

T.C

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK ANABİLİM DALI

**MAHREMİYET ALGISI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: ÖLÇEK
GELİŞTİRİLMESİ VE MAHREMİYET ALGISININ BENLİK
KURGULARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞEYMA NUR ÖZDEMİR

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MEHMET ERTUĞRUL UÇAR

AKSARAY 2021

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK ANA BİLİM DALI

**MAHREMİYET ALGISI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: ÖLÇEK
GELİŞTİRİLMESİ VE MAHREMİYET ALGISININ BENLİK KURGULARI
İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞEYMA NUR ÖZDEMİR

DANIŞMAN
DOÇ. DR. MEHMET ERTUĞRUL UÇAR

2021

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 6 ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Şeyma Nur

Soyadı : Özdemir

Bölümü : Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Mahremiyet Algısı Üzerine Bir Çalışma: Ölçek Geliştirilmesi ve Mahremiyet Algısının Benlik Kurguları ile İlişkisinin İncelenmesi

İngilizce Adı : A Study Of Perception Of Privacy: Scale Development And Investigation Of The Relationship Between Perceptions Of Privacy And Self-Construal

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı:

Şeyma Nur Özdemir

İmza:

.....

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Şeyma Nur Özdemir tarafından hazırlanan “Mahremiyet Algısı Üzerine Bir Çalışma: Ölçek Geliştirilmesi ve Mahremiyet Algısının Benlik Kurguları ile İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Aksaray Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. M. Ertuğrul UÇAR

İmza

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı/ Aksaray Üniversitesi

Üye: Prof. Dr. Hasan ATAK

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı/ Kırıkkale Üniversitesi

Üye: Prof. Dr. Ümit MORSÜN BÜL

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı/ Aksaray Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 10/06/2021

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Öğrencinin

Şeyma Nur ÖZDEMİR

İmza

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Doç. Dr. Sevilay USLU DİVANOĞLU

İmza

TEŞEKKÜRLER

Bu tez çalışmasında, başından sonuna kadar geçen uzun sürede desteğini esirgemeyen, beni en iyi şekilde yönlendiren, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile aşmamda yardımcı olan, bitmek bilmeyen sorularımı cevaplayan saygıdeğer bilim insanı, Danışmanım Doç. Dr. Mehmet Ertuğrul Uçar başta olmak üzere lisans ve lisansüstü eğitim hayatımda katkısı olan tüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Akademik hayatın tüm zorlu aşamalarında yanımda olan, çalışma ve okuma azmimi destekleyen, gösterebilecekleri en büyük özveriyi ve sabrı gösteren canımdan öte ailem, annem Şerife Özdemir, babam Mehmet Özdemir, kardeşlerim İrem Özdemir ve Melike Özdemir'e teşekkür eder sevgilerimi sunarım. Ve tabi ki tükendiğim anlarda yeniden başlamam için güç veren, psikolojik sağlamlığımı korumama yardım eden sevdiklerime ve dostlarıma çokça teşekkürlerimi iletiyorum. İyi ki varsınız.

Şeyma Nur Özdemir

AKSARAY 2021

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**MAHREMİYET ALGISI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: ÖLÇEK
GELİŞTİRİLMESİ VE MAHREMİYET ALGISININ BENLİK
KURGULARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

(Yüksek Lisans)

Şeyma Nur Özdemir, Aksaray 2021

ÖZET

Mahremiyet, hem bireylerin hem de grupların kendilerine erişim konusunda düzenleme yaptıkları ve bu erişimin kontrolünü sağladıkları bir sistemdir. Birey kendisine dair ne kadar bilgi paylaşımı yapıp yapmadığının kararını vererek mahremiyet algısını ortaya koymaktadır. Westin'in ifade ettiği şekliyle mahremiyet, kişinin yalnız kalabildiği, iletişimde olacağı insanlara, mekanlara, iletişimin içeriğine kendi karar verebildiği bir haktır. Ayrıca mahremiyete duyulan ihtiyacın evrensel olduğu ve bu ihtiyacın süreklilik arz ettiğini düşünülmektedir. Mahremiyet ihtiyacını karşılayan birey kendi kimliğine ve bireyselliğine katkıda bulunma fırsatı elde etmiştir (Margulis, 2005). Westin'in kuramsal yaklaşımı ışığında mahremiyet alt boyutlarına bakıldığında dört boyut öne çıkmaktadır. Bunlar; yalnızlık, anonimlik, sıcak-yakın ilişki, kendini sakınma (kendini açmaktan sakınma)dır (Margulis 2011'den akt. Semiz Türkoğlu, 2018).

Bu çalışmanın temel amacı mahremiyet algısını ölçecek bir ölçek geliştirerek kültürel bir yansıma olan benlik kurguları ile ilişkini ölçmek; mahremiyet algısının alt boyutlarını çerçevelendirerek, mahremiyet ihtiyacının da sınıflandırılmasına ve bu konuda farkındalığı

artan bireyin mahremiyet ihtiyacını karşılayarak bireysel kimliğine katkı sağlamasına yardım etmektir.

Üniversite öğrencilerinde mahremiyet algısını ölçmek için kuramsal temel ve alan yazınından hareketle Anonimlik İhtiyacı, Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı, Sıcak Yakın Olma İhtiyacı, Yalnızlık İhtiyacı ölçeklerini geliştirmek amacı ile alan yazını taranmış öğrenciler ile yapılan kısa görüşmeler çözümlenmiş ve uzman kişilerin görüşleri alınarak madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu iki Eğitim Psikolojisi, bir Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Uzmanı, bir Ölçme Değerlendirme Uzmanı ve bir Türk Dili Edebiyatı Uzmanına sunularak uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlardan gelen geri bildirim ve öneriler doğrultusunda ölçeklere son şekli verilmiştir. Aksaray ilinde 2018-2019 yılında öğrenim görmekte olan ve çalışmaya gönüllü katılan 224 lisans öğrencisi üzerinde uygulama yapılarak geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır.

Yapılan araştırma ilişkisel tarama modeline dayanılarak yapılmıştır. Araştırma Anonimlik İhtiyacı, Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı, Sıcak Yakın Olma İhtiyacı, Yalnızlık İhtiyacı değişkenlerinin ilişkisel, özerk, özerk-ilişkisel benlik biçimlerini yordama güçlerinin nedensel karşılaştırmalı bir araştırmadır. Araştırmada, ilgili değişkenlerle bir yapısal eşitlik modeli geliştirilip bu model test edilmiştir.

Çalışma sonunda mahremiyet algısı 4 alt boyutta incelenerek kişinin benlik kurgularından olan özerk benliği arttıkça kişisel bilgilerini saklama ihtiyacının azaldığı ancak özel alana olan ihtiyacının arttığı görülmektedir. Bireyde özerk-ilişkisel benlik arttıkça sıcak-yakın olma ihtiyacının da arttığı fakat duygusal olarak açılmadan kaçınmanın azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bireydeki ilişkisel benlik arttıkça anonimlik ve açılmadan kaçınma ihtiyacı azalırken sıcak-yakın olma ihtiyacının arttığı verileri elde edilmiştir.

Bilim Kodu: 10907

Anahtar Kelimeler: Mahremiyet, Benlik Kurguları

Sayfa Adedi: 97

Danışman: Doç. Dr. Mehmet Ertuğrul Uçar

AKSARAY UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

**A STUDY OF PERCEPTION OF PRIVACY: SCALE DEVELOPMENT
AND INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN
PERCEPTIONS OF PRIVACY AND SELF-CONSTRUAL**

(M.A. Thesis)

Şeyma Nur Özdemir, Aksaray 2021

ABSTRACT

Privacy is a system in which both individuals and groups regulate their access and control this access. The individual reveals his / her perception of privacy by deciding how much information he / she has shared or not about himself / herself. As Westin expresses, privacy is a right which a person can be alone and decide on the people who he / she will be in contact with, the places, and the content of the communication. In addition, it is thought that the need for privacy is universal and this need is continuous. The individual who meets the need for privacy has had the opportunity to contribute to his / her own identity and individuality (Margulis, 2005). When looking at privacy sub-dimensions in the light of Westin's theoretical approach, four dimensions come to the fore. These dimensions are solitude, anonymity, intimacy, self-avoidance (avoiding self-disclosure) (cited in Margulis 2011, SemizTürkoğlu, 2018).

The main purpose of this study is to develop a scale that will measure the perception of privacy and measure its relationship with self-constructs, which are a cultural reflection; by framing the sub-dimensions of the perception of privacy, it also helps to classify the need for privacy and to contribute to the individual identity by meeting the privacy need of the individual who has increased awareness on this issue.

In order to measure the perception of privacy among university students, short interviews with the students, whose literature was scanned in order to develop the Need for Anonymity, the Need to Protect Personal Information, the Intimacy, the Need for Solitude, were resolved and the item pool was created by taking the opinions of experts. The created item pool was presented to two Educational Psychology experts, one Psychological Counselling and Guidance expert, one Assessment and Evaluation expert and one Turkish Language Literature expert, and their opinions were taken. The scales were finalized in line with the feedback and suggestions from experts. Validity and reliability studies were carried out by applying on 224 undergraduate students who were studying in Aksaray in 2018-2019 and participated in the study voluntarily.

The study has been done based on the relational screening model. The study is a causal-comparative research of the predictive powers of relational, autonomous, autonomous-relational ego-forms of the variables of the Need for Anonymity, the Need to Protect Personal Information, the Need Intimacy, and the Need for Solitude. In the study, a structural equation model was developed and tested, showing the effects of the relevant variables on the level of alienation.

At the end of the study, the perception of privacy was examined in 4 sub-dimensions and it is seen that when the autonomous self, which is one of the self-construal of the person, increases, the need to keep personal information decreases; but the need for private space increases. It was concluded that as the autonomous relational self of an individual increases, the need to intimacy also increases; but avoiding emotionally opening up decreases. It was found that as the relational self of an individual increases, anonymity and the need to avoid disclosure decreases, while the need intimacy increases.

Science Code: 10907

Key Words: Privacy, Self-construal

Page Number: 97

Supervisor: Do. Dr. Mehmet Ertuğrul Uar

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜRLER.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Alt Amaçlar	5
1.4. Araştırmanın Önemi	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.6. Tanımlar	7
İKİNCİ BÖLÜM.....	8
KURAMSAL ÇERÇEVELEME.....	8
2.1. Mahremiyet.....	8
2.1.1 Mahremiyet ile İlgili Bazı Kuramsal Açıklamalar	12
2.1.2 Mahremiyetin Amacı.....	15
2.1.3 Mahremiyet ve Mekan	16
2.1.4 Mahremiyet ve Kişisel Mekan	17

2.1.5 Mahremiyet ve Alansallık	18
2.1.6 Mahremiyet ve Özel Alan	19
2.1.7 Mahremiyet ve Kamusal Alan	21
2.1.8 Mahremiyet ve Yalnızlık	21
2.1.8.1 Yalnızlık ile İlgili Kuramsal Açıklamalar	24
2.1.8.2 Yalnızlık Boyutları	29
2.1.8.3 Sosyal Ve Duygusal Yalnızlık	30
2.1.8.4 Yalnızlık Nedenleri	31
2.1.8.5 Yalnızlığın Sonuçları	32
2.2. Benlik Kurguları	34
2.2.1 Benlik	34
2.2.2 Benlik ve Kültür	37
2.2.3 Benlik Kurguları	39
2.2.4 Benlik Kurguları İle İlgili Bazı Kuramsal Açıklamalar	42
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	47
3.1. Araştırmanın Modeli	47
3.2. Evren Örneklem	47
3.3. Katılımcılar	47
3.4. Veri Toplama Araçları	48
3.4.1 Kişisel Bilgi Formu	49
3.4.2 Anonimlik İhtiyacı Ölçeğinin Faktör Analizi	49
3.4.2.1 Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	49
3.4.3 Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı Ölçeğinin Faktör Analizi	52
3.4.3.1 Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	52
3.4.4 Sıcak Yakın Olma İhtiyacı Ölçeğinin Faktör Analizi	55
3.4.4.1 Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	55
3.4.5 Yalnızlık İhtiyacı Ölçeğinin Faktör Analizi	57
3.4.5.1 Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	57
3.4.6 İlişkisel, Özerk, Özerk-İlişkisellik Ölçeği	60
3.5. Betimsel İstatistikler	60
3.6. Model Analizi	66
SONUÇ TARTIŞMA ÖNERİLER	72

KAYNAKÇA.....	80
EKLER.....	92
EK-1 Anonimlik İhtiyacı Ölçeği	93
EK-2 Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı Ölçeği.....	94
EK-3 Sıcak Yakın Olma İhtiyacı Ölçeği	95
EK-4 Yalnızlık İhtiyacı Ölçeği.....	96
EK-5 Tez Değerlendirme Formu	97

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çalışma grubunun betimsel özellikleri	48
Tablo 2. Anonimlik ihtiyacı ölçeği maddelerinin özdeğerleri ve açıklanan yüzdeleri	50
Tablo 3. Anonimlik ihtiyacı ölçeği maddelerinin faktör yükleri ile madde-test korelasyonları	50
Tablo 4. Anonimlik ihtiyacı ölçeği, doğrulayıcı faktör analizi modeline ait iyilik uyum indeksleri	52
Tablo 5. Kişisel bilgileri koruma ihtiyacı ölçeği maddelerinin özdeğerleri ve açıklanan yüzdeleri	52
Tablo 6. Kişisel bilgileri koruma ihtiyacı ölçeği maddelerinin faktör yükleri ile madde-test korelasyonları	53
Tablo 7. Kişisel bilgileri koruma ihtiyacı ölçeği, doğrulayıcı faktör analizi modeline ait iyilik uyum indeksleri	54
Tablo 8. Sıcak yakın olma ihtiyacı ölçeği maddelerinin özdeğerleri ve açıklanan yüzdeleri.....	55
Tablo 9. Sıcak yakın olma ihtiyacı ölçeği maddelerinin faktör yükleri ile madde-test korelasyonları	55
Tablo 10. Sıcak yakın olma ihtiyacı ölçeği, doğrulayıcı faktör analizi modeline ait iyilik uyum indeksleri	57
Tablo 11. Yalnızlık ihtiyacı ölçeği maddelerinin özdeğerleri ve açıklanan yüzdeleri	57

Tablo 12. Yalnızlık ihtiyacı ölçeği maddelerinin faktör yükleri ile madde-test korelasyonları	58
Tablo 13. Yalnızlık ihtiyacı ölçeği, doğrulayıcı faktör analizi modeline ait iyilik uyum indeksleri	59
Tablo 14. Anonimlik ihtiyacı, kişisel bilgileri koruma ihtiyacı, sıcak yakın olma ihtiyacı, özel alan, açılmadan kaçınmak ihtiyacı, ilişkisellik, özerklik ve özerk ilişkisellik ölçeklerine ilişkin betimsel istatistikler	60
Tablo 15. Anonimlik ihtiyacı, kişisel bilgileri koruma ihtiyacı, sıcak yakın olma ihtiyacı, özel alan, açılmadan kaçınma ihtiyacı, ilişkisellik, özerklik ve özerk ilişkisellik arasındaki korelasyonlar	62
Tablo 16. Anonimlik, kişisel bilgileri koruma, sıcak-yakın olma, özel alan, açılmadan kaçınma, ilişkisellik, özerklik, özerk ilişkisellik puanlarının cinsiyete göre t-testi sonuçları.....	64
Tablo 17. Modele ait iyilik uyum indeksleri	67
Tablo 18. Nihai modele ait iyilik uyum indeksleri.....	69

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Yetkinlik, kişilerarası mesafe ve benlik türler	44
Şekil 2. Anonimlik ihtiyacı ölçeği maddelerinin model analizi	51
Şekil 3. Kişisel bilgileri koruma ihtiyacı ölçeği maddelerinin model analizi	54
Şekil 4. Sıcak yakın olma ihtiyacı ölçeği maddelerinin model analizi	56
Şekil 5. Yalnızlık ihtiyacı ölçeği maddelerinin model analizi	59
Şekil 6. Anonimlik, kişisel bilgileri koruma, sıcak-yakın olma, özel alan, açılmadan kaçınma ile ilişkisellik, özerklik, özerk ilişkisellik puanlarının model analizi	66
Şekil 7. Modele ait standart edilmiş yol katsayıları, estimateler ve t değerleri	68
Şekil 8. Nihai modele ait standart edilmiş yol katsayıları, estimateler ve t değerleri	70

SİMGELER VE KISALTMALAR

F : Frekans

S : Standart Sapma

N : Eleman Sayısı

$\bar{X}$: Ortalama

r : Korelasyon Katsayısı

AİÖ : Anonimlik İhtiyacı Ölçeği

DFA : Doğrulayıcı Faktör Analizi

KBKİÖ : Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı Ölçeği

SPSS : SPSS Statistical Package for the Social Sciences

SYOİÖ : Sıcak Yakın Olma İhtiyacı Ölçeği

YİÖ : Yalnızlık İhtiyacı Ölçeği

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Hukuk alanındaki değişimlerle adından daha çok bahsedilse de temelde mahremiyet kavramı insanın var olduğu zamandan beri olan, özel hayat, gizlenme, yalnız kalma gibi ihtiyaçları da barındıran bir kavramdır. Mahremiyet, literatürde ise 1960’larda Westin’in çalışmalarıyla ışık tutulmuş, 1970’lerde Altman’ın kuramsal çerçeveleme çabasıyla da temelleri oturtulmuş bir kavramdır.

Hem Westin hem de Altman bireylerin ve grupların kendilerine erişim konusunda düzenleme yaptıklarını ve kontrol ettiklerini söylemiştir. Ayrıca her ikisi de mahremiyete duyulan ihtiyacın süreklilik arz ettiğini bildirirler. İkisinin bir diğer ortak düşüncesi ise mahremiyetin evrensel bir kavram olduğudur. Mahremiyet ihtiyacını karşılayan birey kendi kimliğine ve bireyselliğine katkıda bulunma fırsatı elde etmiştir. İki araştırmacının ayrıldığı noktaya bakacak olursak Westin kuramsal açıklamalarını yaparken daha çok kişiye odaklı yapmış, Altman ise daha çok sosyal etkileşime odaklanmıştır (Margulis, 2005).

Bauman (2013), mahremiyetin gizliliğin sınırlarını belirlemek olduğunu öne sürmektedir. Bireyin kendi egemenliğini koruduğu, kimliğiyle ilgili soruları kendi içinde cevapladığı, bireysel kararlar aldığı ve diğerlerine de bunları kabul ettirdiği bir üstür. Bireyin üssü olarak görülen mahremiyet alanının, kapsamlı ve bölünmez bir gücü bulunmaktadır (Bauman, 2013). Burada gizliliğin sınırını belirlemek kavramı, mahremiyet alanının

değerli sayılması, mahremiyetin gücüne atıfta bulunulması önemlidir ve çalışmamızda da buna değinilmektedir.

Mahremiyet algısının alt boyutlarına bakıldığında çeşitli çalışmalara rastlanmaktadır. Baruh ve Cemalcılar (2014)'ın kişisel olmaktan çok daha fazlası diye betimledikleri mahremiyet yönelimi ölçeğinde dört boyuttan söz ederler: bir hak olarak mahremiyet, şartlara uygun mahremiyet, bireyin kendi kişisel gizliliğine dair endişe, başkalarının gizliliğine dair endişe. Yani birey sadece kendi gizliliğini değil diğerlerinin mahremiyeti için de endişe duymakta, koruyucu davranışlar geliştirmekte ve başkalarının gizliliğine saygısını belirtmektedir. Kendini açma, ifşa etme, röntgencilik konularının da dahil edildiği bu çalışmada gizlilikle ilgili endişe duymanın, sosyal medya kullanıcılarının bilgileri açıklama oranına etkisi incelenmiş ve üç çeşit kullanıcı tipi de belirtilmiştir. Bunlar, hem kendi hem de başkalarının gizliliğinden endişe duyanlar, çoğunlukla kendi gizliliğinden endişe duyan bireyler, gizliliğe ilgisiz olanlardır (Baruh ve Cemalcılar, 2014).

Simone Fischer- Hubner'a göre mahremiyet üç alt boyuta ayrılır. Birincisi mekansal mahremiyettir, kişinin bulunduğu alanın korunmasıyla sağlanır. İkincisi bireysel mahremiyettir, dışarıdan gelebilecek müdahalelere karşı koruma sağlamayı amaçlar. Üçüncüsü ise enformasyon mahremiyettir, özel olarak görülen bilgilerin saklanması, denetiminin bireye ait olmasını içerir (Karagülle, 2015).

Kalaman'ın sosyal medya ile ilişkisini incelediği mahremiyet çalışmasında; özel alanın sınırları, mahremiyetin ifşası, gözetimin farkındalığı, mahremiyet ihlalinin farkındalığı alt boyutlarını izah etmiştir. Özel alan, gözetlenme ya da anonim olma, ifşalanma ya da gizli kalma, sınırları koruma ya da ihlali kavramları dikkat çekicidir (Kalaman, 2017).

Mahremiyet bilinci ölçeği adı altında inceleme yapan Öztürk, Eyüboğlu ve Göçmen Baykara (2019) ise kendine ait mahremiyet bilinci, başkaları için mahremiyet bilinci, başkalarının mahremiyetini sürdürmek için davranışlar şeklinde üç boyuttan söz etmektedir. Burada mahremiyet, yalnızca bireysel olarak sağlanan bir kavram olmaktan öteye taşınmıştır, diğerleri için de mahremiyet fikrine sahip olduğumuzun ve hatta diğerlerinin mahrem alanını korumak adına davranışlar geliştirdiğimizin altı çizilmektedir.

Çalışmamızda mahremiyeti dört alt boyutta inceledik. Bunlar, anonimlik ihtiyacı, sıcak-yakın olma ihtiyacı, kişisel bilgileri koruma ihtiyacı ve yalnızlık ihtiyacı (özel alan, açılmadan kaçınma) dır.

Anonim kelimesi Eski Yunanca'da "anonymos"a dayanmaktadır, an- olumsuzluk ön eki ve onymos ise isim anlamına gelmektedir. Yani isimsiz, kimliği belirsiz anlamlarında kullanılmıştır (Nişanyan,2011). Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan sözlükte ise adı sanı bilinmeyen, yazanı belli olmayan şeklinde ifade edilmektedir.

Kelime anlamlarından da yola çıkarak ayırt edici özelliği olmayan, sıradan, kimliği belirlenemeyen şeklinde de açıklanabilen anonimlik, mahremiyet açısından incelendiğinde tanınır olmama halini simgelemektedir. Mahremiyetini korumak isteyen birey zaman zaman "kim" olduğunun bilinmediği, görünmez olduğu, kimliksiz olarak devam edebileceği alanlar oluşturma ihtiyacı hissetmektedir.

Sıcak-yakın olma ihtiyacı boyutunda bahsedilen elbette insanın sosyal varlık olmasından doğan bir ihtiyaçtır. Duygu ve düşüncelerini paylaşmak isteyen, özel hayatıyla ilgili detayları konuşmak, sırlarından bahsetmek isteyen birey, dürüst ve açık bir şekilde kendini ifade etme ve yakınlık duygusunu tatma ihtiyacına sahiptir.

Kişisel bilgileri koruma boyutu, bireyin kendisinde kalmasını istediği bilgileri içermektedir. Bireyselliği ve kontrolü kaybetme korkusuyla sadece kendimiz bilgileri korumakla kalmayız aynı zamanda kendimizi açtığımız kişilerin de bu bilgileri başkalarıyla paylaşması konusunda endişe duyarız. Bu nedenle birey paylaşımlarını sınırlandırmak ve kişisel bilgilerini koruyarak mahremiyet kapsamını genişletmek istemektedir.

Birçok çalışmada olumsuz yorumlanan yalnızlık ise yine insanın ihtiyaçları arasındadır. Yalnız kaldığında kendine vakit ayıran, düşünce ve duygularını analiz etme fırsatı bulan, gelişimine katkı sağlayan bireyin yalnız kalmayı talep etmesi mahremiyet için de olası bir durumdur. Çalışmamızda yalnızlık ihtiyacı, özel alan ve açılmadan kaçınma şeklinde iki boyuta ayrılmaktadır. Özel alan kelime anlamına bakıldığında belli bir kişiye ait olan, kontrolünün ve gerekli müdahalenin yalnızca o kişi tarafından sağlandığı alandır. Özel alan, toplumdan bağlamdan ayrılır, özerktir, sınırları da birey tarafından belirlenmektedir.

Açılmadan kaçınma davranışı ise gizlilik ihlalinin korunması açısından bir duvar örmekte ve kişiye güvenli alan sağladığı düşünülmektedir.

Yalnızlığı mahremiyetin boyutu olarak ele almamızın yanı sıra mahremiyetin toplumsal yapıdan etkilendiği yadsınamaz bir gerçektir. Geleneksel toplumlar da mahremiyet algısı aile, yakınlar, akrabalar tarafından çizilmektedir. Yani bireyselliğin nerede başlayacağı, hangi konuların topluma mal edilebileceğini bizzat bireyin çevresi belirlemektedir. Westin de “Gruba aidiyet hisseden kişi için mahremiyet; sosyal konumu, cinsiyeti, yaşı, yakınlık derecesi gibi unsurlarla belirlenmektedir.” fikrini savunmaktadır (Westin’den akt. Yüksel, 2009).

Modernleşme ile hayatımıza entegre olan hak ve özgürlük kavramlarıyla değişime uğrayan mahremiyet algısı; hukuk, psikoloji, felsefe, sosyoloji gibi birçok alandaki tanımları da yeniden çerçevelenmeye çalışılmaktadır. Bu açıdan Türk kültüründeki mahremiyete bakacak olursak durağan bir çizgi görmek mümkün değildir.

Geleneksel Türk kültürü; köklü, tarihi olarak zengin, çok fazla coğrafyada bulunmuş, ayırt edici özellikleri ile de belli kimliğe sahip bir yapıdır. Bu yapıyı oluşturan unsurlar arasında ilişkilerde sınırları doğru belirleme, mahremiyet, kendini açma gibi konular da yer alır. Temelde paylaşılması gerektiği düşünülen ve gizli tutulması istenen (aile içinde kalsın denilen gibi) konular keskin çizgilerle ayrılmıştır. Kültürel yansımalar da olan “Kol kırılır yen içinde kalır” sözüyle de görülebileceği gibi açık etmekten, paylaşmaktan çekinilmiştir. Mahrem olduğu düşünülen ikili ilişkiler, bireyin özel hayatı konuları toplumsal ortamlarda ifade edilmemiştir. Geleneksel Türk kültüründeki bu kalıplar elbette zamanla değişime uğramıştır (Özkan, 2017).

Modern Türk kültüründe ise bireysel hak ve özgürlükleri ön planda tutan bireyler temelde kendi iradeleri dışındaki durumları reddetme eğilimindedir (Livberber Göçmen, 2018). Böylece gelişen bireycilik kavramı benlik türlerinde ve kişinin kimliğini tanımlama şeklinde farklılık yaratmıştır. Benlik türlerinde de bu karma yapı görülecektir.

Geçmişte daha çok toplulukçu benlik yapısına rastlanan Türk kültüründe yakın kişilerarası ilişkilerin hâkim olduğunu, geleneklere bağlı, aile ve akrabaya önem veren bir yapının olduğu görülmektedir (Göregenli, 1995). Bağımsızlıktan ziyade aileye bağlılık, itaat, toplumsal ilişkiler esastır. 1990’lardan sonra ise bireyci eğilimler ön plana çıkmaya

başlamıştır (İmamoğlu, 2003). Özerk ya da bireyci benlikte bireyler, kişisel özelliklerine, amaç ve tercihlerine önem verirler. Bağımsızlığın da özellikle ön plana çıktığı bu benlik türünde sınırlar kesin çizgilerle ayrılmıştır (Kağıtçıbaşı, 2000). Genel olarak bireyci ve toplulukçu gibi bir sınıflandırmaya gidersek Türk toplumunun geçiş toplumu olarak değerlendirildiği görülmektedir (Liljeström ve Özdalga, 2002).

1.2. Araştırmanın Amacı

Literatürde yer alan bilgiler göz önünde bulundurularak mahremiyet kavramını kapsamlı ve doğru bir şekilde tanımlayarak, alanda sözü edilen mahremiyet yaşantıları ışığında mahremiyet algısını ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirmenin alana katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Bu mahremiyet algısını ölçmek için, mahremiyet algısı ve mahremiyet algısının alt boyutları tanımlanıp bunları ölçmeye yönelik ölçekler oluşturularak bunlarla benlik kurguları arasındaki ilişkilerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca özerk ve ilişkisel benliğin bir arada bulunduğu bilinen Türk kültürüne mahremiyet açısından bakılarak temelde mahremiyet ve kültür arasındaki ilişkiyi incelemek hedeflenmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda alt amaçlar oluşturulmuş ve bulgular ışığında test edilerek araştırma amacı cevaplanmaya çalışılmaktadır.

Özetle bu çalışmada “Aksaray Üniversitesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin mahremiyet algısı ve ilişkisel, özerk, özerk-ilişkisel benlik kurguları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusunun cevaplanması amaçlanmaktadır.

1.3. Alt Amaçlar

- a) Üniversite öğrencilerinde cinsiyete göre mahremiyet algısı farklılaşmakta mıdır?
- b) Üniversite öğrencilerinin mahremiyet algısı ile özerk benlik kurgusuna sahip olma arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
- c) Üniversite öğrencilerinin mahremiyet algısı ile özerk-ilişkisel benlik kurgusuna sahip olma arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
- d) Üniversite öğrencilerinin mahremiyet algısı ile ilişkisel benlik kurgusuna sahip olma arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Mahremiyet algısının tanımının doğru bir şekilde yapılması ve üniversite hayatındaki bireylerin benlik kurgularına göre mahremiyet algılarını ayırt etmesi gereklidir. Kavramın tanımının doğru bir şekilde yapılması, söz konusu olgunun hayattaki kullanımını da doğru bir şekilde tespit edilmesini sağlayacaktır. Aksi halde kavram, tam olarak anlaşılamamakta veya diğer kavramlarla karıştırılabilmektedir. Araştırmada çeşitli tanımlar verilerek bu durum aydınlığa kavuşturulmak istenmiştir.

Mahremiyet konusunun sadece fiziksel alandaki sınırlılıklar olarak tanımlanması ya da dini açıdan ele alınmasının aksine bu araştırmada mahremiyet, duygusal, düşünsel, davranışsal sınırları ve kişilerarası ilişkilerde kendimizi ne oranda açıp ne oranda gizli tuttuğumuzu gözler önüne sermeyi amaçlamaktadır.

Toplumsal yapı içinde yer alan faktörlerdeki değişim mahremiyet algısında da değişime sürüklemektedir. Belli bir kültür içinde yer alan birey kendini tanımlarken, kimlik oluştururken, davranış kalıplarını meydana getirirken toplumdan ve kültürden bağımsız düşünülemez. Kültürün içinde bulundurduğu dinamizm, güvenlikle ilgili konular, risk faktörleri, kişiye attığı görevler mahremiyet algısında köklü değişiklikler yapmaktadır. Benliğini var etmeye çalışan birey için de bu unsurlar yol göstermektedir (akt. Yılmaz, 2012).

Sosyal bir varlık olduğu vurgulanan insan; içinde doğduğu, büyüdüğü toplumdan beslenirken, aynı zamanda o toplumu da etkiler. Günümüz dünyasında ait olduğu toplumdan bağımsız olarak kimliğini oluşturmaya çalışan birey, içine doğduğu o kaos ve kalabalık, girift ilişkilerden oluşan yumaktan sıyrılıp mahremiyet ihtiyacını dile getirmektedir (Bozkanat, 2013). Bu ihtiyacını dile getiren ve buna göre yaşamaya başlayan bireyler haliyle toplumsal bir dönüşümün de çarkları olmuştur. İlişkisel benlik tarzında olan geleneksel kültürlerin yerini zamanla özerk benliğini ispatlamaya çalışan modern kültür temsilcilerine bırakmıştır.

Kültürel bazı motiflerin mahremiyet sınırını çizmeye yardım ettiği (geçmişte Türk kültürünün mahremi cinsellikle sınırlandırması gibi), mahremiyet boyutlarını oluşturduğu (sanayileşmeyle daha çok adından söz ettiren kamusal ve özel alan kavramları gibi),

mahremiyeti düzenleyici kurallar getirmesi (“iki kişinin bildiği sır değildir” benzeri söylemler gibi), mahremiyet ihlaline sebebiyet verdiği (Türk kültüründe evlenen erkeğin ailesiyle aynı çatıda yaşamaya devam etmesi gibi) düşünüldüğünde mahremiyetin kültürle ilişkisini çözümlemek, kültür içindeki mahremiyet koruma yollarını tespit etmek, kültürel yapı içinde mahremiyet güvenliğinin nasıl sağlandığını incelemek önemli bir konu olmaktadır.

Ayrıca ülkemizde, mahremiyet ile benlik kurgularının birbiriyle ilişkilerini içeren herhangi bir çalışma öncesinde yapılmamıştır. Bu açıdan bu araştırmanın üniversite öğrencilerinin mahremiyet algıları ve benlik kurguları ile ilgili yapılacak bundan sonraki çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Aksaray ilinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinden, seçkisiz atama ile belirlenmiş örneklem ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Mahremiyet: Üç farklı başlık altında değerlendirilebilir. Birincisi, kişiyi çevreleyen yakın fiziksel alanı korumayı kapsayan mekânsal mahremiyet; ikincisi kişiyi haksız müdahalelere karşı korumayı kapsayan bireysel mahremiyet ve üçüncüsü de kişisel verilerin toplanma, saklanma, işlenme ve dağıtımının nasıl yapılacağını kapsayan bilgi mahremiyetidir (Eralp, 2013). Özel yaşam ya da mahremiyet, genel olarak, kişilerin yalnız başına kalabildikleri, istedikleri gibi düşünüp davranabildikleri, başkalarıyla hangi yer, zaman ve koşullarda ne ölçüde ilişki ve iletişim kuracaklarına bizzat kendilerinin karar verebildikleri bir alan ve bu alan üzerinde sahip olunan hakkı ifade eder (Korkmaz, 2013).

Benlik Kurguları: Bireyin kendisiyle ilgili algısını, kendisine dair farkındalığını sosyal etkileşimler ile oluşturduğu bir yapıdır (Kağıtçıbaşı, 2017). “Bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, onu kendisi yapan şey, kendilik, şahsiyet.” olarak tanımlanan benlik kavramının kültürel bağlamda incelenme halidir (sozluk.gov.tr, 2020).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVELEME

2.1. Mahremiyet

Mahremiyet olgusunun tarihine bakıldığında neredeyse insanlığın var olduğu her dönemde rastlamak mümkündür (Yüksel, 2009). Algı düzeyinde bir kavram olduğu iddia edilen mahremiyetin, hem toplumdaki hem de bireydeki konumu durağan değildir. Bu durum mahremiyet kavramının tanımlanmasını ve sınırlarının belirlenmesini zorlaştırmaktadır.

Arapça kökenli olan mahrem ve mahremiyet kelimelerinin kökü “haram”dır. Men etmek, mahrum etmek, mümkün olmamak, el sürmemek gibi anlamları bulunmaktadır (Bağlı, 2011). İngilizce’de “privacy” olarak geçen mahremiyet kavramının tanımına bakıldığında “insanların ne yaptığınızı görmemesi ya da duymaması için yalnız olma durumu” olarak açıklanmaktadır (dictionary.cambridge.org/tr/, 2020). Türk Dil Kurumu ise mahremiyeti, gizlilik olarak tanımlamaktadır (www.sozluk.gov.tr). Ancak yaşamın her zaman gizlemek amacıyla ötekenden saklanmadığı, sadece ötekinin istenmeyen yaklaşımlarından korunmak için göz önüne açılmadığı dikkate alınırsa gizliliğin sadece mahremiyetin sağlanabilmesinin aracı olduğu görülecektir. Öte yandan Rachels'in de belirttiği gibi mahremiyetin gerçekleştirilmesiyle, diğerleriyle paylaşılan bilginin içeriğinin ve derinliğinin değişimi sayesinde bireyin sosyal ilişkilerinin çeşitliliği ve özel yaşamı sağlanabilmektedir. Mahremiyet sadece saklanacak şeyi ifade etmek için değil, yaşam niteliğini artırmak için bir gereksinim, kendini gerçekleştirme, özerkliğini koruma yollarından biri olarak ele alınmalıdır. Sonuç olarak mahremiyet, toplumdan soyutlanma

değil, ben ile öteki sınırının belirlenmesi, kontrol edilmesi olarak özetlenebilir (Akgüç, 2004).

Mahremiyet kavramı ilk kez 1890 yılında Amerikalı yargıç Brandeis tarafından "yalnız bırakılma hakkı; hakların en kapsamlısı ve özgür insanlar tarafından en çok değer verilen hak" olarak açıklanırken özgürlüğe de değinilmiştir. Brandeis ve Warren'ın mahremiyet ihlali olduğunda hem bireyin yalnız kalma hakkı hem de dokunulmaz bir kişiliğe sahip olma hakkı ihlal edilir. Dokunulmaz kişilik, bireyin kişiliğinin bağımsızlığını, biricikliğini, bütünlüğünü ifade etmektedir. Kendi kendini belirleyen, özgür bireye yapılan mahremiyet ihlalleri elbette özgürlüğüne yönelik saldırılar anlamına da gelmektedir (Manning, 1997'den akt. Yüksel, 2009). Birey olabilmenin özgürlük, özgürlüğün de mahremiyetle doğrudan ilişkisi, günümüz toplum yapısında da mahremiyeti değerli kılmıştır (Belsey ve Chadwick, 1998). 19. yüzyıl kapitalizmi ile ortaya çıkan yeni insanların kendilerini koruma kaygıları artmış ve bu korunma yollarından biri mahremiyet sınırlarını genişletmek, sığınak oluşturmak gibi algılanmıştır (Öksüz, 2011).

Günümüz dünyasında geleneksel yaşam tarzında, kişilerarası ilişki biçimlerinde ve pek tabi gizli tutulmak istenilen alanlarımızda büyük oranda değişim söz konusudur. Globalleşen dünya; teknoloji gelişimi, internet kullanımındaki artış, sosyal medyayla tanışma gibi mahremiyet algısında değişimlere yol açacak birçok yeniliği beraberinde getirmiştir. Fakat bunların yanı sıra kişilerarası ilişkilerde kendimizi ne boyutta açtığımızı da etkilemiş, kişinin kendini açma oranı dönüşümsel olarak mahremiyet algısına yeni bir boyut kazandırmıştır.

Filozof Judith Jarvis Thomson, mahremiyet için daha ileri boyutta bir söylemle, kimsenin ne olduğu hakkında çok net bir fikre sahip olmadığı görülüyor, demiştir (Thomson, 1975). Mahremiyeti korumak istediğini söyleyen bireyin de tam olarak neyi ifade ettiği belirsizdir. Bu netleştirmedeki eksiklik kavramın tanımlanmasını zorlaştırmaktadır.

Banisar ve Davies'e göre mahrem kavramı, genel olarak "gizli, herkese söylenmez; herkesçe bilinmemesi gereken" anlamına gelmekte ve bu anlamda kullanılmaktadır (Duman, 2011).

Bauman (2011)'a göre mahremiyet insanın kendi krallığıdır. "Ben kimim?" sorusuna kişinin kendi basına karar verdiği, kişinin tanınıp saygı gösterildiği, tek ve bölünmez egemenliğinin olduğu topraklarıdır (Bauman, 2011).

Mahremiyetin popüler anlamı, genellikle, konuşma, paylaşma, hislerini anlatmak gibi bir başka insana bağlı ve yakın olduğunu bilmekten geçer. Bazı araştırmacılar mahremiyeti paylaşma eylemi ile ilişkilendirir (Serttaş Ertike, 2017). Dolayısıyla samimiyet, bilgi boyutunda "herkesin paylaşmadığı, kimseyle paylaşmayacağı birinin eylemleri, inançları veya duyguları hakkında bilgi paylaşımı" olarak anlaşılır.

Bireyin diğerlerine karşı sınır koyması şeklinde de tanımlanabilen mahremiyet kavramı, diğerleriyle etkileşime açıklık derecesini oluşturmaktadır. Birey ya da grup fark etmeksizin mahremiyet algısı dinamik bir süreci beraberinde getirmektedir. Bireyin sınırlarındaki değişimler süregelen bir yapıdadır, değişimler meydana gelmektedir. Kişinin mahremiyet sınırlarına başvururken amacı ise toplumsal ilişkilerinde bir denetleme mekanizması oluşturmaktır. Barrington Moore mahremiyeti, meraklı, sorularla araştırmalar yapan ve çaba göstererek toplumda var olan bireylerde bulunan bir değer olarak tanımlamaktadır. Bu ifade şekli mahremiyete bireyci bir bakış açısı kazandırmaktadır (Moore, 2017).

Mahremiyet dinamik bir yapıdadır ve değişimi yalnızca bireyden bireye farklılık göstermekle kalmayıp, bireyin var oldukları durum, zaman, psikolojik yapı, karakteristik özellikler, algılama biçimi, toplumsal anlayış ve etkileşim sırasında kendini ne kadar açtığı gibi birçok faktörden etkilenmektedir (Binark ve diğerleri, 2014).

Belsey ve Chadwick ise mahremiyet kavramını bedensel-fiziksel, zihinsel-iletişimsel ve bilgi mahremiyeti şeklinde üç başlıkta sınıflandırmaktadır. Bu sınıflandırmayla bireyin bağımsız var oluşuna değinilmekte ve benlik bilinci de kavrama dahil edilmektedir. Toplumsal ve kültürel tanımlamalardan ziyade bireyin benzersiz bir varoluşa sahip olduğu felsefesi gün yüzüne çıkmaktadır (Belsey ve Chadwick, 1998).

Mahremiyet; Lyon'dan aktarıldığı üzere "... geri çekilebileceğimiz veya kaçabileceğimiz bir bağımsızlık alanı, kamusal alanda ihtiyaç duyduğumuz silah ve zırhları bir kenara bırakabileceğimiz, gevşeyebileceğimiz, rahatımıza bakabileceğimiz ve dış dünyada korunmak için giyilen çalınmış kabuğu çıkarıp attığımız bir yer" dir (Lyon, 1997).

Mahremiyet, gizli alan olarak gördüğümüz bölgenin açık edilmesi beraberinde bazı tehlikeleri getirecektir. Bunlardan ilki, kayıtsızlıktır. Bazen özelimizi açtığımız insanlar bizi tanımakla meşgul değildir ve sınırı aştığımız bu noktalara kayıtsız kalırlar. İkinci tehlike, reddedilmedir. Kendimiz hakkında söylediğimiz birtakım bilgiler toplumsal dışlanmaya neden olabilir. Örneğin, engelli annesi her ortamda bunu dillendirmek istemez hatta saklama ihtiyacı hissedebilir. Üçüncü tehlike, kontrol kaybıdır. Bazen paylaştığımız bilgileri canımızı yakmak ya da bizi kontrol etmek için kullanabilirler. Örneğin kardeş kavgalarında rastlanan durumlardan biridir ve kızgınlık anında sırları gün yüzüne çıkarmakla tehdit ederek kardeş kontrol altına alınır. Dördüncü tehlike, ele vermedir. Birisine bir bilgi verirken bunu gizli kalmasını özellikle isteyebiliriz. Bazen bu güvene ihanet edilir ve sır şeklinde verdiğimiz bilgi sık sık ortaya dökülür. Bu durumla karşılaşınca güven duygusundan umudunu kesen kimse hiç tanımadığı ve bir daha görmeyeceği insanlara bile dökülmeler yaşar. Bu tehlikelerin farkında olan birey mahremiyet alanını korumak için kendini açmaktan kaçınmaya başlar. Açılma isteği ile mahremiyet sınırımız arasında bir gerilim olabilir. Bu gerilimden uzak durmak için birey, sınırlar çizer ve başkalarının hakkında sahip oldukları bilgileri kontrol etmek ister (Taylor, Peplau ve Sears, 2015).

Mahremiyet çok farklı insanlar için çok farklı şeyler ifade eden bir kavramdır ki bu da hem bilimsel hem yasal sınırlandırma konusunda sorun çıkarmaktadır (McCarthy ve Schechter, 2019). Lillian BeVier'in de dediği gibi mahremiyet, kişisel bilgi gizliliğinden cinselliğe kadar çok çeşitli çağrışımları içinde barındıran geniş bir yelpazedir (Solove, 2006).

Mahremiyete sosyolojik açıdan bakıldığında, bu kavramın toplumdan bağımsız olmadığı düşünülür. Barrington Moore'un da değindiği gibi gizlilik, toplumsal olarak var edilmiş bir ihtiyaçtır. Toplum olmasaydı elbette mahremiyet kavramı anlamını yitirir ve yok olurdu (Moore, 2017). Mahremiyet, sosyal anlaşmazlıklardan uzak kalma, istediği durumlarda davetsiz gözlerden korunma şeklinde olabilmektedir (Solove, 2006). Örneğin bir kimse başka birini dansını izlemek üzere davet ederse bu mahremiyet ihlali olmamaktadır. Ancak evde tek başına dans ederken, rızası dışında gözetlenen kimse için gizlilik ihlali söz konusudur.

Solove (2006), mahremiyeti yasal açıdan incelerken önemli bir betimleme kullanmış ve şemsiye kavram ifadesine değinmiştir. Yani çok geniş ve farklı sınıfların oluşturduğu, alt

başlıklara sahip kapsayıcı bir kavramdır. Solove şemsiye kavram diye bahsettiği mahremiyeti altı kategoride incelemiştir. Bunlar; kişinin yaptığı iş konusunda kendi başına bırakılma hakkı, başkalarının kendisine erişimini sınırlandırma hakkı, istediği bazı durumları başkalarından gizleme hakkı, kişisel bilgileri koruma hakkı, kişiliğin ve var olmanın korunma hakkı, samimiyetin, özel hayatın ve ilişkilerin üzerinde kontrol sahibi olma, gerektiğinde sınırlayabilme hakkıdır (Solove, 2006).

Aydemir, mahremiyetin kişisel bilgilerin başkalarının bilgilenmesine ve müdahale etmesine karşı korunması olduğunu düşünmektedir. Her toplumda bulunan ve insanlığın var olduğu günden beri olan bu kavram kapsamında, kişinin kimlik bilgileri, banka hesabı, sağlık bilgileri ve kronik rahatsızlıkları, kullandığı ilaçları gibi konular bulunabilmektedir (Aydemir, 2012).

Araştırmalarıyla bu kavramın açıklanmasına ışık tutmuş olan Westin ise kişinin, grubun kendileriyle ilgili bilgiyi diğerleriyle ne zaman, ne oranda, nasıl paylaşacağına karar verme yetisi olarak görmektedir. Toplumdan bir çekilme halidir ve bu bireysel olabileceği gibi gruplar halinde de yapılabilmektedir (Westin, 1967).

2.1.1 Mahremiyet ile İlgili Bazı Kuramsal Açıklamalar

a) Petronio'nun İletişim Mahremiyeti Yönetimi Kuramı

Temelde Petronio'nun kuramı, toplumsallaşma sürecindeki bilgi paylaşımına dayanmaktadır. Yani iletişimle ilgilidir, mahremiyete iletişim aracılık etmektedir (Şener, 2013). Kuram, kişisel bilgilerin erişimi ve düzenlenmesinin bireysel bir hak olduğunu savunmaktadır. Bu hakka sahip birey kendisiyle ilgili bilgilerin ne kadarlık kısmını, kimlere açacağını belirlemekte özgürdür. Dahası damgalanacağını ya da kötü karşılık alacağını hissettiği durumlarda özel bilgilerini ifşalamamak ya da paylaşımı ertelemek de bireyin seçimine bırakılmıştır (Durham ve Braithwaite, 2009).

Petronio mahremiyet kuramını altı sav üzerinden açıklamaktadır. Bu savlar şu şekildedir:

1. Birey mahremiyeti tıpkı mülkiyet kavramında olduğu gibi kendine ait olanlar şeklinde tanımlanmaktadır. Yani mahremi de mülkünün bir parçasıdır.
2. Birey, kişisel bilgileri kendilerine ait gördükleri için bilgi paylaşımındaki denetim organının kendisi olduğunu düşünmektedir.

3. Birey, iletişim sürecinde diğerlerinin özel bilgilerine erişimini denetlemek adına kurallar geliştirmektedir. Bu kurallar, mahremiyetin hem kişisel hem toplumsal sınırlarının çizilmesinde etkilidir.
4. Kişi için özel bilgi paylaşımı yaşandığı anda kolektif mahremiyet sınırı oluşmaktadır. Bilgiye erişim sağlayan kişilerle ortak mülkiyet oluşturulmaktadır.
5. Bilgi yönetimi konusunda sorunlar yaşanması, bilginin üçüncü taraflara aktarılması gibi tehlikelere karşı kişiler mahremiyet kuralları üzerinde müzakere etmekte ve toplu bir anlaşmaya varmaktadır.
6. Kolektif olarak tutulan özel bilgiler sürekli, etkin ve aktif olarak tartışmadıkları düşünüldüğünde, sınırlarla ilgili sorun yaşanması ihtimali her daim bulunmaktadır (Child, Pearson ve Petronio, 2009).

b) Giddens'in Yapılaşma (Yapılandırma) Kuramı

Yapılandırma kuramı, eylemlerin ve yapıların iç içe olduğunu söylemektedir. Eylem ve yapının birbirinin oluşmasında etken oldukları gibi aynı zamanda birbirleri için bazı kısıtlamalar getirdikleri de kuramın açıklamalarındandır (Akgül ve Hekimoğlu Toprak, 2019).

İnsanlar ortak eylemler sebebiyle bir araya gelmektedir. Ortak paydada buluşan grup düzenli etkileşim geliştirmektedir. Geliştirilen ilişki toplumsal normları oluşturmaktadır ve böylece sosyal sistem meydana gelmektedir (Giddens, 2008).

Sosyal sistem içinde oluşan etkileşim ahlak ve iktidar ilişkisini kapsamaktadır. Bu sebeple etkileşim için gerekli üç madde şu şekildedir: anlamlı etkileşim kurma, ahlaka dayalı düzen kurma, iktidar ile ilişkilerin ilerleyişini kurma (Akgül ve Hekimoğlu Toprak, 2019).

c) Baudrillard Mahremiyet Kuramı

Baudrillard ise mahremiyeti modern tüketim toplumu çerçevesinde oluşturmaktadır. Günlük yaşamda karşımıza çıkan tüketim kavramı yalnızca nesnel harcamalardan ibaret değildir. Düşünce tüketiminin de söz konusu olduğu yeni düzende ürünün yararlı olup olmadığı bir kriter olmaktan çıkmış, artık ürünün toplum içinde nasıl bir göstergeye sahip olduğu dikkate alınmaktadır. Bu göstergeleri oluşturan medya ise Baudrillard'a göre

mahremiyet sınırını aşan bölgedir. Hem medyanın bireyin mahrem durumlarını kullanması hem de bütün evrenin istemsiz şekilde bireyin evindeki ekran aracılığıyla bireye sunulması mahremiyet ihlali olarak görülmektedir (Baudrillard, 1988'den akt. Kütükoğlu, 2019). Tüketim kültürü, medya aracılığıyla topluma dahil olan ve algısal değişimi sağlayarak mahremiyeti etkilediği görülmektedir.

d) Westin Mahremiyet Kuramı

Westin, mahremiyet kavramına başka bir bakış açısından bakarak, odak noktasını bilgi paylaşımına getirmektedir. Westin'e göre mahremiyet, birey veya kurumların kendileriyle ilgili bilgileri diğerlerine ne zaman, nasıl ve ne kadarlık kısmını paylaşacağına karar verme hakkıdır (Westin, 1967). Mahremiyeti dört temel üzerine şekillendirmektedir. Bunlar; yalnızlık, anonimlik, yakınlık ve kendini muhafaza etme şeklindeki kriterlerdir. Yalnızlık, başkaları tarafından gözlemden uzak olma durumudur. Samimiyet/yakınlık, yakın bir ilişki için gereken tecrittir. Anonimlik, bilinmeyen ve kimliksiz olma koşuludur. Korunma, diğerlerine yapılan açıklamaları sınırlama arzusudur.

Gizliliğin işlevlerine bakıldığında dörde ayrılmaktadır. Kişisel özerklik işlevi, başkaları tarafından manipüle edilmekten, hükmedilmekten veya ifşa edilmekten kaçınmak için kullanılmaktadır. Duygusal salıverme işlevi, sosyal taleplerden kaynaklanan duygu ve gerilimleri bırakmak için kullanılmaktadır. Öz değerlendirme işlevi, deneyimi anlamlı kalıplara entegre etmek ve olaylara bireysellik kazandırmak amacıyla işe koşulur. Sınırlı ve korumalı iletişim işlevi sayesinde de hem kişilerarası sınırlar koyarken hem de kişisel bilgileri güvenilir olduğu düşünülen başka insanlarla paylaşma sağlanır (Rizza, 2019).

e) Altman Mahremiyet Kuramı

Altman'a göre mahremiyet, bireyin hem kendisine hem de içinde olduğu gruba erişimin kontrollü gerçekleşmesi şeklinde açıklamaktadır. Ayrıca mahremiyetin amaçlarını ifade ederken üç maddeden bahsetmektedir. Bunlar, bir kişi, grup ya da toplumsal dünya arasındaki ilişki, kişisel ve toplumsal dünya arasındaki bağ, öz kimlik ve öz tanımdır (Altman, 1975).

f) Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı

Kitle iletişim aletlerini kullanma üzerine kurgulanmış bu kuramda kullanıcılar özgür iradeleriyle, aktif seçimler yapmaktadır. Gereksinimlerini doyumak, tatmin etmek için kullanılan kitle iletişim araçlarında eğlenmek ve vakit geçirmenin yanı sıra günlük hayattan kaçış, duygusal rahatlama, arkadaş edinme, çevre hakkında bilgi edinme, kişileri gözetleme gibi ihtiyaçların da giderildiği söylenebilir (Katz vd, 1973'ten akt. Üçer, 2016). Kuramın sosyal medyadaki yansıması ise bu mecrada oluşturduğu alanın kullanıcının kontrolünde olması, istediğinde etkileşime geçerek istediğinde buna son verme özgürlüğüne sahip olması, gizliliğini korumanın ya da kendini ifşa etmenin kolaylığı büyük bir doyum sağlama aracı olmuştur. Kullanımlar ve doyumlar kuramına göre mahremiyete göz atıldığında, sosyal medyada var olmanın, gözetlenmenin, beğenilmenin yakın-sıcak iletişim ihtiyacını karşıladığı, istediğinde kişisel bilgileri saklama hakkına sahip olması, kontrolün tamamen bireyde olması kullandığı sosyal medyadan doyum elde etmesi için önemli araçlar haline dönüşür.

2.1.2 Mahremiyetin Amacı

Mahremiyeti etkileyen faktörlere baktığımızda fiziksel alan karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel ortamdaki yapılar, birey için yaşam düzen çerçevesi oluşturmakla kalmaz aynı zamanda hayat tarzını da etkilemektedir (Cansever, 1997). Haliyle birey içinde yaşadığı yapıda, benzer hayatlar yaşadığı diğerleriyle etkileşim içindedir ve birey için bu kişiler yaşam alanına girmesi sebebiyle mahremiyet sınırlarını genişlettiği kimseler olmaktadır. Bireyden uzak ve yaşam alanına girmeyen kimseler için ise bir anonimlik söz konusudur. Bu açıklamaya bakılarak toplumu iki parçaya ayırmak mümkündür, mahremiyetimize aldıklarımız, “biz” diye nitelendirilen kimseler ve toplumsal mekânın ötesinde kalan, anonim olan, “onlar” (Adugit, 2013). Bu anlayışa göre mahremiyet sınırlarımızı belirleyen temel faktör toplumsal mesafeyle ilgilidir. Bu kutuplaşmanın sonucu ise “biz” ile güvenli ilişkiler kurar, kendini açma konusunda rahat davranırız; “onlar”la ise ilişkiden kaçınarak, uzak kalmayı tercih ederiz.

Peki birey neden “onlar” grubu oluşturmak ister? Bu sorunun elbette çok fazla cevabı olmakla birlikte temelde mekansal mahremiyete başvuran bireyin amacı özel alanını, dış müdahalelerden korumaktır. Özel alan tanımına bakıldığında sadece yalnız kalmayı değil,

bireyin istediği kişilerle, istediği koşullarda, istediği zaman yalnız kalabilme özgürlüğünü de içermektedir. Özel alanın varlığı şüphesiz güvenlik ve özgürlüğü beraberinde getirmektedir (Binark, ve diğerleri, 2014).

Bilgin (2016), alanı tanımlarken “iç-dış diyalektiğe bağlı bilişsel sınırlandırmalarla yapılandırılmış semantik bir mekandır.” ifadesini kullanmaktadır (Bilgin, 2016). Alan, bireyin kendi ve diğerlerini şekillendirdiği sınırlardır. Böylece birey bilişsel olarak çevresini, ben ve diğerleri, benim alanım ve diğerlerinin alanı şeklinde organize eder. Kendi alanına kimleri dahil etmek istediği, ne oranda insanları alanına kabul ettiği konusunda özgürdür ve bu kişinin özel alanını oluşturmaktadır.

2.1.3 Mahremiyet ve Mekan

Mekan konusu literatürde birçok alanda incelenmektedir. Mekan sosyolojisiyle dikkat çeken Simmel, mekana anlam kazandıran şeyin toplumsal ilişkiler olduğunu söylemiş ve temel özellikleri beşe ayırmıştır. Bunlar: mekanı diğerlerinden ayıran niteliği, mekânsal olarak parça ve etkinliklere bölünebilme biçimleri, mekan içine toplumsal ilişkilerin yerleştirilebilme düzeyi, yabancı gelmesinin sonuçları ve yakınlık/uzaklık derecesi, görme duyusunun rolüdür (Altay, 2004). Mekan mahremiyet ilişkisi açısından değerlendirildiğinde, diğerlerinden farklı, özel mekanların olması, yabancı faktörünün devreye girmesiyle mekanda oluşan değişim, mekanda yaratılan mesafe ile ilişkisel olarak konulan sınıra dikkat çekmektedir.

Redfield (1947), toplumsal farklılıklara yol açan üç nedene odaklanmıştır. Birincisi ayırım, insanların ilişkilerinde tam bir bağlılığın olmadığını açıklar. İkincisi kayıtsızlık, diğer insanlara ve etrafta olan bitene ilgisizlik halidir. Üçüncüsü ise toplumsal mesafeye neden olan büyüklüktür ki bugün şehirlerde de sık sık karşılaştığımız durumdur (Urry,1999’dan akt. Altay, 2004).

Mekan ve mahremiyet bağlamından bakıldığında birçok faktör devreye girmektedir. İnsanların birbirini nasıl değerlendirdiği, birbirleri hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları göz önüne alındığında yaşantısal olarak tek bir mahremiyetten bahsedemeyiz (Altay, 2004). Yani insanları anlama şeklimize göre onlara karşı mesafemizi ayarlarız. Bazı

insanlarla mahremiyeti daha yakın ilişkiler kurarak yaşarken, bazı insanlara ise anonim olmayı isteriz (Bauman,1998'den akt. Altay, 2004).

2.1.4 Mahremiyet ve Kişisel Mekan

Bilgin (2016)'e göre kişisel mekan “her bireyin etrafında bulunan, sınırları savunulan, diğerine yabancı olan ve bireyin fiziksel ve bilişsel olarak hâkim olduğu kişisel alanı ifade etmektedir”. Bu tanım çevre psikolojisi kapsamında ele alınmakta ve alan ile mekan kavramları benzer anlamlarda kullanılmaktadır. Ayrıca sınırlar koymak ve bu sınırları savunmak ifadeleri mahremiyet kavramıyla ilintili olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan sınır belirlemek, kişide sonsuzluk hissine ket vurarak, belirsizlikten kurtulma isteğiyle oluşmuştur. Bu oluşum içinde mahremiyet düzeyi yüksektir ve burası bireyin özgürlük alanıdır (Bilgin, 2016).

Seguin'e göre kişisel mekan; bireyin etrafındaki, vücut şemasıyla bütünleşmiş görünen bir çevre parçasıdır. Morval'ın kişisel mekana yorumu ise yalnızca fiziksel boyuta indirgemeksizin bazı sosyo-kültürel yapılardan etkilenen, değişkenlik gösteren bir yapı olduğu yönündedir (Morval, 1985).

Altman ise kişisel mekanı tanımlarken “bir mahremiyet düzenleme mekanizması olarak benliğe en yakın ve görünmez sınırlara sahip tabakadır” ifadesini kullanmaktadır (Göregenli, 2015).

Hall 'un tanımında kişisel mekan için iletişim formu olduğu vurgulanır, ayrıca ilişkinin niceliğini ve niteliğini belirleyen şey de yine bireyin koyduğu mesafeye dayanmaktadır. Hall, açıklamalarına proksemi kavramını eklemiştir. Proksemi, insanlar arasındaki mesafenin sosyal etkileşimi belirlediği düşüncesine dayanmaktadır. Diğerleri ile arasındaki mesafe insanın o kişiyi nasıl algıladığını belirlemektedir. Kişiler arasındaki mesafe kısaldıkça, algılama olumlu yönde olmakta ve yakın ilişkide olma durumu artmaktadır. Etkileşimin ve ilişkinin araya konulan mesafeyi etkilediğini düşünen Hall, mesafeyle ilgili dört tip bölgeden bahseder. Birincisi yakın mesafe (intimate distance), bireyin bedeninin 45 santimetrelilik uzaklığına kadar olan mesafeyi içine almaktadır. Yakın ilişkinin ve güçlü duyguların olduğu bu mesafe bölgesi, bedensel uyarıların da yoğun algılandığı mahrem alanıdır. İkincisi kişisel mesafe (personal distance) 45 santimetre ve 1,25 metre arasındaki

bölgeyi işaret etmektedir. Arkadaşların içeri alındığı bu bölgede, ılımlı ses tonu ve duyguların varlığı söz konusudur. Üçüncüsü ise, sosyal mesafedir ve kişiye 1.25 metre ile 3.70 metre arasındaki uzaklığı kapsamaktadır. İlişkinin resmi olduğu sosyal mesafede dokunsal bir etkileşim söz konusu değildir. Dördüncü mesafe ise kişiye 3.70 metreden de uzak alanı kapsayan genel mesafe (public distance) dir. Bu mesafede genelde konuşmacı ve dinleyici rolleri mevcuttur, ses ve mimiklerin abartıldığı durumlar vardır (Göregenli, 2015).

Yani insanlar gözle görülmeyen halkalar içinde ilişkilerine devam etmektedirler. Ayrıca Hall'ın açıklamasına göre dokunsal etkileşimin yanı sıra burun, göz ve kulak da mesafe algısında role sahiptir. Ani bir ses, koku veya bakış hisseden birey, alanının ihlal edildiği hissine kapılabilmektedir. Kişinin içinde bulunduğu kültürle yorumladığı bu duyular, tepkisini etkilemektedir (Payat, 2020). Alanı ihlal edilen kişi sıkıntı, kalp çarpıntısı, yüksek tansiyon, terleme ve endişe gibi ruhsal ve fiziksel tepki gösterebilmektedir.

2.1.5 Mahremiyet ve Alansallık

Alansallık konusu ilk olarak hayvanlar üzerinde araştırılmıştır. Bir alanı algılamaları, işaretlemeleri ve savunmaları hayvanların hayatta kalması için temel oluşturur. Söz konusu insan olduğunda evler yaparak, bahçe duvarları koyarak, mülkiyet simgeleri yerleştirerek bulundukları alanı dış faktörlerden ve istiladan korurlar. Bu şekilde bakıldığında alansallık, özel alan ile ilişkili bir kavramdır. Çünkü çeşitli simgelerle işaretlenen özel alan, aitlik özelliği göstererek işgal oranını azaltacaktır (Cassidy, 1997'den akt. Altay, 2004).

Altay (2004)'e göre alansallık, bir organizma ya da grubun sergilediği ve özel alanın sahipliğinin algılanmakta olması temeline dayanan davranışlar bütünüdür.

Pastalan (1970)'a göre alansallık birey ya da grup tarafından kullanılan, özel olarak korunan ve savunulan sınırları belli alandır (Akgün, 2014).

Goffman (1963) ait olma ve özel kullanımında olma temelinde kontrol edilen mekanların alansallık içinde olduğunu dile getirir.

Lyman ve Scott (1968) ise alansallığı yerin kontrol çabası olarak tanımlar.

Psikoloji bilimine gelindiğinde ise Altman ve Chemers (1980) oluşturduğu üç tip alansallık göze çarpmaktadır.

- a) Birincil alan; birey veya birbirine ihtiyaç duyan, bağımlı grubun ait hissettiği yerdir. Günlük yaşamda merkez olan bu yere yapılan müdahalelere karşı savunma tepkisinin gücü ve bireyde yarattığı his, psikolojik önemini açıklar niteliktedir.
- b) İkincil alan; kişinin geçici süre sahiplendiği, daha az önem verdiği alandır. Kişi için alana verdiği önem, birincil ve ikincil alanın farkını ortaya koyar.
- c) Kamusal alan; Herkese açık olan, kimsenin aidiyet bildirmediği alanlardır (Cassidy, 1997'den akt. Altay, 2004).

Alansal davranışı etkileyen faktörlere bakıldığında kişi ile ilgili ve durumla ilgili faktörlerdir. Kişi daha çok alana ihtiyaç duyabilir, daha çok eşya ile alanı özelleştirebilir, ait olma hissini yoğun yaşıyor olabilir. Durumlara bakıldığında da bazı alanları geçici süreliğine de olsa korumakla yükümlü oluruz (spor salonundaki dolap gibi), bazı alanlardaki sorumluluğumuz ise süreklilik arz eder (kişinin evi gibi). Yani alansallık kişiye ve duruma göre değişkenlik gösterebilir.

Alansallık, kişisel alan ve mahremiyetle bağlantılı bir kavramdır. Mahremiyet algısını oluşturan unsurlardan kişisel alan ve alansallık birey ve diğerleri arasındaki etkileşimi düzenlemektedir (Altman, 1976).

2.1.6 Mahremiyet ve Özel Alan

Katz (1937)'in literatüre dahil ettiği düşünülen özel olan terimi, sadece psikoloji değil, biyoloji, antropoloji, mimari gibi alanlarda da çalışılmaktadır (Bell, Fisher, Loomis, 1978'den akt. Altay, 2004). “Özel alan” ismi ise Hall (1966) tarafından bulunmuştur.

Özel alan ile anlatılmak istenen insanların çevresindeki görünmez halkadır. Bu halka genel olarak diğer insanlara yaklaşma mesafemizi belirler (Cassidy, 1997'den akt. Altay, 2004).

Diğer insanlarla yakın mesafede olmak fazlaca fiziki ve sosyal uyarana maruz kalmamıza sebebiyet verir. Bunun strese yol açtığı söylenmektedir. Özel alan ise bizi bu uyarıcı yoğunluğundan ve stres durumundan uzaklaştıran “kurtarılmış bölge” gibidir. Altman'a

göre gerekli mahremiyetin ve istenilen düzeyde yakınlığın aracıdır (Bell, Fisher, Loomis, 1978'den akt. Altay, 2004).

Hall (1966) özel alanı dört şekilde incelemiştir. Bunlar yakın mesafe, özel alan, sosyal mesafe ve kamusal mesafedir. Yakın mesafe, 0-45 cm olarak gösterilir ve bu alandaki ilişkiler temas halinde olan tokalaşma ve temas halinde olmamasına rağmen çok yakın olma halleri yani fısıldaşmayı vb. kapsar. Özel alan, 45-120 arasını kapsar ve ilişkiler açısından bakıldığında samimi arkadaşları ve romantik ilişkiyi içine alır. Sosyal mesafe, 120-350 cm olarak gösterilir ve tanıdık olmadıklarımız ve iş nedeniyle diyalog kurduğumuz resmi ilişkileri içine alır. Kamusal mesafe, 3.5 metre ve daha fazla uzağımızda olan kategoridir ve toplumdaki önemli birinin konuşmacı olduğu yerde dinleyicilerle arasındaki ilişkiyi tanımlamaktadır (Cassidy,1997'den akt. Altay, 2004). Hall'un kategorizesini yorumlayacak olursak özel alan, diğer bireyle ilişkimizi, aramızda belirlenen çeşitli kuralları, temasta olup olmama durumumuzu ortamsal bağlamda oluşturur.

Özel alanın iki amacından söz edebiliriz. Bunlar koruyucu ve iletişim kontrolüdür. Koruyucu amacı sayesinde duygusal ve fiziksel tehditler ortadan kaldırılır. İletişim kontrolünde ise etkileşim kurduğumuz birey için hangi iletişim kanalının daha sağlıklı olacağını -söyledikleri, bakışları, mesafesi, teması gibi- belirlenir (Bell, Fisher,Loomis, 1978'den akt. Altay, 2004).

Kamusal alan ve özel alan şeklinde yapılan ayrımın, kamusal alan, başkalarının olduğu, herkese açık alan olarak tanımlanırken; özel alan daha şahsi, kişiye ait olarak ifade edilmektedir. Bu tanımdaki bireye yapılan atıfa rağmen tamamen bir yalnızlık hali olarak da değerlendirilmemelidir (Karaoğlu, 2010).

Lyon (1997), kamusal alanda ihtiyaç duyduğumuz silah ve zırhları bir kenara bırakabileceğimiz, gevşeyip rahatlayabileceğimiz, mahrem bir alanın varlığından bahseder. Kamusal alandan geri çekilebildiğimiz ve kişiselleştirebildiğimiz bu alan elbette özel alanı temsil etmektedir.

Özel alan, bireyin samimiyetiyle kurduğu, kendisi olabildiği bir alan olmasının yanı sıra başkalarını ilgilendirmeyen şeylerin koruma altına alındığı yerdir (Karaoğlu, 2010).

Arendt' a göre özel alan, kamusal alanın yarattığı görünürlükten, nesnel ve paylaşımlı bir dünyadan yoksun olmak anlamında 'yoksun bırakıcı' bir özelliktir. Her ne kadar yoksunluk gibi daha negatif bir terimle açıklasa da hem kamusal alanın devamlılığı için hem de düzenin varlığı için özel alanın gerekliliğine ekstra vurgu yapmıştır (Özcan, 2016).

2.1.7 Mahremiyet ve Kamusal Alan

Sözlüğe bakıldığında kamu (public) herkes, genel, açık aleni gibi anlamlar göze çarpmaktadır. Ortada olan, herkesin denetimine açık gibi anlamları da barındıran kamu kelimesine (Yelken, 2003) baktığımızda özel, kişisel veya mahrem alana karşıt olanları nitelediği görülmektedir (Cevizci, 2002).

Antik Yunan bakış açısındaki kamusal alan, mekân olarak görülmektedir. Ortak yaşam alanları ile evsel ya da özel alan dedikleri yerlerin keskin bir ayrımı söz konusuydu. Dikkat edilmesi gereken nokta ise ortak kelimesidir. Pazar yerleri, mahkemeler, savaşlar kamusal alan çerçevesinde gelişir. Özel alan ise evden ibarettir ve yoksulluk, kölelik gibi durumlar kamusal alana kabulü engeller (Habermas, 2000).

2.1.8 Mahremiyet ve Yalnızlık

Türk Dil Kurumu tarafından kimsesizlik olarak açıklanan yalnızlık, birçok çalışmaya konu olmuş ve akademik camiada halen de uzlaşmış tanımı bulunamamış bir kavramdır. Peki bu kavram fiziksel bir insan yokluğundan mı bahseder, psikolojik olarak kalabalığın içindeki kimsesizliği mi niteler? Gerçekten patolojik sonuçlar mı doğurur, yoksa bir seçimden mi ibarettir? İnsan neden yalnızlaşır ve yalnızlık çeşitleri nelerdir?

Bu araştırmada yalnızlığı (loneliness), tek başına olmak (aloneness) ve inziva (solitude) kavramlarından ayırmak gerekmektedir. Tek başına olmak, fiziksel olarak kişinin çevresinde diğer bir insanın olmaması durumudur, iletişimsel bir yalıtım halidir. Kendi başına otururken aynı zamanda görüntülü konuşma yapan kişi tek başına değildir. Tek başına olma her zaman hoş olmayan duygular ortaya çıkarmaz. Yalnızlığın genel tanımına bakıldığında bireye acı veren bir duygu olduğu görülmektedir. Ancak tek başına olan her bireyin acı çektiğini söylemek mümkün değildir, bu tek başına oluş bir tercih sonucu

olabilir. İnziva ise toplum hayatından kaçıp tek başına yaşama, kişisel gelişim için gönüllü tek başına olma durumudur. Bahsi geçen yalnızlık hissinde takdir edileceği üzere bir gönüllülük durumu olmadığı düşünüldüğünde kavram karışıklıkları önlenmiş olacaktır (Galanaki, 2004).

Mahremiyet ile bulunduğu nokta ise bireyin özel, güvenli alana duyduğu ihtiyacı zaman zaman yalnız kalarak karşılamasıdır. Kendisi ile dış dünyayı ayırmak, rahat olmak için ilişkiden kaçınabilir ve yalnızlığı tercih edebilir. Böylece dış müdahaleden uzak bireysel alanını oluşturabilir.

Yalnızlık kavramı tanımlaması zor gibi görünse de konuyla ilgili çokça araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalarda kavram konusunda hemfikir olunamasa da genel kabul görmüş şekliyle yalnızlık, “bireyin var olan ilişkileri ile arzuladığı sosyal ilişkileri arasındaki farklılık sonucu yaşanan hoş olmayan bir duygu durumudur” (Perlman ve Peplau, 1984).

Geçtan' a göre yalnızlık, insanlara acı veren bir duygudur ve kişiler bu duyguyla yüzleşmekten kaçınırlar. Dahası uzmanlar bile bu konuyu çalışmaktan kaçınmaktadır (Geçtan, 1998).

Yalnızlığın bireyin değer verdiği öğeleri başkalarıyla paylaşamadığında ya da diğerleriyle çelişen fikirlere sahip olduğunda ortaya çıkan yaşantı şeklinde tanımlandığı görülmektedir (Ümmet ve Ekşi, 2016). Bu tanıma bakıldığında sosyal varlık olan insanın diğer insanlara ulaşamadığında ya da ortama uygun düşmeyen şeyler düşündüğünde yalnızlaşır. Hayat içerisinde birçok an yalnızlıkla yüzleşmek zorunda kalır ve dahası bu süreç kalıcı da olabilir.

Yalnızlık konusuna sosyal açıdan bakan Booth (2000)' a göre, sosyal beceri eksikliği beraberinde, iletişim becerilerinde sorun yaşayan birey etrafındakilerle yakın ilişkiler kuramadığı için yalnız kalmaktadır. Booth, Barlett ve Bohnsack (1992)'a göre ise yalnızlık, kişilerin sosyal olarak sınırlanması sonucu kişilerarası iletişim becerileri gelişmemiş, izole olmuş bireylerin yaşadığı durumdur (Akt. Erözkan, 2009).

Asher ve Paquette (2003)' e göre ise yalnızlık kişide ilişkide yeterli olmadığının bilişsel bir farkındalığıdır ve mutsuzluk, yoksunluk gibi olumsuz duygulara neden olur. Bu tanıma bakılırsa sosyal becerileri zayıf kişi kendini izole ve kabul edilmemiş, dışlanmış

hissedecektir. Ki birçok çalışma sosyal beceri eğitimlerinin yalnızlığı anlamlı şekilde değiştirdiğini öne sürmektedir (Akgül ve Yeşilyaprak, 2008).

Weiss (1973) ise başka bir bakış açısı getirerek yalnızlığı, sosyal olarak insanlarla temasta olmasına rağmen bu ilişkilerdeki yakınlığı, samimiyeti ve duygusallığı yeterli görmediği için gösterilen tepki olarak açıklamıştır. Yalnızlığın, sosyal beceri eksikliği sonucu oluşan hoş olmayan duygu tanımlamalarından ayrılarak insanın bilinçli olarak ortaya koyduğu bir tepki olduğundan söz etmiştir (Weiss, 1973).

Woodward (1967) ise yalnızlığı kişinin insanlarla, mekanlarla ve nesnelerle olumlu ilişki kurarken yetersiz kalması halinde sosyal bir yabancılaşma ve kopma şeklinde ifade eder. Woodward ve Frank (1988), kendini meşgul edip çeşitli aktiviteler yaparak (müzik dinlemek, spor yapma gibi) yani dış dünya ile pozitif bir ilişki içinde olarak yalnızlıkla baş edilebileceğini saptamışlardır (Eskin, 2001).

Yalnızlığı bireysel nedenlerin dışına çıkararak açıklayan Rook (1984)'a göre diğer insanların dışlaması, reddetmesi ve sosyal anlamda bütünleşmeyi sağlayacak sosyal etkinliklerde eşlik edecek kimsesi olmaması sonucunda kişide acı uyandıran bir durumdur (Akt. McWhirter, 1990). Rook (1984) yalnızlığı, "kişinin duygularının, hislerinin diğerleri tarafından reddedildiğinde, göz ardı edildiğinde veya yanlış anlaşıldığında, sosyal aktivitelerde ve duygusal yakınlıkta eşlik eden birinin olmaması durumunda ortaya çıkan stres yaratan olumsuz duygusal durum" ifadeleriyle tanımlamıştır (Akt. Özkan, 2019).

De Jong-Gierveld ve Tilburg (2010)'a göre ise yalnızlık bireyin olmasını beklediğinden, istediğinden daha az arkadaş ve sosyal çevre ile ilişki kurması durumudur ve tamamen öznel değerlendirmesi sonucudur (sosyal yalnızlık). Ek olarak yine arzu ettiği samimiyeti ilişkilerinde bulamamış olması da yalnızlığı doğurmaktadır (duygusal yalnızlık) (de Jong Gierveld ve van Tilburg, 1995).

Jenny de Jong Gierveld yalnızlığın sadece insanlardan izole olmaktan ibaret olmadığını, bu izolasyonu ve iletişimsizliği nasıl algıladığımızla, nasıl değerlendirdiğimizle de ilgili olduğunu ifade eder. Ayrıca yalnızlık ilişkilerin sayısal olarak azlığının ötesinde, beklenen samimiyeti bulamayışı da ifade ediyor olabilmektedir (de Jong Gierveld, 1998).

Verilen bu tanım farklı akademisyenlerin araştırmacıların yapmış olduğu tanımlamalarıyla üç noktada aynı görüşte örtüşmektedir:

1. Yalnızlık kişinin sosyal ilişkilerdeki bir eksikliğinden kaynaklanır. Kişi zihnindeki ideal ilişki standartlarından, istediği samimiyetten uzak kalmış olabilir (Perlman ve Peplau, 1984). Fakat bu durumun oluşmasında elbette bireyin de rolü vardır. Atılgan olmayan, ilişki başlatmakta ve yürütmekte sorunlar yaşayan, sosyal kaygıları olan ve etkili iletişim bilgilerinde eksik olan kişi süreç içinde izole olmaya ve sosyal çevreden uzaklaşmaya başlayacaktır.
2. Yalnızlık öznel bir deneyimdir, objektif sosyal izolasyon ile eş anlamlı değildir. İnsanlar yalnız olmadan tek başına olabilir veya kalabalığın içinde yalnız olabilir (Kaya, 2005). Bu durum ilişkilerin hem niteliğiyle hem de niceliğiyle ilgili bir durumdur. Tek kişiyle yaşadığı iletişimden yaşadığı doyum çok olabilir ve başka kimseye ihtiyaç duymazken birçok insanın olduğu gruba dahil olmasına rağmen ilişkiden aldığı doyum yeterli olmayabilir ve birey yalnızlaşabilir.
3. Yalnızlık deneyimi caydırıcıdır. Kişisel gelişim için bir teşvik olabildiği gibi, hoş olmayan ve stresli bir tecrübedir (Perlman ve Peplau, 1984). Gerçek anlamda yalnızlık yaşayan kişilerde mutsuzluk, amaçsızlık ve boşluk hissi içinde oldukları söylenir (Booth, 2000). Fromm (1965) ise imgesel anlatımıyla yalnızlığı soğuk algınlığına benzetmiş, kolay yakalanan, tedavisi zor, nadir olsa da ölümcül sonuçlar doğuran ama büyük oranda tahammülü güç, berbat bir duygu olarak tanımlamıştır (Woodward ve Frank, 1988).

2.1.8.1 Yalnızlık ile İlgili Kuramsal Açıklamalar

a) Psikodinamik Kuramlar

Yalnızlığın psikodinamik temellerine ilişkin ilk açıklama Zilboorg (1938) tarafından yapılmıştır. Zilboorg yalnız olmak (being lonesome) ve yalnızlığı (lonely) birbirinden ayırmıştır. Yalnız olmak geçici ve normal bir durum iken yalnızlık bunaltıcı ve süreğen bir durumu ifade etmektedir. Ayrıca yalnızlığı narsizm, megalomani ve düşmanlık gibi kişilik özelliklerinin bir yansıması olarak değerlendirmektedir (Akt. Perlman ve Peplau, 1981).

Erikson, gelişimdeki kritik dönemleri baz alarak oluşturduğu kuramsal çerçevesinde yalnızlığa yer vermiştir. Erikson'a göre genç yetişlikteki birey yalnızlık kriziyle yüzleşir. Yakınlık kurabilen birey bu dönemi sağlıklı bir şekilde atlatacaktır. Fakat yakın ilişki

kurmakta sorun yaşıyan kişiler yalnızlaşacak ve kendini sosyal çevreden soyutlayacaktır (Geçtan, 1998).

Sullivan (1953) çocukluk yıllarındaki deneyimlerin ilerleyen dönemlerde bireylerdeki yalnızlığın nedenlerinden olabileceğini savunmaktadır. Yakın ilişki kurmanın temel bir ihtiyaç olduğunu belirten Sullivan, bu ihtiyacın bebeklikte dokunmaya duyulan ihtiyaç, çocuklukta aile olan iletişime duyulan ihtiyaç ve ergenlikte sosyal beceri gelişimine duyulan ihtiyaç şeklinde değişerek süregeldiğini söylemektedir (Perlman ve Peplau, 1981). Yaşam boyu gelişim sürecinde başta çocukluk yaşantıları olmak üzere yakın ilişki kurmakta zorlanan bireyin yalnızlaşacağı görülmektedir. Ayrıca patolojik bir duruma sebep olmaması için sosyal beceri gelişiminin ve olumlu, yakın ilişki kurmanın desteklenmesi gerekmektedir. Sullivan (1953) yalnızlığın başkalarıyla yakınlık kurmak yönündeki insani ihtiyacın yeterince karşılanamaması sonucunda meydana gelen ve çoğunlukla arzu edilmeyen rahatsızlık verici bir yaşantı biçimi olarak tanımlamaktadır (Koçak, 2008).

Fromm da tıpkı Sullivan gibi yalnızlığı aile içerisindeki çocukluk deneyimlerine bağlamış ve yalnızlığı acı verici güçlü bir duygu olarak tanımlamıştır (Peplau, 1985'ten akt. Körler, 2011).

b) Varoluşçu Kuramlar

Varoluşçu kuram insanın nihai olarak yalnız olduğuna ve bu duygunun kaçınılmazlığına vurgu yapar. Birey yalnız doğar ve şüphesiz yalnız ayrılırlar, bu duyguyla yüzleşmeli ve bu duyguyla yaşamayı öğrenmelidir (Yalom, 2011). Tillich (1980)'e göre kişinin yalnızlığıyla ilgili farkındalık geliştirmesi gerekmektedir (Duy, 2003).

Varoluşçu yaklaşım, bireyin kendine odaklanmasını güç kaynağı olarak görür. Onay beklentisi olmaksızın, yalnızlığı hissedip, kendi başına kalabilmenin gerekliliğine odaklanırlar (Corey, 2008).

Maustakas ise yalnızlık kaygısı ve gerçek yalnızlığı birbirinden ayırmıştır. Maustakas'a göre yalnızlık kaygısı, insanı hayatın gerçeklerinden uzaklaştıran ve diğer insanlarla ilişki kurmasını sağlayan bir savunma mekanizmasıdır. Gerçek yalnızlık, insanın doğum, ölüm, değişim, trajedi gibi hayatın temel gerçekleriyle yüzleşmesi sonucu kişinin hayatta yalnız olduğunun farkına varmasıdır. Yalnızlığın acı veren yönüne odaklanmak yerine olumlu bir

bakış açısı getirmiş ve insanı verimli, yaratıcı kıldığını belirtmiştir (Akt. Perlman ve Peplau, 1981). Varoluşçu kuram genel olarak zihinsel yalnızlığı konu edinmiş, diğer insanlarla sosyal ilişki kursa da bireyin anlam arayışı sırasında içsel dünyasında yalnız kaldığını, yalıtılmış hissedebileceğini belirtmiştir.

c) Bilişsel Yaklaşım

Perlman ve Peplau (1981) yalnızlıkla ilgili bilişsel yaklaşımın öncülerindendir. Yalnızlık bireyin algılarıyla ve normlarıyla şekillenmektedir. Bireyin kendine dair, toplumdaki yerine ve sosyal ilişkilerine dair düşünceleri kuramın odak noktasıdır. Yalnızlık oluşurken büyük oranda kişinin beklediği, ideal ilişki ile halihazırda var olan ilişkilerini karşılaştırdığında meydana gelen uyumsuzlıktan ve kişinin bu farkı nasıl algıladığından etkilenir. Kişinin algıları, onu yalnız hissettiren ve bu hisse kapılmasını engelleyen yegâne şeydir. Kişi tek başına olmayı kötü değerlendirmiyor olabilir, dahası bunu fırsata çevirip keyifli zaman geçirdiğini bile söyleyebilir. Fakat aynı durumdaki başka kişi bunu olması gerekene aykırı olarak algılayarak depresif ruh haline bürünebilir, acı veren bir duyguyla baş başa kaldığını söyleyebilir. Kişilerin yaşadıkları yalnızlık hissi tamamen kişinin sosyal ilişki için oluşturduğu normlara ve standartlara göre değişmektedir.

d) Bağlanma Kuramı

Bağlanma kuramı Bowlby ve Ainsworth çalışmalarıyla şekillenmiş psikanalitik kuramdan esinlenmiştir (Kavlak ve Şirin, 2009). Bağlanma kuramı, insanların derin duygusal bağlar kurma eğilimine ve bu eğilimin nedenlerine odaklanır (Kavlak ve Şirin, 2007). Anne karnında başlayan bağlanma süreci yeni doğanın yeterli becerilere sahip olmaması nedeniyle bakım verene muhtaçlığıyla pekişir ve gelişen bu ilişki bireyde fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimi sağlayan özel bir güce dönüşür (Güleç ve Kavlak, 2013). Hayatın ilk yıllarında başlayıp yaşam boyu etkinliğini sürdüren bu bağlanma yalnızlık duygusunu da etkileyen bir faktör haline gelir (Bowlby, 1973). Ayrıca yalnız kişiler bakım verenlerini soğuk, samimi olmayan ve güven vermeyen kişiler olarak anımsarken, yalnızlık duygusunda olmadığını söyleyen bireyler ise bakım verenlerini daha yakın, samimi ve ihtiyaç halinde yardıma koşan kişiler olarak nitelendirir (Rubinstein, Shaver ve Peplau,

1979). Çocuklukta ihtiyacı olunan destek ve olumlu yaklaşım sergilenmezse birey kendisini sevmeye değer biri olarak görmemeye başlar ve bu yıllar için yalıtılmışlığa neden olur (Bowlby, 1973).

Ayrıca yalnızlık nedenine gelişimsel olarak bakıldığında özellikle de ergenlik dönemi kritiktir. Bu dönemde ilgi gösterilmemiş ve yeterince desteklenmemiş birey, genç yetişkinlik döneminde de yakınlığa karşı yalıtılmışlık sergileyecektir (Otrar ve Bayraktar, 2016). Bu durum elbette bütün gelişimsel dönemlere yansiyacaktır. Şüphesiz insan gelişiminin her döneminde ilişkilere ve haliyle onu yalnızlıktan kurtararak diğer kişilere ihtiyaç duyar.

e) Etkileşim Kuramı

Weiss (1973)' e göre yalnızlık kuramı durumsal ve karakterolojik şeklinde ikiye ayrılmıştır. Durumsal yalnızlıkta birey içinde bulunduğu duyguyu bir durum olarak algılamak, karakterolojik yalnızlıkta ise kişilik özelliklerine atıfta bulunmaktadır. Yalnızlık kişisel etkenlerin ve çevresel etkenlerin senteziyle meydana gelmektedir. Yalnızlığı ortadan kaldırmak için kişisel özelliklere odaklanmak, onları değiştirmeye çalışmak yerine durumsal yalnızlığı baz alarak sosyal ortamda değişikliğe gidilmesi süreci kolay kılacaktır (Weiss, 1973).

Weiss (1973) yalnızlığı patoloji olarak görmek yerine normal bir duygu durumu olarak tanımlar. Sosyal etkileşimin eksik olduğu ya da etkileşimlerden yeterli duygusal doyum alamayan her bireyin sergileyebileceği bir tepkidir.

Weiss, sosyal ve duygusal yalnızlık olarak ikiye ayırır. Yalnızlığın boyutlarında konuya yeniden değinilecektir.

f) Sosyo-Kültürel Yaklaşım

Bu kurama göre yalnızlığın sebebi kişisel olmaktan çok, toplumun kendisidir. Toplum, sosyal değerleri pusula olarak alan bireyi başarılı görmektedir. Birey kendi normlarını kenara bırakmak ve sosyal normlara ayak uydurma çabası bazı bireylerde stres yaratmakta,

bu değerlere uyamadığında yalnızlık duygusu yaşamaktadır. (Killeen, 1998'den akt. Özkan, 2019).

g) Bilişsel-Davranışçı Yaklaşım

Young (1982)'a göre, yalnızlıkla akılcı olmayan inançlara sahip olma arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır (Young, 1982).

Kellog ve Young (2008) bireylerdeki şemaların, işlevsel olmayan ilk çocukluk yaşantıları ve aile ilişkileriyle şekillendiğini ve yaşam boyu bu şemaların devam ettiğini belirtmişlerdir. İşlevsel olmayan düşünce kalıpları kişide olumsuz duygular oluşturmakta, bu duygular da ilişki kurma sorunları doğurarak bireyi yalnızlığa sürüklemektedir (Sharf, 2014).

Young yalnızlığın ne gibi durumlarda görülebileceğini araştırmış, yalnızlık sebebi olan otomatikleşmiş düşüncelere odaklanmış ve bu düşünceleri 12 grupta incelemiştir (Akt. Koçak, 2008).

- Tek başına olmaktan mutsuzluk hissetme; yalnızlık yaşadığında kendisiyle ilgili şeylerin iyi gitmediğini düşünür, güçsüz ve pasif olmaktan korkarlar.
- Düşük benlik kavramı; yalnızlıktan dolayı kişi sevmeye ve gruba dahil edilmeye değer olmadığını düşünür ve ilişki kurmaktan kaçınır.
- Sosyal kaygı; yalnızlık hissini taşıyan kişiler sosyal ortamlara girmekten çekinirler. Yargılanmak ve reddedilme kaygısı yaşarlar.
- Sosyal uyumsuzluk; diğerleri tarafından sevilmediğini ve sosyal açıdan yetersiz olduğunu düşünür.
- Güvensizlik; yalnız insanların bir kısmı diğerlerine karşı güven duyamadıkları için ilişki kurmadıklarını söyler.
- Sınırlama; yalnızlar, duygu ve düşüncelerini paylaşmaktan kaçınıp, karşılıklı iletişime geçmezler. Bunun nedeni anlaşılmadıklarına olan inançlarıdır.
- Eş seçiminde sorunlar; yakın ilişki kurduklarında kırılabacaklarını düşünen yalnız bireyler, karşı cinsle ilişki kurma çabası göstermez ya da yanlış seçimler yaparlar.

- Yakınlığı reddetme; geçmişte yaşanmış hayal kırıklığı ve acı veren ilişkiler nedeniyle yeniden aynı şeylerin yaşanmasından korkarlar ve hataları yinelenmemek için yalnız yaşamayı tercih ederler.
- Cinsel kaygı; yalnızlık hisseden kişiler cinsel hayatın karşısındakinin düşüncelerinden ve duygularından ibaret olduğunu düşünür, karşısındakine yetemediği, iyi bir partner olamadığını düşündüğü durumda cinsellikten uzaklaşır.
- Duygusal bağlanma aile alakalı kaygı; birey sosyal çevresinde bulunan insanları duygusal açıdan tatmin edemediğini düşünür ve uzaklaşır.
- Pasiflik; ilişkilerde beklenti içinde olmak, karşıdakinin anlamasını bekleyerek, herhangi bir hamle yapmaksızın, terk edileceğinden endişe duymasındır.
- Gerçekçi olmayan beklentiler; kişi sosyal çevresine karşı talepkardır. Bu beklentileri karşılanmadığında ise hayal kırıklığı yaşarlar ve yalnız olmayı tercih ederler (Young,1982'den akt. Koçak, 2008).

2.1.8.2 Yalnızlık Boyutları

Yalnızlığı tanımlamadaki zorluk elbette alt başlıklar halinde incelenmesine neden olmuştur. Yalnızlık nedenlerine ve belirtilerine göre farklı isimlendirilmiştir.

Jenny de Jong Gierveld 'e göre yalnızlık üç boyuttan oluşmaktadır. Birincisi samimi bir bağın yokluğu durumudur ve bireyde boşluk hissi yaratır. Bu boyut yalnızlığın temelini oluşturur. İkincisi boyut, zaman değişkenine odaklanır ve yalnızlık geçici-kalıcı mı, tedavi edilebilir mi gibi sorularla ilgilenir. Üçüncü boyut ise duygusal bir senteze işaret eder. Bireyin üzgün, utangaç, çaresiz hatta hayal kırıklığına uğramış hissetmesi bu boyuta dahildir (de Jong Gierveld, 1998).

Sosyoloji bakış açısında yalnızlığın üç temel boyutundan söz edilir; yalnızlığın negatif-pozitif niteliği, kaynağı ve süresidir.

1. Pozitif negatiflik boyutu: Varoluşçu yaklaşım yalnızlığı ikiye ayırır: varoluşsal yalnızlık ve yalnızlık kaygısı. Varoluşsal yalnızlığın olumlu deneyimler sunduğunu savunur. Yalnızlık kaygısı ise kişiler arasında soyutlanmaya neden olmaktadır (Perlman ve Peplau, 1984).

Genel olarak olumsuz bir duygu olduğu ve insanlara acı verdiği söylenen yalnızlık, tercihen kullanıldığında yaratıcılığı, maneviyatı desteklemektedir.

2. Yalnızlığın kaynağı: Weiss'e göre yalnızlık ikiye ayrılmaktadır. Sosyal yalnızlık, toplumdaki etkileşim eksikliğinden kaynaklanır ve sıkıntılı bir duyguyu nitelemektedir. Duygusal yalnızlık ise, samimi bir ilişki ya da bağlanma eksikliğinden kaynaklanır ve acı verici, süreğen bir izole olma sürecidir (Perlman ve Peplau, 1984).
3. Yalnızlığın süresi: Yalnızlığın ne kadar sürdüğü, geçici mi kronik mi olduğu da önem arz etmektedir. Durumsal yalnızlık, kişinin yaşadığı ilişkilerinde meydana gelen değişimlerden kaynaklanır. Young (1982)'a göre kronik yalnızlık ise, iki veya daha uzun yıl sürebilen derin ve doyum sağlanan bir ilişkinin eksikliği durumudur. Durumsal yalnızlık geçicidir fakat bir süre devam ederse (örneğin yas süreci uzarsa, boşanma sonra travma atlatılamazsa) kronik hale gelebilir (Perlman ve Peplau, 1984).

2.1.8.3 Sosyal Ve Duygusal Yalnızlık

a) Sosyal yalnızlık

McWhirter (1990) yalnızlığı beş boyutuyla incelemiştir. Psikolojik yalnızlık, benlikteki bağlantı kopukluğu nedeniyle oluşur. Kişilerarası yalnızlık, kişideki kendini diğer kişilerden farklı görme durumudur. Kültürel yalnızlık, bireyin kültür değişimi ya da kültürel kayıplar sebebiyle diğer bireylerden uzak durmasıdır. Kozmik yalnızlık, dinsel bağdaki deformasyon nedeniyle Tanrı figüründen uzaklaşmadır. Sosyal yalnızlık ise, toplumdan ya da insan kümesinden ayrılma, uzaklaşmadır.

Özodaişık (1989) yalnızlığı fiziki, kınama, yabancılaşma, kendi isteğiyle yaşanan yalnızlık ve gerçek yalnızlık olarak kategorize etmiştir. Fiziksel yalnızlık (tek başına oluş), yaşam şeklidir ve davranış bozukluklarına sebebiyet veren bir durumdur. Çünkü kişi eskiden diğer insanlardan aldığı dönütleri, artık alamamaktadır ve bu durum zamanla duygusal yalnızlığı beraberinde getirir. Yabancılaşma (toplumu dışlayanlar), sosyal yaşam standartlarından memnun olmayan kimselerdir ve bu nedenle sosyal çevreden uzak durular. Kınama (toplum tarafından dışlananlar), diğerlerinden farklı olduğu gerekçesiyle toplumsal yaşamın dışına sürüklenmedir. Yaşanan bu ezilme, kişide çaresizlik duygusuna ve yalnızlığa sebep olur. Kendi tercihi ile gerçekleşen yalnızlıkta bireyin kendine seçtiği bir

yaşam tarzı olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçek yalnızlık, kişide kimsesizlik ve anlaşılmiyormuş hissi yaratan durumdur. Bu yalnızlıkta kişi uyum sağlayamadığını, kabul görmeyeceğini düşünür ve şüphesiz psikolojik bir yalnızlıktır (Özkan, 2019).

b) Duygusal yalnızlık

Diğerleriyle derin bağların kurulmaması nedeniyle oluşan anlamsızlık olarak açıklanabilmektedir. Hem çocukluk döneminde bakım verenin ihmali sonucu hem de yetişkinlik döneminde yakın ilişki olmayışı bireyde çökkünlüğe ve yalnızlık hislerine neden olabilir. Weiss (1973), duygusal yalnızlığı, çocuklukta yaşanan terk edilme endişesinin bir yansıması şeklinde kabul etmektedir. Bu endişe sonuçta topluma uyum sağlama isteğini doğurur ki bu da olumlu dönütlere dönüşebileceğinin göstergesidir (Özkan, 2019).

2.1.8.4 Yalnızlık Nedenleri

Günümüzde değişen yapısal düzen, ilişki anlayışındaki farklılaşma gibi nedenlerle yalnızlık yaygınlaşmıştır. Hem bireylerde görülme sıklığı hem de sürecin süreklilik kazanması bakımından oluşan bu artış birçok soru işaretini beraberinde getirmiştir.

Buluş (1997)'a göre yalnızlık nedenleri ilişkileri yetersiz görmek, beklentilerin altında olduğunu düşünmek, bireyin kişilik özellikleri ve bireyin toplumla uyum sürecinde yaşadığı sorunlardır (Buluş, 1997).

Kişinin hayatındaki köklü değişiklikler de yalnızlığa sebebiyet verebilmektedir. Yeni bir işe başlamak, yeni bir şehirde yaşamaya başlamak, medeni durumdaki değişimler, iş kaybı ya da emeklilik gibi dönüm noktaları yer yer bireyde duygusal boşluğa neden olmaktadır. Bu duygusal boşluk şüphesiz yalnızlığı beraberinde getirir (Bilgen, 1989).

Gün (2006) sosyal nedenlere odaklanarak, toplum kurallarına uyum sağlayamamayı, aile ilişkilerinin samimi olmaması ya da ailenin var olmaması gibi durumları yalnızlık nedenleri olarak göstermiştir (Gün, 2006). Özatça (2009) da bunu destekler nitelikte nedenler sunarak yalnızlığı, kentleşmenin bir getirisi olarak görür. Kentleşmeyle birlikte bireyselleşme artacak, bununla orantılı olarak paylaşımın azaldığı ve yalnızlaşıldığı görülecektir (Özatça, 2009).

Kişilik özelliklerinden; içe kapanık, utangaç, benlik saygısı düşük, karamsar gibi özelliklerin yalnızlığı meydana getirebileceği söylenmektedir (Çakıl, 1998). Öz güven düşüklüğü, reddedilme duygularının da kişilik özellikleriyle birlikte yalnızlığa sebebiyet verdiği belirtilmektedir (de Jong Gierveld, 1998).

Perlman ve Peplau (1984) yalnız kişilerin özelliklerini şöyle sıralamıştır: düşük öz saygı; utangaçlık, çekingenlik; özbilinç; içedönüklük; düşük/az miktarda yakınlık eğilimi; girişkenliğin olmayışı; dış kontrol odağı.

West, Kellner ve Moore-West (1986)'e göre bazı bireysel özellikler yalnızlığa neden olmaktadır. Medeni duruma bakıldığında boşanma, dul kalma, bekar olma gibi durumlar kişileri yalnız hissettirebilir. Cinsiyet değişkeni göz önüne alındığında erkekler lehine fark olduğu, yani erkeklerin daha yalnız hissettiği yönünde, fakat farkın anlamlı derecede olmadığını söyleyen araştırmalar da söz konusudur (Pamuk, Atli ve Kış, 2015).

Alkan (1996)'ın hastanedeki yatılı hastalar üzerinde yaptığı araştırmasında, öğrenim seviyesi azaldıkça yalnızlık seviyesinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Yani öğrenim düzeyindeki yetersizlik bireyde yalnızlık hissine neden olmaktadır. Ayrıca işsizlik de bireyde yalnızlığa neden olmaktadır (Alkan, 1996).

Bireyde kronik hastalığın bulunması hastane süreçleri, fiziksel sıkıntılar ve tabi ki ruhsal yıpranma ile bireyi sosyal çevreden ve ilişkilerden uzaklaştırabilmektedir. Yine ruhsal bir hastalık olan depresyon da yalnızlıkta bir etkidir. Booth (2000), “Bütün yalnız insanlar depresyonda değildir, fakat depresyonda olan bütün insanlar yalnızdır.” diyerek durumu açıklamıştır (Booth, 2000).

2.1.8.5 Yalnızlığın Sonuçları

Yalnızlığın süresi uzadıkça bireyde psikolojik rahatsızlıklara sebebiyet verebilmektedir; anksiyete, öfke kontrolünü yitirme, toplumdan soyutlanma ve yetersiz özgüven bunlardan birkaçıdır (Haliloğlu, 2008). Yalnızlığın depresyon, stres ve alkol bağımlılığı gibi patolojik sonuçlar doğurabileceği de bilinmektedir (Mor-Barak ve Miller, 1991).

Rokach (2004) yalnızlığın sonuçlarını detaylandırarak şöyle açıklamıştır:

- Yalnızlık sürecinde yeni ilişki kuramamanın yanı sıra eski ilişkilerini de sürdürmekte zorlanmaktadır.
- Kıskançlık duygusuna kapılıp var olan ilişkilerinde hasarlar meydana getirebilmektedir. Yalnızlıktan bir nebze uzaklaştırdığını düşündükleri kişileri kaybetmekten korktukları için davranımsal bozulmalar yaşarlar.
- Yalnızlıktan sonra birey odak sorunları yaşayabilmekte ve dikkat dağınıklığı görülebilmektedir.
- Bu duyguyla başa çıkma stratejileri geliştirmedikçe yalnızlık süreci uzar ve bir noktadan sonra bireyin tüm yaşamını etkileyen bir hal alır.
- Yalnızlık, duygusal değişimlere neden olduğu için düşünce sistemini de etkiler ve rasyonel ve işlevsel düşünmekten alıkoyabilir. Bu düşünce tarzı bireyin hem bireysel hem de toplumsal yaşamında krizlere neden olabilmektedir.
- Yalnızlık duygusunu kabullenmeyen, farkındalık düzeyi düşük bireyde duyguyu değiştirmeye dair bir yaptırım olmadığı gibi zamanla bireyin kişiliğini de olumsuz etkileyebilmektedir.
- Yalnızlık, kişinin duygu durumunu olumsuz etkileyen ve acı veren bir duygudur.

Yalnızlığın bir tercih olduğunu iddia eden kuramcılar ise bireyin kendini daha derinden tanıması ve üretkenliği açısından olumlu etkileyen, duygusal bir güç olduğunu söylemektedirler. Yalnızlık her zaman acıya yol açmayan, benlik saygısını ve güvenini yükselterek üretme kararı alan bireyde gelişimi tetikleyen bir duygu haline gelir (Rokach, 2004).

Evlilik, dine bağlılık, işe sahip olmak, gönüllü çalışmalar ve dernek faaliyetlerinin yalnızlıktan korunmak için çeşitli sosyal seçenekler olduğu belirtilmektedir (de Jong Gierveld ve van Tilburg, 1995). Elbette eş, çocuklar, kardeşler, diğer aile üyeleri, meslektaşlar, aynı ibadet yerinde bulunan insanlar ve komşular hem duygusal hem de araçsal destek sağlayan kozmopolit sosyal bir ağ kümesidir. Bu ilişkilerin varlığı bireyde aidiyet hissi oluşturacak ve bireyi yalnızlıktan koruyacaktır. Ayrıca kişi yalnızlık duygusuna kapılsa bile yalnızlık, dönüşü olmayan bir yaşantı değildir, aksine tedavi edilebilir (de Jong Gierveld, 1998).

Yalnızlığın diğer bir özelliği ise mahremiyeti sağlamada bir araç olmasıdır. İnsanın sınırlar koyma ve bireysel alanını koruma ihtiyacını karşılamak günümüz dünyasında çok daha zor bir hal almıştır. Gözetlemelerden uzak olduğunu bilmenin, kişisel bilgileri korumanın rahatlığını yaşamak isteyen birey, fiziksel bir yalnızlığın da ötesinde zaman zaman duygusal yalnızlığı kullanmaktadır. İnsanlarla etkileşim halinde olan birey zamanla kendini açacak, yakın ilişkiler kuracaktır. Kendini açma, ifşa etme, kişisel bilgilerini, duygu ve düşüncelerini paylaşma konusunda kontrol sahibi olmak isteyen bireyler yalnızlığı bir çözüm olarak kullanmaktadır (Westin, 1967).

Mahremiyeti sağlamanın bir yolu olan yalnızlık, ayrıca Altman, Westin, Marshall gibi araştırmacıların uzlaştığı şekliyle mahremiyetin bir alt boyutudur. Yalnızlık, başkalarının gözlemlerinden uzak olmak, istenilen bilgiyi gizli tutmak, kendini açma konusunda özgür olmak, kabaca mahremiyeti ihlal eden tüm etkileşimden uzak olma halini tanımlamaktadır ve buna zaman zaman her birey ihtiyaç duymaktadır (Margulis, 2005).

2.2. Benlik Kurguları

2.2.1 Benlik

Benlik kavramını psikoloji biliminde ilk kez açıklayan James'a göre, benlik dört boyuttan oluşmaktadır; maddesel, sosyal, ruhsal benlik ve saf ego. Maddesel benlik, fiziksel olarak var oluşumuz, vücudumuz ve bize ait her şeydir. Satın almalarımız ve evlenme davranışı gibi durumların maddesel benliği korumak için olduğu görülür (James, 1950). Sosyal benlik, dışardan görülen, diğer insanların hakkımızdaki algılarıdır. Bir gruba dahil olmak, meslek grubuna ait olmak, statü sahibi olmak, tanınmış olmak gibi isteklerimiz sosyal benliğin getirisiidir. Sosyal benlik, ortam değiştikçe, farklı kimliklere büründükçe davranışlarımızı da ona göre organize etmemizi sağlar (James, 1950). Aile içinde anne olan ve çocuklarının suçlarına şefkatli yaklaşan bir kişinin mesleki hayatında polis olduğunu düşünürsek aynı şefkati mesleğinde kullanmasını engelleyen olgu, sosyal benliktir. Ruhsal benlik, kişinin kişisel özelliklerini, tutumlarını ve isteklerini kapsayan bilişsel ve psikolojik bir yapıdır. James (1950) 'a göre saf ego ise, benliğin incelenemeyen kısmını oluşturmaktadır.

Higgins (1987) benliğin, gerçek, ideal ve olması gereken şeklinde üç boyuttan oluştuğunu belirtmektedir. Gerçek benlik, bireyin var olduğuna inandığı benliğidir. İdeal benlik, kişinin kendinde görmeyi beklediği, hayal ettiği benliktir. Olması gereken benlik ise, bireyin kendisinde olmak zorunda olduğuna inandığı benliktir (Akt. Yalçındağ ve Özkan, 2015).

Mead (1934)'in benlik ayırımına göre ise özne benlik ve sosyal benlik şeklinde oluşturmuştur. Sosyal benliği gelişmiş birey dış dünyaya tepki vermekle kalmaz, kendi tepkilerini gözlemlediğini de fark eder. Özne benlik bireyin kendisini gözlemesi, kendi davranışlarına tepki vermesidir. Joas'ın yorumuna göre özne benlik şu iki hususu içerir: özne benlik, belli uyarılara daima aynı tepkileri vermez, koşulların aynı olması göz ardı edilir ve bireyin her eylemi kendine has ve biriciktir; özne benlik aynı uyarıyı farklı yorumluyorsa bunun temel sebebi toplumsaldır. Temelde toplum içindeki değişim ve bu değişimi içselleştiren birey eylemlerin çeşitlenmesine sebep olur (Mead, 2017).

Freud benliği açıklarken ego kavramını kullanır. Buradaki ego, Freud'un yapısal kişilik modelindeki üç unsurdan biridir; id, ego, süperegö. İd, kişiliğin ilkel kısmıdır ve dürtüsel davranır, süperegö ise kişiliğin sosyal çevreyle uyumunu sağlayan kısmıdır ve kuralcıdır. Egoya bakıldığında ise dengeyi sağlayan, idin taleplerini koşullara göre değerlendiren, kişiliğin akılcı kısmıdır (Corey, 2015).

Cooley (1902) benliği açıklarken yaşamın ilk yıllarında oluştuğunu ve sosyalleştikçe geliştiğini ifade etmektedir. Çocuk, ebeveynleri tarafından onay ve destek alan özelliklerini devam ettirmektedir. Yani benliğin belirleyicisinin sosyal çevre olduğunu savunur. Ayna benlik kavramıyla izah ettiği bu durumda, çevremizdeki insanların hakkımızda düşündüklerinden etkilenecek davranışlar sergilediğimiz ve buna göre kendimizle ilgili algılar edindiğimiz söylenmektedir (Akt. Aslan Yılmaz, 2016).

Sarbin (1952), epistemojenik kuramda benliği açıklarken diğer insanları kopyaladığımızı söyler. Yani diğer insanlar bireyin fiziki durumunu, tutumlarını, başarısını nasıl değerlendiriyorsa, birey de bir süre sonra kendisiyle ilgili aynı şekilde değerlendirmede bulunmaktadır. Ayrıca Sarbin (1952), benliğin bilişsel bir süreç olduğunu ve davranışı oluşturan saç ayaklarından biri olduğunu savunmaktadır. Singelis (1994) de buna benzer bir tanımla benliğin, bilişsel ve duyuşsal düzeni sınıflama ve davranışları şekillendirmede etken bir yapı olduğunu belirtmektedir (Sarbin, 1952'den akt. Wasti ve Eser Erdil, 2007).

Şerif ve Şerif (1956) benliğin sosyal olarak değişimlerden etkilendiğini, ilişkisel ağ arttıkça benliğin de geliştiğini savunmaktadır. Ayrıca benlik; geliştikçe toplumsal ilişkileri de geliştiren, düzenleyen bir kavramdır (Şerif ve Şerif, 1956).

Kinch (1963) benliğin doğuştan gelmediğini ve sosyal ilişkiler sonrasında oluştuğunu belirtmektedir. Ayrıca Kinch 'e göre benlik, kişinin kendiyle ilgili algısına yön veren, sonrasında davranışları şekillendiren bir süreçtir (Kinch, 1963).

Tajfel ve Turner (1970) 'ın sosyal kimlik kuramındaki benlik tanımına göre, üye olunan gruba göre şekillenen, sosyal bağlamda ele alınan bir kavramdır (Demirtaş, 2004).

Shavelson, Hubner ve Stanton, (1976) 'a göre benliği yedi unsurla tanımlanmaktadır. Benlik, organize olmuş, çok yönlü, hiyerarşik, değişmez, gelişimsel, değerlendirici, farklara dayanan bir yapıya sahiptir. Yani birey algılarını kendi sosyal çevresine göre organize etmektedir. Ve bu organizasyon tek yönlü değil, birçok bileşenden oluşmaktadır. Ayrıca akademik ve akademik olmayan şeklinde hiyerarşik bir sınıflandırılmaya tabii tutulmuştur. Ve bir bütün olarak benlik hem gelişimsel açıdan hem de bağlamsal açıdan değişiklikler göstermekle birlikte genelde kişinin kendiyle ilgili benlik algısı dirençli bir yapıya sahiptir ve kendiyle ilgili düşüncelerini değiştirmek zordur (Aslan Yılmaz, 2016).

Erikson (1950) psikanalitik kuram çerçevesinde incelediği benliği sekiz aşamaya ayırmaktadır. Yaşam dönemlerini kapsayan bu kuramda benliğin, dönemselsel krizlerin aşılp aşılamamasıyla şekillendiği belirtilmektedir. Buna göre, çocuğun hayatın ilk yıllarında bakım verene güvenmesi, özerkliğinin desteklenmesi, girişkenliğinin onaylanması, başarılarının takdir görmesi; ergenlik ve sonrasında ise anlam arayışına ve kimlik gelişiminin saygı duyulması, bireyin yakın ilişkiler kurma ve aidiyet hissini yaşayabilmesi, üretiyor olması; yaşlılık döneminde ise geçmişe baktığında pişmanlık duymaması sağlıklı benlik gelişimi sürecidir (Erikson, 1950).

Allport (1955), benliği "propriyum" kavramıyla açıklığa kavuşturmak istemiştir. Propriyumun oluşumunu sağlayan bileşenler şu şekildedir: beden anlamında benlik, benlik kimliği, ego geliştirme, benliğin genişlemesi, rasyonellik kısmı, benlik imgesi, motivasyon kısmı. Beden anlamındaki benlik, kemik, kan, damarlar, kaslar gibi parçaların birleşimidir ve birey muhteşem bir şarkı çalan bu senfoninin çoğu zaman farkında değildir. Benlik kimliği, süreklilik kazanmış bir benlik söz konusudur ve 4-5 yaşlarından sonra istikrarlı

olmaya başlar. Ego geliştirme, temel hayatta kalma isteği ve kendi içsel arayışını içeren aşamadır. Benliğin genişlemesi, kişinin sahiplendiği nesne, kişi ve ortamları içerir. Rasyonel bakış açısının gelmesiyle yaşamda getirdiği çözümler bu çerçevede olmaktadır. Benlik imgesi, iki çeşit şekilde incelenir; gelecekte olmayı beklediği benlik ve ideal benliktir. Motivasyon kısmı ise kişinin farkındalığının arttığı durumlarda benliğinin işe koşulduğunu ifade etmektedir. Kişinin oluşturduğu uzun dönem hedefler ile hem benliğini ortaya koymuş olacak hem de hayvanlardan ayıran bir özellik sergilemiş olacaktır (Akt. Aslan Yılmaz, 2016).

Banaji ve Prentice (1994) de benliği, kişinin çevresiyle olan etkileşimini sonucu düzenlenen dinamik bir süreç olarak tanımlamaktadır. Yani çevrede bulunan her unsur benliği etkilemektedir. Bu unsurlardan biri elbette kültür kavramıdır (Akt. Ercan, 2013).

2.2.2 Benlik ve Kültür

Kağıtçıbaşı (2017)'nin tanımına göre benlik sosyal bir üründür. Bu ürünün oluşumunda bazı kaynakların rolü söz konusudur. Toplumsal etkileşimin beraberinde getirdiği yaşantı ve deneyimler kendimize ilişkin inançlar geliştirmemizi sağlar. Bu deneyim ve inanç döngüsündeki düzenlilik de benlik kavramını meydana getirir (Taylor, Peplau ve Sears, 2015). Benzer şekilde Cooley (2011) de benliğin insan ilişkileriyle oluştuğunu söylemektedir. Erken çocukluk deneyimlerini de göz önünde bulundurarak çocuğa bakım veren kişilerin benlikte önemli rol oynadığını ifade etmektedir (Akt. Aslan Yılmaz, 2016).

Higgins (1987) benliğe kaynaklık eden iki unsuru açıklarken kişinin bireysel bakış açısı ve anne, baba, yakın çevre gibi önemli görülen kişilerin bakış açısına değinir. Bu açıklamaya göre benliğin sadece kişi tarafından oluşturulmadığı toplumsallaşmanın da etkisi olduğu görülmektedir (Yalçındağ ve Özkan, 2015).

İnsan gelişiminin biyolojik olgunlaşmadan ibaret olmadığı buna ek olarak sosyalleşmedeki gelişimin de dahil edilmesi gerektiği düşünülür. Kültür ise bu yaşam boyu gelişim bağlamıdır. Çevremizi anlamlandırırken kültürü kaynak olarak kullanırız. Yani kültür; davranışları yönlendiren, olayların nedenlerini anlamamıza yardım eden, davranış-kişi etkileşimine anlam yüklememizde önderlik eden bir yapıdır. Bu pencereden bakıldığında

benlik kavramı da farklı kültürlerde farklı algılanmaktadır. Benlik, evrensel bir kavram olmanın yanı sıra kültürden bağımsız düşünülemez (Kağıtçıbaşı, 2017).

Kültür, etimolojik açıdan bakıldığında Latince “Colere” kelimesinden türemiştir. İlk kullanılan şekliyle “ekmek, yetiştirmek” anlamına gelen kültür sözcüğü, insanın gelişimi, yüceltilmesi, daha sonra da “belirli bir halkın yaşam biçimi” anlamlarında kullanılmıştır (Willams, 1993’ten akt. Emen, 2019).

Kültür, tanımı açısından üzerinde birlik sağlanamamış olsa da Kroeber ve Kluckhohn (1952)’un yüz altmış dört tanıma yer verdikleri çalışmada göze çarpan ortak ifadeler gösteriyor ki kültür bir üründür, öğrenilir, davranışlardan ortaya çıkar, üstelik bazı davranış kalıplarını da beraberinde getirir (Akt. Emen, 2019) ve bütün araştırmalarca kabul edildiği şekliyle “her şeyi içinde barındıran engin bir yapı”dır (Kağıtçıbaşı, 2017). Bu açıklamalardan yola çıkarsak kültür, benliğin hem etkilediği hem de etkilendiği bir oluşumdur.

Aydın (2013)’ a göre kültür insanın ürettiği, öğrenilen ve aktarılabilen, değişimin bitmediği anlam haritasıdır. Yani dünyaya anlam yüklememiz konusunda bize bir yol çizdiğinden bahsedilebilir. Çıkarılan anlamların etkilerini benlikte görmek mümkündür (Uzun Aydın, 2013).

Hall’e göre kültür insan yaşamını her alanda etkilemektedir. Aynı zamanda bireyin duygu ve düşüncelerini ifade etmesinde de yol gösterir (Kartarı, 2014). Böylece kültür insanın sadece hayatı anlamlandırması değil aynı zamanda bu anlamlandırma doğrultusunda kendini ifade etmesine ve verdiği tepkilere de yansımaktadır. Bu verilen anlamlandırma ve verilen tepkiler üzerine bazı benlik türlerinin oluştuğundan bahsedebiliriz.

Benlik ve sosyal davranışlar, kültür bağlamında incelendiğinde bireycilik ve toplulukçuluk kavramlarını ortaya çıkarmaktadır. Genel olarak benliğe kültür perspektifinden bakıldığında ise benlik kurguları kavramıyla karşılaşmaktayız.

2.2.3 Benlik Kurguları

Birey içinde yaşadığı kültürel çevreden etkilenir ve benlik buna göre şekillenir. Kültür içindeki değerler, tutumlar ve normlar dolaylı olarak biliş, duygu ve güdüler üzerinde de etkili hale gelir (Ercan, 2011).

Kültürdeki birçok değişkeni değerlendirdiğimizde, kültürler birbirinden farklılaşmaktadır. Farklı kültürler, farklı benlik kurguları oluşturmaktadır ve o da bireyin davranışlarının bütün yönlerini etkileyen bir hal almaktadır. Yani benlik kurguları, nasıl davranacağımızı detaylandıran bir olgudur (Ercan, 2011).

Ercan (2011)'e temellendirme şekillerine göre benliği ikiye ayırmaktadır: özerk ve ayrı olmak, bireyci ya da bağımsız benliği; diğerleriyle ilişkiler ve grup bağları, karşılıklı bağımlı ya da toplulukçu benliği oluşturmaktadır.

Kendini tanımlama şekli kültürler arasında değişimler göstermektedir ve bu da benlik kavramını sosyal bir olgu haline getirmiştir (Aronson, Wilson ve Akert, 2012). Buna dayanarak kültürün psikoloji üzerindeki etkisi bireycilik ve toplulukçuluk kavramları baz alınarak açıklanmıştır (Kağıtçıbaşı, 2017).

Birey kendini gruptan bağımsız mı tanımlamakta yoksa grubun bir parçası olarak mı tanımlamakta sorusu araştırmalara konu olmuştur (Kağıtçıbaşı, 2017; Triandis, 1995; Markus, Kitayama, 1991; Hofstede, 1984).

Benlik kurgularında toplulukçu benlik, diğeriyle bağlantılı iken; bireyci benlik diğerlerinden ayrılmış benliktir (Kağıtçıbaşı, 2017). Higgins ve May (2001) benliği iki tür olarak inceler: bireyci ve ilişkisel. Bireyci benlik, kaynağını kendi bakış açısından alırken, ilişkisel benliğe birey için önemli olan diğer insanların bakış açısı kaynaklık etmektedir. Bireyci benlikte “beni, bana” düşüncesi baz alınırken, ilişkisel benlikte “biz, bizim” düşüncesi hakimdir (Akt. Arslan, 2006).

Markus ve Kitayama (1991) dünyayı algılama biçimimizde kültürel faktörü değerlendirmek için “bağımsız benlik kurgusu” ve “karşılıklı-bağımlı benlik kurgusu” olarak ifade ettikleri iki benlik kurgusundan bahsederler. Bağımsız benlik kurgusunda birey, diğerlerinden ve kültürel atmosferden ayrılmış durumdadır. Bağımsız benliğe sahip kişiler özgürlüklerine, bireysel başarılarına, özerkliklerine önem verirler. Bağımlı-karşılıklı

benliğe sahip bireyler ise kendilerini ilişkileri ile özdeş tutarlar, öncelikleri ilişkilerini daim etmek ve uyum sağlamak üzerine kuruludur (Akt. Kılıç, 2020).

Parsons ve Shills (1951) benliğe yönelme ve topluma yönelme olarak kavramsallaştırmıştır. Benliğe yönelme, kişisel çıkarları gözetmeyi ifade etmektedir; topluma yönelme ise toplumun ortak çıkarlarını gözetmek olarak açıklanmaktadır (Akt. Baltacı, 2019).

Waterman (1984), normatif bireycilik için seçimlerinde özgür olma, kişisel sorumluluk bilinci yüksek, kendi potansiyeline uygun davranışlar sergilemek gibi unsurlara odaklanmıştır (Akt. Kılıç, 2020).

Schwartz (1990) bireyciliği daha hedef odaklı açıklamış ve kişinin kendi hedeflerini grup hedeflerinin üstünde tutmak olarak tanımlamıştır. Kişinin farklı ve bağımsız hissetmesi açısından bireyci kültürün rolünün büyük olduğunu da eklemektedir (Schwartz, 1990).

Hofstede (2001), bireycilik açıklaması yaparken bireyin yaşadığı grup, çevre, kültürden duygusal olarak bağımsızlığına odaklanmıştır; toplulukçuluk da ise içinde bulunduğu gruba, kültüre bağlılık söz konusudur (Hofstede, 2001).

Mesela toplulukçu kültürün çocuk yetiştirmede önemseddiği değerler uyum, gruba saygı, itaatken, bireyci kültür bağımsız, keşif sever, özgüveni yüksek çocuklar yetiştirmeyi hedeflemektedir (Ercan, 2013).

Özellikle Batı kültüründe bireycilik ağır basmış, birey kendini tek ve biricik görmüş, bireysel duygu ve düşünceleriyle kendini tanımlamayı tercih etmiştir. Asya, Afrika gibi kültürlerde ise toplulukçuluk üstün gelmiş, birey kendini tanımlarken grubun kimliğini öne çıkarmayı tercih etmiştir (Myer, 2015'ten akt. Uçar ve Morsünbül, 2018). Toplulukçu kültürler bağımlılık vurgusu yaparken, bireyci kültürler bağımsız, biricik bireye odaklanır (Burger, 2016'dan akt. Uçar ve Konal, 2018).

Hofstede (1980), toplulukçuluktan bireyciliğe geçişin temelinde refah seviyesindeki artışı göstermektedir. Ekonomik olarak bağımsızlık elde eden birey, gruptan da bağımsız hale gelmektedir (Akt. Wasti ve Eser Erdil, 2007).

Bireyci anlayışı benimseyen kültürlerde bireyin önemseddiği şey kendi bağımsız benliğidir ve grubun amaçlarıyla çeliştiklerinde onlar için, kendi bireysel amaçları önceliklidir.

Toplulukçu kültürde ise birey aidiyet hissiyle içinde bulunduğu grubun bir parçası olduğunu söyler ve amaç belirleme söz konusu olduğunda grup standartlarına, değerlerine, amaçlarına uygun olmasını hedefler. Bireyci kültürdekiler bireysel hedeflerini öncelikli görür ve bu hedefleri gruba uydurmak gibi bir çaba göstermezken; toplulukçu kültürdeki birey ise bizzat içinde yaşadığı toplumun hedeflerini benimsemiştir (Markus ve Kitayama, 1991; Triandis, 1995'ten akt. Uçar ve Morsünbül, 2018).

Bu iki grup birçok sosyal davranışı farklı şekilde açıklama eğilimindedir. Örneğin başarı nedenlerini toplulukçular, grup desteğine bağlarken; bireyseller, kendi yetenek ve kişilik özellikleri sayesinde başarılı olduklarını bildirirler. Başarısızlıkta ise toplulukçu kendisinin gruba yeterince faydalı olamadığını, çabalarının yetersizliğini öne sürerken; bireyciler dışarı atfederek görevin zorluğundan veya şans faktöründen yakınırlar (Uçar ve Morsünbül, 2018).

Triandis (1995), bireyci ve toplulukçu olarak iki zıt boyut olarak açıklamak yerine, aynı kişide farklı seviyelerde bulunabilen kültürel sendromlar şeklinde inceleyerek INDCOL ölçeğini hazırlamıştır (Wasti ve Eser Erdil, 2007). Ölçekte, bu iki grubu ayırtmak yerine tek bireyde ikisinden de özelliklerin varlığını, ancak baskın olan tarafı ölçmeyi hedef edinmiştir.

Triandis (1995), yürüttüğü ölçek çalışmalarına göre bireycilik ile toplulukçuluk -yatay ve dikey düzlemlerde- *yatay bireycilik, dikey bireycilik; yatay toplulukçuluk, dikey toplulukçuluk* şeklinde boyutlandırılabilir. Bu boyutlara göre; fedakâr olma, özgünlük, rekabetçi olma, statüyü önemseme vb unsurları dikkate almış ve temeline eşitlikçi veya hiyerarşik ilişkileri koymuştur (Kağıtçıbaşı, 2017). Singelis, Triandis, Bhawuk ve Gelfand (1995) ise bu boyutları sosyal yönelim, farklı değer, politik sistem gibi kavramlarla ilişkilendirmişlerdir (Berry ve ark., 2015'ten akt. Uçar ve Morsünbül, 2018).

Kashima ve Hardie (2000) benlik kurgusunu üç başlıkta incelemiştir: bireyci, ilişkisel ve toplulukçu. Bireyci benlik, ayrılmış bir benliği ve diğerlerinden bağımsızlığı temsil etmektedir. İlişkisel benlik, önemli gördüğü insanlardan oluşan yakın çevresi ile ilişkiler, paylaşılan roller ve bazı karakteristik özelliklerden oluşmaktadır. Toplulukçu benlik ise bireyin bir gruptaki varlığına vurgu yapan benliktir (Akt. Kılıç, 2020).

Kağıtçıbaşı (2005) ise, bireyde aynı anda hem bireyci hem toplulukçu yapı sergilenebileceğini öne sürmüştür. Benlik modelini iki ayrı boyutla şekillendirir; kişiler arası mesafe ve ayrışma. Bu boyutlarda kendi içinde eksenlere ayrılmaktadır: kişilerarası mesafe, ilişkisellik ve ayrışma; bireyselleşme, özerklik ve bağıllık (Kağıtçıbaşı, 2005).

Benlik tek boyutlu değildir, sadece bağımlı-bağımsız düzleminde bakılması eleştirilere neden olmuştur. Kağıtçıbaşı (2005)'nın modelinde ise aynı anda hem bireyci hem toplulukçu olunabileceği prensibine dayanır ve dört benlik türünden oluşur. Bu benlik türlerine çalışmanın ilerleyen kısmında yeniden değinilecektir.

2.2.4 Benlik Kurguları İle İlgili Bazı Kuramsal Açıklamalar

a) Psikoanalitik Kuram

Kişilik gelişimiyle ilgili kuram ortaya koyan Freud, hayatın ilk aylarını kapsayan oral dönemde bireyin her şeyi ağızına götürerek çevresini ve kendini tanımaya çalıştığını söyler. Kendisiyle dış çevreyi ayırmakta zorlanmaktadır. Örneğin emziği düştüğünde ağlamasının sebebi emziğin kendinden bir parça olduğuna olan inancıdır. Sonraki dönemlerde farkındalığı artan birey vücudunu kontrol etme yetisini keşfeder ki bu anal dönemdir. Fallik döneme geldiğinde cinsiyetinin getirisi özelliklere uyum sağlamaya çalışmakla birlikte oedipus karmaşasıyla da yüzleşir. Bu karmaşayla karşı cinsiyetteki ebeveyne yöneltilen ilgi ve aynı cinsiyetteki ebeveyne olan kıskançlıkla başa çıkma çabası oluşur. Karışık duygudurumuyla ergenliğe geçen birey kimliğini oluşturmaya, çeşitli deneme yanılmalarla farkındalığını artırmaya başlar. Kendini ve çevreyi algılama seviyesi artan birey benlik gelişimine de katkı sağlar. Süreç içerisinde aileye (bakım verene) bağlı olan, toplulukçu benlik özellikleri sergileyen birey, dış dünyayla artan teması, diğer değerleri keşfi, gelişimsel bir özellik olan artan bireyselleşme isteğiyle birlikte özerkliğini ortaya koymakta ve zamanla da duygu, düşünce ve davranışlarının sorumluluğunu alan bireyselci benlik özellikleri sergilemektedir (Corey , 2008).

b) Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı

Günümüzde modern toplumlarda sanayinin gelişmesiyle ve ekonomik değişimlerle birlikte bireyciliğin ön plana çıktığı düşünülmektedir. Fakat Japonya gibi modern bir ülkede toplulukçu yapının yer yer kendini koruyor olması; tarihsel düzlemde bakıldığında henüz sanayiyle tanışmamış toplumlarda da daha özerk ve bireyci değerler görülebilmesi çelişki oluşturmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2000). Elbette bireycilikle yoğrulmuş bir toplumda toplulukçu tutum sergileyen, toplulukçuluğu benimseyen kültürde bireyciliği ve özerkliği savunan kişiler olacaktır. Değişmeyen bir gerçek ise bütün özellikleriyle olmasa da birey, yaşadığı kültürden esintiler taşımaktadır.

Türk toplumuna bakıldığında ise gelenek, görenek ve dinin etkisiyle toplulukçuluk ağır basmaktadır. Günlük yaşamdaki bu baskınlığa rağmen araştırmalarda geçiş toplumu olarak nitelendirilir (Göregenli, 1995). Yani Türk kültürü içindeki bireyler hem bireyci hem toplulukçu davranış kalıpları sergilenmektedir. Geçmişte sıkı sıkı toplulukçuluğa bağlı olan bu kültür de günümüz gelişimlerine ayak uydurmuşa benziyor.

c) Kültürlerarası Psikoloji

Harb ve Smith (2008), hem kültürlerarası psikolojiyi hem de benlik sınıflaması teorisini göz önünde bulundurarak dört grupta benliği açıklarlar. Bunlar, odak benlik, ilişkisel benlik, toplulukçu benlik ve insanlıktır. Buna göre odak benliğin özerkliği sonucu bağımsız bir benlik oluşmaktadır. Yakın ve samimi bireylerden oluşan (aile, arkadaşlar gibi) gruplar ilişkisel benliği oluştururken; daha çok insanın var olduğu, daha mesafeli ilişkilerden oluşan gruplar ise (çalışma arkadaşlarının olduğu ortam gibi) toplulukçu benlik gösterirler (Harb ve Smith, 2008).

d) Öz Belirleme Kuramı

Benliği üç temel unsur şeklinde inceleyen öz belirleme kuramı, evrensel ihtiyaçlara odaklanmaktadır. Bu ihtiyaçlar kültürden bağımsız bir şekilde doyurulması gerekmektedir. Özerklik, ilişkisellik ve yeterlik şeklinde ayrılan bu gruplar daha çok Batı'da yapılan araştırmalarla incelenmiştir.

Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında Kağıtçıbaşı’nın alana kazandırdığı birçok araştırmayı görmekteyiz. “Çocuk Değeri Araştırması (ÇDA)”, Türk toplumundaki kültürel değişim ve modernleşme süreci ile ilgili bilgiler sağlamaktadır. Benlik modeli oluşturması, çeşitli bulgu ve açıklamalarla desteklemesi de yine alanyazına kazandırılan zenginliklerdendir. Kağıtçıbaşı (2005) benlik gelişimi için dört kategori sunmaktadır. Benliği yetkinlik ve kişilerarası mesafe kutuplarına ayırmış, daha sonra yetkinlik kutbunu özerklik ve bağımlılık; kişilerarası mesafe kutbunu ilişkisellik ve ayrıklık benlik tiplerine bölmüştür.

Şekil 1. Yetkinlik, Kişilerarası Mesafe ve Benlik Türleri (Kağıtçıbaşı, 2000)

Bu kuramsal yaklaşım ailesel farkları, ebeveyn tutumlarını baz alarak benlik ile entegre etmektedir. Çocuk yetiştirme kültürünün ön planda tutulduğu bu yaklaşımda özerk-ayrık benlik, özerk-ilişkisel benlik, bağımlı- ilişkisel benlik ve bağımlı-ayrık benlik şeklinde dört tip benlikten söz edilmektedir. Fakat bağımlı-ayrık benliğin patolojik bir durumu yansıttığı düşünülür ve bu tip ihmal eden ya da kayıtsız kalan ebeveynin bir eseridir (Kağıtçıbaşı , 2017).

Benlik kurguları ve mahremiyet ilişkisine bakıldığında her ikisinin de kültürden etkilendiği ve kültür oluşumu konusunda yapı taşları oldukları söylenebilmektedir. Mahremiyet ile

ilgili bazı konuların evrensel olduğu düşünölse de toplumsal bağlamdaki değışiklikler yadsınamaz. Farklı kültürlerdeki normlar, davranış kalıpları, durumlar karşısında verilen tepkiler, diğerlerine karşı mesafeler değışmekte bu da benliğı etkilemektedir. Ait olduğu kültürden etkilenen benlik elbette mahremiyet algısını da değıştirmektedir.

Çalışmamızda mahremiyet boyutları oluşturulurken Westin'in yaklaşımı ön plana alınmıştır. Yalnızlık (solitude), yakınlık (intimacy), anonimlik (anonymity) ve sınırlı erişim (reserve) boyutları değerlendirildiğinde ve Westin'in mahremiyeti "Kişinin şimdiki ve geçici durumu" olarak tanımlaması göz önünde bulundurularak kültürel bağlamda ve benlikle birlikte incelemek uygun görölmüştür (Akt. Altay, 2004).

Westin'in çalışmalarında özellikle dikkat çeken sosyal alanda ve bilgi kontrolünde gizlilik uygulaması, kültür ve benlik çeşitleri ışığında incelendiğinde örneğin özerk benliğe sahip kişilerin bağımsızlığını korumak ve özel alan ihlalini engellemek için sınırlı bilgi paylaşımında bulunması olasıdır (Akt. Şener, 2013). Özerk benliğe sahip kişi kendine erişimi sınırlandırmak isteyecektir, böylece Westin'in de belirttiğı gibi ifşa olma vb. mahremiyete yönelik tehditlerden uzak kalacaktır (Akt. Yüksel, 2009). Diğer bir benlik kurgusu olan bağımlı- ilişkisel benliğe sahip kişilerin ise sıcak-yakın ilişkiler kurulan küçük grupların (aile, arkadaşlar gibi) varlığına ve bu gruplarda daha açık ve samimi ilişkilerin kurulmasına ihtiyaç duydukları söylenebilir. Ayrıca bağımlı-ilişkisel benlikteki birey toplumsal yönlendirme ve baskılara açık haldedir, kendisinden üstlenmesi beklenen roller zamanla kişide gerilim meydana getirmektedir (Akt. Tuzcu, 2016) Bu durumlar karşısında birey, mahremiyetin amaçlarından olan duygusal rahatlamaya ihtiyaç duymaktadır.

"Aksaray Üniversitesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin mahremiyet algısı ve ilişkisel, özerk ,özerk-ilişkisel benlik kurguları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" problemi üzerine yapılan bu çalışmada mahremiyet boyutları olan anonimlik, sıcak yakın olma, özel alan, açılmadan kaçınma ve kişisel bilgileri korumanın özerk benlikle, ilişkisel benlikle ve özerk ilişkisel benlikle ilişkisini incelenmiştir.

Bundan sonraki çalışmalara mahremiyet boyutları ve bu boyutlara dair ölçekler ile ve benlik kurgularındaki detaylı bilgilendirme ile ışık tutması beklenmektedir. Mahremiyetin kültür bağlamında irdelendiğı bu çalışmada genel olarak üç şekilde kategorize edersek bireyin içinde bulunduğı fiziksel alanı içeren mekânsal mahremiyeti, bireyi farklı

müdahalelere karşı korunması açısından bireysel mahremiyeti, bireyin özel olarak atfettiği bilgileri saklama ve koruma işlemini nasıl yapılacağına dair denetim mekanizması olması açısından bilgi mahremiyeti açılarından (London:Rautledge, 2000'den akt. Dolgun, 2008) incelemiş ve benlik kurguları olan özerk, ilişkisel ve özerk ilişkisel benlikle anlamlı bir ilişkilerinin olup olmadığı araştırılmıştır. Alan yazında daha önce böyle bir çalışmanın olmaması açısından çalışmamızın alana katkı sağladığı düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bu bölümde ilk bölümde sunulan kavramsal çerçeve bağlamında bu araştırmada kullanılacak yöntemler ortaya koyulacaktır. Bölüm araştırmanın modeli, evren ve örneklem oluşturulması, veri toplama araçları ve verilerin analizlerinden oluşmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan araştırma ilişkisel tarama modeline dayanılarak yapılmıştır. İlişkisel tarama modeli; geçmişte ya da günümüzde halen var olan bir durumu, hiçbir müdahalede bulunmadan olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan çalışmalara verilen isimdir (Karasar, 1982). Tarama modelinde hedef çok sayıda elemandan oluşan evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup ya da örneklem üzerinden yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2005). Bu tarama modelinde incelenen değişkenler ayrı ayrı betimlenir. İlişkisel tarama modelinde, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin varlığı ya da derecesi belirlenmek amaçlanır.

Araştırma Anonimlik İhtiyacı, Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı, Sıcak Yakın Olma İhtiyacı, Yalnızlık İhtiyacı değişkenlerinin ilişkisel, özerk, özerk-ilişkisel benlik biçimlerini yordama güçlerinin araştırıldığı nedensel karşılaştırmalı bir araştırmadır. Araştırmada, ilgili değişkenlerle bir yapısal eşitlik modeli geliştirilip bu model test edilmiştir.

3.2. Evren Örneklem

Bu araştırma da veriler Aksaray ilinde örgün eğitimlerine devam eden farklı yaşlardaki Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik öğrencilerden elde edilmiştir.

3.3. Katılımcılar

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Aksaray ilinde 2018-2019 yılında öğrenim görmekte olan ve çalışmaya gönüllü katılan 224 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun betimsel özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Betimsel Özellikleri

Özellik		n	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	156	69,6
	Erkek	68	30,4
Bölüm	PDR	224	100
Sınıf Düzeyi	1.Sınıf	88	38.4
	2.Sınıf	97	43.3
	3.Sınıf	41	18.3
Yaş	18-20 yaş aralığı	147	65.6
	21-23 yaş aralığı	74	33.0
	24 yaş ve üstü	3	1.4

Tablo 1'e göre çalışmaya katılan öğrencilerin %69,6'ü kadın ve %30,4'ü erkektir. Katılımcıların tamamı Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü lisans öğrencileridir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %38.4'ü 1. Sınıf, %43.3'ü 2. Sınıf ve %18.3'ü 3. Sınıftır. Katılımcıların %65.6'sı 18-20 yaş aralığında, %33.0'ü 21-23 yaş aralığında ve %1.4'ü 24 yaş ve üstüdür.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma için kullanılmak amacıyla; ölçekleri geliştiren kişilerden ölçeklerin kullanımına ilişkin izinler alınmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra araştırmaya katılacak olan bireylere bilgilendirilmiş onay formları okunmuş ve imzalı olarak bilgilendirilmiş onay formu tekrar teslim alınmıştır. Üniversite öğrencilerinde mahremiyet algısını ölçmek için kuramsal temel ve alan yazınından hareketle Anonimlik İhtiyacı, Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı, Sıcak Yakın Olma İhtiyacı, Yalnızlık İhtiyacı ölçeklerini geliştirmek amacı ile alan yazını taranmış öğrenciler ile yapılan kısa görüşmeler çözümlenmiş ve uzman kişilerin görüşleri alınarak madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu iki Eğitim Psikolojisi, bir Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Uzmanı, bir Ölçme

Değerlendirme Uzmanı ve bir Türk Dili Edebiyatı Uzmanı'na sunularak uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlardan gelen geri bildirim ve öneriler doğrultusunda ölçeklere son şekli verilmiştir. 224 Üniversite öğrencisi üzerinde uygulama yapılarak geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır.

Mahremiyet Algısı Ölçeği olarak geliştirilen bu ölçeğin alt boyutları Anonimlik İhtiyacı Ölçeği, Kişisel Bilgileri Koruma Ölçeği, Sıcak-Yakın Olma İhtiyacı Ölçeği ve Yalnızlık Ölçeği olarak tek tek incelenir, sonuç için alt boyut toplamalarına bakılmamaktadır.

3.4.1 Kişisel Bilgi Formu

Demografik değişkenlerin oluşturduğu formda; cinsiyet, yaş, okul, kaçınıcı sınıfta eğitim gördüğü soruları yer almaktadır.

3.4.2 Anonimlik İhtiyacı Ölçeğinin Faktör Analizi

Faktör analizi, ölçme aracının yapısını, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi, az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir (Büyüköztürk, 2002). Ancak faktör analizi, tüm veri setleri için uygun olmayabilir. Verilerin, faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ile bulunur. Bartlett küresellik testinin aldığı değer ve onun anlamlılığı ise değişkenlerin birbirleri ile ilişki gösterip göstermediklerini test eder. KMO değerinin .60'dan yüksek bulunması ve Bartlett testinin anlamlı bulunması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2002). Veriler üzerinde faktörleri belirlemek için Temel Bileşenler Analizi yapılmıştır.

3.4.2.1 Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Anonimlik ihtiyacı ölçeği için 254 kişi üzerinde yapılan açımlayıcı faktör analizinde KMO katsayısı .770 değerinde, Bartlett Testi anlamlı bulunmuştur ($p=.000$). Bu durum verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Yapılan açımlayıcı faktör analizinde tek boyutlu bir yapı bulunmuş ve bu tek boyuttan varyansın %23 ünü açıkladığı görülmüştür.

Tablo 2. Anonimlik İhtiyacı Ölçeği Maddelerinin Özdeğerleri ve Açıklanan Yüzdeleri

Bileşenler	Özdeğer	Açıklanan Var. %
1	3,735	23,345

Tablo 3. Anonimlik İhtiyacı Ölçeği Maddelerinin Faktör Yükleri ile Madde-Test Korelasyonları

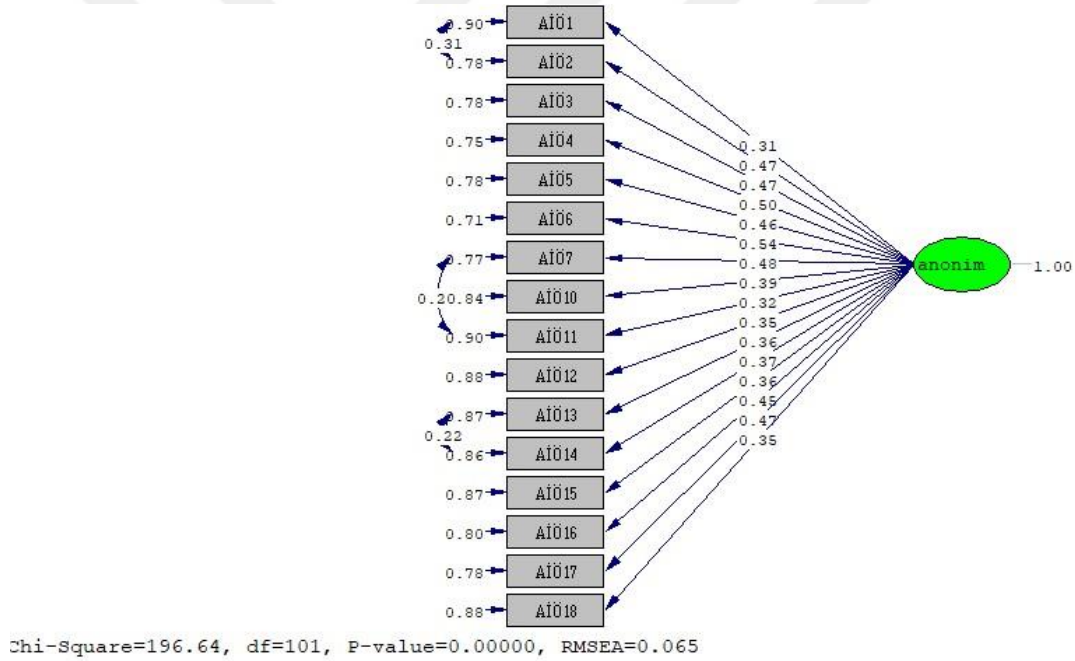
Maddeler	Faktör	r(jx)
AIÖ6	.570	760
AIÖ2	.558	758
AIÖ7	.547	761
AIÖ17	.527	762
AIÖ4	.518	764
AIÖ16	.498	764
AIÖ5	.487	765
AIÖ14	.485	764
AIÖ3	.482	766
AIÖ13	.452	767
AIÖ10	.447	768
AIÖ1	.442	769
AIÖ15	.430	768
AIÖ11	.418	770
AIÖ12	.417	769
AIÖ18	.412	769

Yapılan analiz sonucunda 8 ve 9. maddeler hiçbir faktöre yüklenmediği için ölçekten çıkartılmıştır.

Ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla veri setine Doğrulamalı faktör analizi de (DFA) uygulanmıştır. Doğrulamalı faktör analizi, gözlenebilir faktörlerden oluşan (gizil değişkenler) faktöriyel bir modelin gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini

değerlendirmeyi amaçlamaktadır (Kline, 2005). DFA uygulamasında maddeden elde edilen korelasyon matrisi veri olarak kullanılmıştır.

Yapılan doğrulayıcı faktör analizinde açımlayıcı faktör analizinde olduğu gibi tek boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçek maddeleri ve ölçek maddelerinin oluşturduğu ihtiyacı yapısının data ile tam bir uyum içinde model oluşturduğu görülmüştür ($X^2/sd = 1.94$, GFI = .90, CFI=.91; RMSEA = .065, $p=0.001$). X^2 değeri ideal değer olan 2'nin altında bulunmuştur. Diğer uyum indeksi değerleri de kabul edilebilir sınırlar içindedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012); (Şimşek, 2007). Bu değerler incelendiğinde modelin data ile uyum içinde olduğu görülmektedir ve ölçeği ancak bu hali ile ölçeğinin geçerli olduğunu göstermektedir. Model analizine ilişkin sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Şekil.2. Anonimlik İhtiyacı Ölçeği Maddelerinin Model Analizi

Tablo.4. Anonimlik İhtiyacı Ölçeği, Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeline Ait İyilik Uyum İndeksleri

İyilik Uyum İndeksi	Değer
X^2/sd	196.64/101= 1.94
GFI	.90
CFI	.91
AGFI	.87
SRMR	.065
RMSEA	.065

Ölçeğin güvenirliliği belirlemek için yapılan Cronbach Alpha analizi sonucu ölçeğin güvenirliği .77 olarak bulunmuştur.

Anonimlik ihtiyacı ölçeğinin bir örneği Ek-1’de verilmiştir.

3.4.3 Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı Ölçeğinin Faktör Analizi

3.4.3.1 Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı ölçeği için 254 kişi üzerinde yapılan açımlayıcı faktör analizinde KMO katsayısı .784 değerinde, Barlett Testi anlamlı bulunmuştur ($p=.000$). Bu durum verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Yapılan açımlayıcı faktör analizinde tek boyutlu bir yapı bulunmuş ve bu tek boyuttun varyansın %46 ünü açıkladığı görülmüştür.

Tablo 5. Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı Ölçeği Maddelerinin Özdeğerleri ve Açıklanan Yüzdeleri

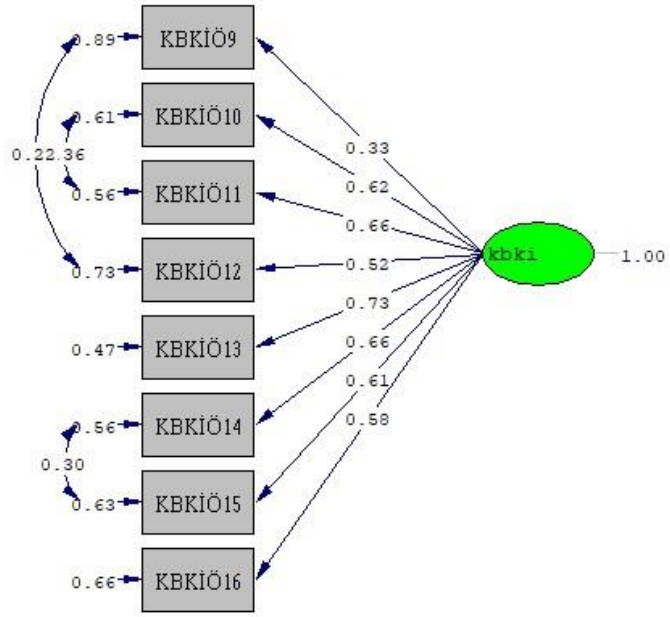
Bileşenler	Özdeğer	Açıklanan Var. %
1	3,706	46,320

Tablo 6. Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı Ölçeği Maddelerinin Faktör Yükleri ile Madde-Test Korelasyonları

Maddeler	Faktör	r(jx)
KBKÖ11	.768	.617
KBKÖ10	.748	.776
KBKÖ14	.746	.781
KBKÖ13	.737	.770
KBKÖ15	.728	.777
KBKÖ16	.639	.789
KBKÖ12	.575	.785
KBKÖ9	.432	.816

Yapılan analiz sonucunda 1.2.3.4.5.6.7.8.17.18 ve 19. maddeler faktöre analizi sonuçlarına dayanılarak ölçekten çıkartılmıştır.

Ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla veri setine Doğrulayıcı faktör analizi de (DFA) uygulanmıştır. DFA uygulamasında maddelerden elde edilen korelasyon matrisi veri olarak kullanılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizinde açımlayıcı faktör analizinde olduğu gibi tek boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçek maddeleri ve ölçek maddelerinin oluşturduğu ihtiyacı yapısının data ile tam bir uyum içinde model oluşturduğu görülmüştür ($X^2/ sd = 2.29$, GFI = .96, CFI=.98; RMSEA = .076, $p=0.001$). X^2 değeri ideal değer olan 3'ün altında bulunmuştur. Diğer uyum indeksi değerleri de kabul edilebilir sınırlar içindedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012); (Şimşek, 2007). Bu değerler incelendiğinde modelin data ile uyum içinde olduğu görülmektedir ve ölçeği ancak bu hali ile ölçeğinin geçerli olduğunu göstermektedir. Model analizine ilişkin sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Chi-Square=39.06, df=17, P-value=0.00175, RMSEA=0.076

Şekil.3. Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı Ölçeği Maddelerinin Model Analizi

Tablo.7. Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı Ölçeği, Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeline Ait İyilik Uyum İndeksleri

İyilik Uyum İndeksi	Değer
X^2/sd	39.06/17= 2.29
GFI	.96
CFI	.98
AGFI	.91
SRMR	.042
RMSEA	.076

Ölçeğin güvenirliliği belirlemek için yapılan Cronbach Alpha analizi sonucu ölçeğin güvenirliği .81 olarak bulunmuştur.

Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı Ölçeğinin bir örneği Ek-2’de verilmiştir.

3.4.4 Sıcak Yakın Olma İhtiyacı Ölçeğinin Faktör Analizi

3.4.4.1 Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı ölçeği için 254 kişi üzerinde yapılan açımlayıcı faktör analizinde KMO katsayısı .795 değerinde, Barlett Testi anlamlı bulunmuştur($p=.000$). Bu durum verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Yapılan açımlayıcı faktör analizinde tek boyutlu bir yapı bulunmuş ve bu tek boyuttun varyansın %40 ını açıkladığı görülmüştür.

Tablo 8. Sıcak Yakın Olma İhtiyacı Ölçeği Maddelerinin Özdeğerleri ve Açıklanan Yüzdeleeri

Bileşenler	Özdeğer	Açıklanan Var. %
1	3,162	39,529

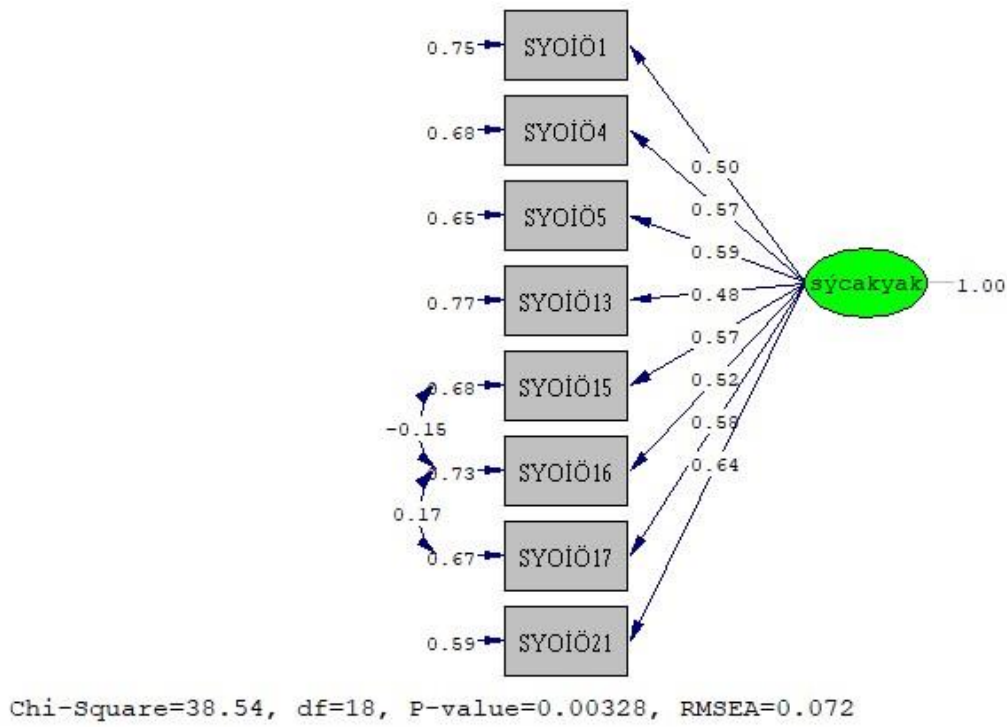
Tablo 9. Sıcak Yakın Olma İhtiyacı Ölçeği Ölçeği Maddelerinin Faktör Yükleri ile Madde-Test Korelasyonları

Maddeler	Faktör	$r(jx)$
SYOİÖ21	.694	.684
SYOİÖ17	.683	.684
SYOİÖ5	.662	.685
SYOİÖ4	.638	.696
SYOİÖ16	.609	.696
SYOİÖ15	.604	.701
SYOİÖ1	.574	.712
SYOİÖ13	.550	.709

Yapılan analiz sonucunda 2.3.6.7.8.9.10.11.12.14.18.19. ve 20. Maddeler faktör analizi sonuçlarına dayanılarak ölçekten çıkartılmıştır.

Ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla veri setine Doğrulayıcı faktör analizi de (DFA) uygulanmıştır. DFA uygulamasında maddelerden elde edilen korelasyon matrisi veri olarak kullanılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizinde açımlayıcı faktör analizinde olduğu gibi tek boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Yapılan analiz sonucunda

ölçek maddeleri ve ölçek maddelerinin oluşturduğu ihtiyacı yapısının data ile tam bir uyum içinde model oluşturduğu görülmüştür ($X^2/ sd = 2.29$, GFI = .96, CFI=.98; RMSEA = .076, $p=0.001$). X^2 değeri ideal değer olan 3'ün altında bulunmuştur. Diğer uyum indeksi değerleri de kabul edilebilir sınırlar içindedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012); (Şimşek, 2007). Bu değerler incelendiğinde modelin data ile uyum içinde olduğu görülmektedir ve ölçeği ancak bu hali ile ölçeğinin geçerli olduğunu göstermektedir. Model analizine ilişkin sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 4. Sıcak Yakın Olma İhtiyacı Ölçeği Maddelerinin Model Analizi

Tablo.10. Sıcak Yakın Olma İhtiyacı Ölçeği, Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeline Ait İyilik Uyum İndeksleri

İyilik Uyum İndeksi	Değer
X ² /sd	34.54/18= 1.91
GFI	.96
CFI	.96
AGFI	.92
SRMR	.046
RMSEA	.072

Ölçeğin güvenirliliği belirlemek için yapılan Cronbach Alpha analizi sonucu ölçeğin güvenirliği .72 olarak bulunmuştur.

Sıcak Yakın Olma İhtiyacı Ölçeği ölçeğinin bir örneği Ek-3 de verilmiştir.

3.4.5 Yalnızlık İhtiyacı Ölçeğinin Faktör Analizi

3.4.5.1 Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Yalnızlık İhtiyacı Ölçeği için 254 kişi üzerinde yapılan açımlayıcı faktör analizinde KMO katsayısı .831 değerinde, Barlett Testi anlamlı bulunmuştur (p=.000). Bu durum verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Yapılan açımlayıcı faktör analizinde iki boyutlu bir yapı bulunmuş ilk boyuttun varyansın %41 ini ikinci boyutun varyansın %25 ini açıkladığı görülmüştür. Kuramsal temelden hareketle birinci faktör: “Başkalarının Açılmasından Kaçınma”, ikinci faktör: “Özel Alan” olarak adlandırılmıştır.

Tablo 11. Yalnızlık İhtiyacı Ölçeği Maddelerinin Özdeğerleri ve Açıklanan Yüzdeleri

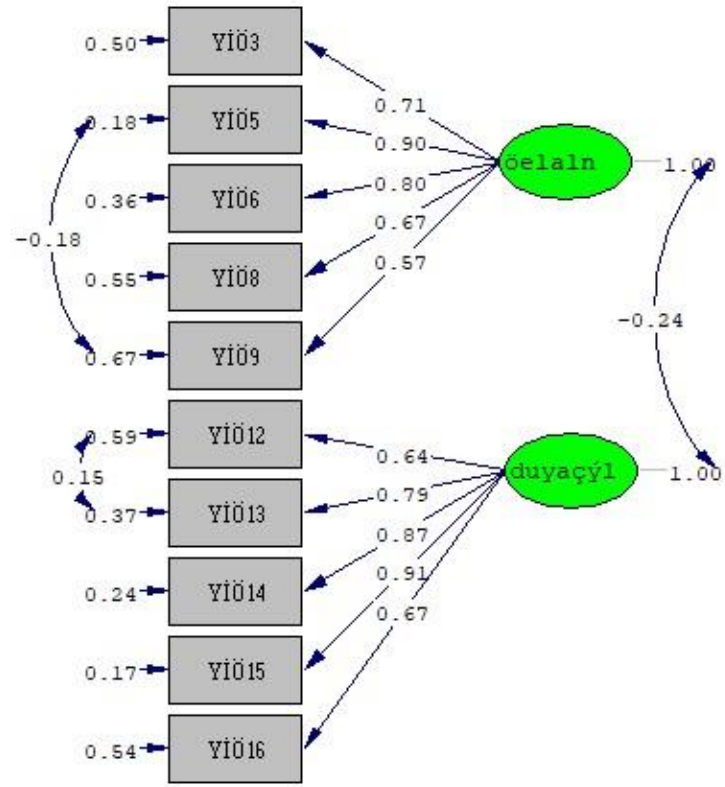
Bileşenler	Özdeğer	Açıklanan Var. %
1	4.076	40.755
2	2.516	25.158

Tablo 12. Yalnızlık İhtiyacı Ölçeğinin Maddelerinin Faktör Yükleri ile Madde-Test Korelasyonları

Maddeler	I.Faktör	II. Faktör	r(jx)
YİÖ15	.889		.834
YİÖ14	.888		.837
YİÖ13	.863		.844
YİÖ12	.756		.878
YİÖ16	.742		.882
YİÖ5		.839	.664
YİÖ6		.831	.661
YİÖ3		.790	.674
YİÖ8		.773	.671
YİÖ9		.652	.747

Yapılan analiz sonucunda.1.2.4.7.10.11.17. ve 18. maddeler faktör analizi sonuçlarına dayanılarak ölçekten çıkartılmıştır.

Ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla veri setine Doğrulayıcı faktör analizi de (DFA) uygulanmıştır. DFA uygulamasında maddelerden elde edilen korelasyon matrisi veri olarak kullanılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizinde açımlayıcı faktör analizinde olduğu gibi tek boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçek maddeleri ve ölçek maddelerinin oluşturduğu ihtiyacı yapısının data ile tam bir uyum içinde model oluşturduğu görülmüştür ($X^2/ sd = 2.26$, GFI = .92, CFI=.96; RMSEA = .072, $p=0.001$). X^2 değeri ideal değer olan 3'ün altında bulunmuştur. Diğer uyum indeksi değerleri de kabul edilebilir sınırlar içindedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012); (Şimşek, 2007). Bu değerler incelendiğinde modelin data ile uyum içinde olduğu görülmektedir ve ölçeği ancak bu hali ile ölçeğinin geçerli olduğunu göstermektedir. Model analizine ilişkin sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 5. Yalnızlık İhtiyacı Ölçeği Maddelerinin Model Analizi

Tablo.13. Yalnızlık İhtiyacı Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi modeline ait iyilik uyum indeksleri

İyilik Uyum İndeksi	Değer
X^2/sd	40.70/18= 2.26
GFI	.92
CFI	.96
AGFI	.95
SRMR	.036
RMSEA	.023

Ölçeğin güvenirliliği belirlemek için yapılan Cronbach Alpha analizi sonucunda ölçeklerin güvenirliği I Faktör .88 II faktör .73 olarak bulunmuştur.

Yalnızlık İhtiyacı Ölçeğinin bir örneği Ek-4'te verilmiştir.

3.4.6 İlişkisel, Özerk, Özerk-İlişkisellik Ölçeği

Benlik biçimlerini ölçmek için Kağıtçıbaşı (2005) tarafından geliştirilen ilişkisellik, özerklik, özerk-ilişkisellik ölçekleri kullanılmıştır. Ölçekler 9'ar maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan, ölçekteki her bir maddenin kendi durumlarını ne ölçüde yansıttığını 1 (hiç uygun değil) ile 5 (tamamen uygun) arasında puan vererek derecelendirmeleri istenmektedir.

Bu araştırmada İlişkisellik ölçeğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.70, Özerklik ölçeğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.79, Özerk-ilişkisellik ölçeğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.74 olarak bulunmuştur. Her bir ölçekten alınan toplam puana göre bireylerin özerk benlik, ilişkisel benlik, özerk-ilişkisel benlik durumlarına ilişkin değerlendirme yapılmaktadır.

3.5. Betimsel İstatistikler

Tablo 14. Anonimlik İhtiyacı, Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı, Sıcak Yakın Olma İhtiyacı, Özel Alan, Açılmadan Kaçınmak İhtiyacı, İlişkisellik, Özerklik ve Özerk İlişkisellik Ölçeklerine İlişkin Betimsel İstatistikler

	$\bar{X}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Varyans	Ranj	Mimimum	Maximum
Anonimlik	49.33	8.44	-,079	,542	71,32	51,00	21,00	72,00
Kişisel bilgi koruma	32.12	5.00	-,617	,383	25,05	24,00	16,00	40,00
Sıcak yakın olma	30.33	4,22	-,198	,324	17,84	23,00	17,00	40,00
Özel alan	21.68	2.50	-,741	,571	6,27	13,00	12,00	25,00
Açılmadan kaçınma	9.96	4.07	1,041	1,422	16,64	20,00	5,00	25,00
İlişkisellik	32.91	4.94	-,190	,167	24,42	27,00	18,00	45,00
Özerklik	27.15	5.62	,239	,693	31,63	35,00	10,00	45,00
Özerk ilişkisellik	36.07	5.42	-,382	-,159	29,39	24,00	21,00	45,00

Çalışma grubu incelendiğinde anonimlik ihtiyacı puanının dizi genişliği (51,00), en düşük anonimlik değeri (21,00), ortalama değer (49,33) ve standart sapma (8,44) olarak belirlenmiştir.

Kişisel bilgileri koruma ihtiyacı puanının dizi genişliği (24,00), en düşük kişisel bilgileri koruma (16,00), ortalama değer (32,12) ve standart sapma (5,00) olarak belirlenmiştir.

Sıcak yakın olma ihtiyacı puanının dizi genişliği (23,00), en düşük sıcak yakın olma ihtiyacı (17,00), ortalama değer (30,33) ve standart sapma (4,22) olarak belirlenmiştir.

Özel alan puanının dizi genişliği (13,00), en düşük özel alan puanı (12,00), ortalama değer (21,68) ve standart sapma (2,50) olarak belirlenmiştir.

Açılmadan kaçınma puanının dizi genişliği (20,00), en düşük açılmadan kaçınma puanı (5,00), ortalama değer (9,96) ve standart sapma (4,07) olarak belirlenmiştir.

İlişkisel puanının dizi genişliği (27,00), en düşük ilişkisel puanı (18,00), ortalama değer (32,91) ve standart sapma (4,94) olarak belirlenmiştir.

Özerklik puanının dizi genişliği (35,00), en düşük özerklik puanı (10,00), ortalama değer (27,15) ve standart sapma (5,62) olarak belirlenmiştir.

Özerk ilişkisel puanının dizi genişliği (24,00), en düşük özerk ilişkisel puanı (21,00), ortalama değer (36,07) ve standart sapma (5,42) olarak belirlenmiştir.

Tablo 15. Anonimlik İhtiyacı, Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı, Sıcak Yakın Olma İhtiyacı, Özel Alan, Açılmadan Kaçınma İhtiyacı, İlişkisellik, Özerklik ve Özerk İlişkisellik Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8
Anonimlik	1	,438**	-,311**	,095	,319**	-,366**	,142*	-,131
Kişisel Bilgileri Koruma		1	-,021	,349**	,032	-,029	-,087	,081
Sıcak Yakın Olma			1	,264**	-,287**	,453**	-,105	,387**
Özel Alan				1	-,074	,123	,192**	,166*
Açılmadan Kaçınma					1	-,455**	,163*	-,483**
İlişkisellik						1	-,437**	,418**
Özerklik							1	-,114
Özerk İlişkisellik								1

** p<0.01 * p<0.05

Tablo incelendiğinde katılımcıların anonimlik ihtiyacı ile kişisel bilgileri koruma ihtiyacı arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=0.438$ $p<0.01$. Buna göre anonimlik ihtiyacı arttıkça kişisel bilgileri koruma ihtiyacının da arttığı söylenebilir. Anonimlik ihtiyacı ile sıcak yakın olma ihtiyacı arasında yüksek düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=-0.311$ $p<0.01$. Buna göre anonimlik ihtiyacı arttıkça sıcak yakın olma azalmaktadır. Fakat kişisel bilgileri koruma ihtiyacı ve sıcak yakın olma arasında anlamlı bir ilişkiden bahsedemeyiz $r=-0.021$ $p>0.05$.

Açılmadan kaçınma ile anonimlik ihtiyacı arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=0.319$ $p<0.01$. Buna göre açılmadan kaçınma arttıkça anonimlik ihtiyacı da artmaktadır. Açılmadan kaçınma ile sıcak yakın olma ihtiyacı arasında yüksek düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=-0.287$ $p<0.01$. Yani açılmaktan kaçınma arttıkça sıcak yakın olma ihtiyacı azalmaktadır.

Özel alan puanı ile kişisel bilgileri koruma ihtiyacı arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=0.349$ $p<01$. Ayrıca özel alan ile sıcak yakın olma yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir, $r=0.264$ $p<01$. Bu sonuçlara göre özel alan puanı arttıkça kişisel bilgileri koruma ihtiyacı ve sıcak yakın olma da artacağı söylenebilir.

İlişkisel ile anonimlik ihtiyacı arasında yüksek düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=-0.366$ $p<01$. Ayrıca İlişkisel ile açılmadan kaçınma arasında yine yüksek düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki söz konusudur, $r=-0.455$ $p<01$. Bu bilgilere göre ilişkisel arttıkça anonimlik ve açılmadan kaçınma azalmaktadır. Fakat ilişkisel ile sıcak yakın olma arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=0.453$ $p<01$. Buna göre de ilişkisel arttıkça sıcak yakın olmanın da arttığı söylenebilir.

Özerklik ile anonimlik ihtiyacı arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır, $r=0.142$ $p<05$. Ayrıca özerklikle açılmadan kaçınma arasında da orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişkiden bahsedebiliriz, $r=0.163$ $p<05$. Buna göre özerklik arttıkça anonimlik ihtiyacı ve açılmadan kaçınmanın da arttığı söylenebilir. Bir diğer özerklik ile ilgili çıkarım ise özel alanla arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğudur, $r=0.192$ $p<01$. Yani özerklik arttıkça özel alanda da artış söz konusudur.

Özerk ilişkisel ile sıcak yakın olma arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=0.387$ $p<01$. Fakat özerk ilişkisel ile açılmadan kaçınma arasında yüksek düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, $r=-0.483$ $p<01$. Buna göre özerk ilişkisel arttıkça sıcak yakın olma da artarken açılmadan kaçınma azalmaktadır.

Bu bir analizler bize neden-sonuç bağlamında bir yorumlama olanağı vermez, sadece değişkenlerin birlikte hangi yönde ve düzeyde değiştikleri konusunda fikir verir (Büyüköztürk, 2011).

Tablo.16. Anonimlik, Kişisel Bilgileri Koruma, Sıcak-Yakın Olma, Özel Alan, Açılmadan Kaçınma, İlişkisellik, Özerklik, Özerk İlişkisellik Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi

Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p	d
Anonimlik	Erkek	66	48.77	8.33	218	0.64	.518	-0.09
	Kadın	154	49.57	8.50				
Kişisel Bilgileri Koruma	Erkek	66	30.74	5.51	218	2.71	.007	-0.40
	Kadın	154	32.71	4.66				
Sıcak Yakın Olma	Erkek	66	29.65	4.04	218	1.56	.118	-0.23
	Kadın	154	30.62	4.28				
Özel Alan	Erkek	66	21.36	2.94	218	1.25	.212 ^a	-0.18
	Kadın	154	21.82	2.28				
Açılmadan Kaçınma	Erkek	66	11.47	4.81	218	3.67	< .001 ^a	0.54
	Kadın	154	9.32	3.55				
İlişkisellik	Erkek	66	31.62	4.85	218	2.57	.011	-0.37
	Kadın	154	33.46	4.89				
Özerklik	Erkek	66	27.57	6.32	218	0.73	.464	0.10
	Kadın	154	26.96	5.30				
Özerk İlişkisellik	Erkek	66	34.10	5.82	218	3.61	< .001	-0.53
	Kadın	154	36.91	5.02				

^a Levene'nin testi anlamlıdır (p < .05), eşit varyans varsayımının ihlal edildiğini gösterir.

Anonimlik ihtiyacı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, $t(218)=0.64$ $p>.01$. Erkek katılımcıların anonimlik ihtiyaçları ($\bar{X}=48.77$), kadın katılımcıların anonimlik ihtiyaçları ($\bar{X}=49.57$) arasında anlamlı bir fark yoktur. Öte yandan hesaplanan Cohen d değeri .09'dur. Bu sonuçta kadın ve erkek katılımcıların anonimlik ihtiyacı ortalama puanları arasındaki farkın .09 standart sapma kadar olduğunu gösterir.

Kişisel bilgileri koruma ihtiyacı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(218)=2.71$ $p<.01$. Erkek katılımcıların kişisel bilgileri koruma ihtiyaçları ($\bar{X}=30.74$), kadın katılımcıların kişisel bilgileri koruma ihtiyaçlarına ($\bar{X}=32.71$) göre daha düşüktür. Bu bulgu kişisel bilgileri koruma ihtiyacı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Öte yandan hesaplanan Cohen d değeri .40'dır. Bu sonuçta

kadın ve erkek katılımcıların kişisel bilgileri koruma ihtiyacı ortalama puanları arasındaki farkın .40 standart sapma kadar olduğunu gösterir.

Sıcak yakın olma ihtiyacı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, $t(218)=1.56$ $p>01$. Erkek katılımcıların sıcak yakın olma ihtiyacı ($\bar{X}=48.77$), kadın katılımcıların sıcak yakın olma ihtiyacı ($\bar{X}=49.57$) arasında anlamlı bir fark yoktur. Öte yandan hesaplanan Cohen d değeri .23'tür. Bu sonuçta kadın ve erkek katılımcıların sıcak yakın olma ihtiyacı ortalama puanları arasındaki farkın .23 standart sapma kadar olduğunu gösterir.

Özel alan ihtiyacı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, $t(218)=1.25$ $p>01$. Erkek katılımcıların özel alan ihtiyacı ($\bar{X}=21.36$), kadın katılımcıların özel alan ihtiyacı ($\bar{X}=21.82$) arasında anlamlı bir fark yoktur. Öte yandan hesaplanan Cohen d değeri .18'dir. Bu sonuçta kadın ve erkek katılımcıların özel alan ihtiyacı ortalama puanları arasındaki farkın .18 standart sapma kadar olduğunu gösterir.

Açılmadan kaçınma cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(218)=3.67$ $p<01$. Erkek katılımcıların açılmadan kaçınması ($\bar{X}=11.47$), kadın katılımcıların açılmadan kaçınmasına ($\bar{X}=9.32$) göre daha yüksektir. Bu bulgu açılmadan kaçınma ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Öte yandan hesaplanan Cohen d değeri .54'dir. Bu sonuçta kadın ve erkek katılımcıların açılmadan kaçınma ortalama puanları arasındaki farkın .54 standart sapma kadar olduğunu ve manidar bir etki büyüklüğünde olduğunu gösterir.

İlişkisel cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(218)=2.57$ $p<01$. Erkek katılımcıların ilişkiselliği ($\bar{X}=31.62$), kadın katılımcıların ilişkiselliğine ($\bar{X}=33.46$) göre daha düşüktür. Bu bulgu ilişkisellik ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Öte yandan hesaplanan Cohen d değeri .37'dir. Bu sonuçta kadın ve erkek katılımcıların ilişkisellik ortalama puanları arasındaki farkın .37 standart sapma kadar olduğunu ve gösterir.

Özerklik cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, $t(218)=0.73$ $p>01$. Erkek katılımcıların özerklik puanı ($\bar{X}=27.57$), kadın katılımcıların özerklik puanı ($\bar{X}=26.96$) arasında anlamlı bir fark yoktur. Öte yandan hesaplanan Cohen d değeri .10'dur. Bu

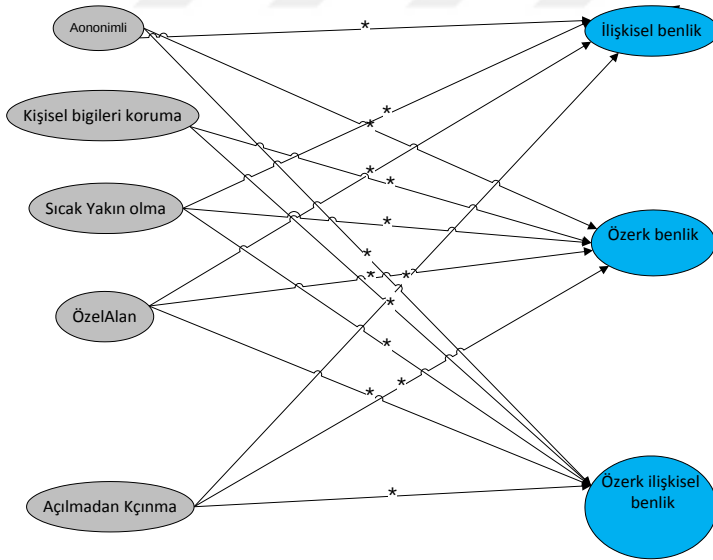
sonuçta kadın ve erkek katılımcıların özerklik ortalama puanları arasındaki farkın .10 standart sapma kadar olduğunu gösterir.

Özerk ilişkisellik cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(218)= 3.61$ $p<01$. Erkek katılımcıların özerk ilişkiselliği ($\bar{X}= 34.10$), kadın katılımcıların özerk ilişkiselliğine ($\bar{X}=36.91$) göre daha düşüktür. Bu bulgu özerk ilişkisellik ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Öte yandan hesaplanan Cohen d değeri .53'tür. Bu sonuçta kadın ve erkek katılımcıların özerk ilişkisellik ortalama puanları arasındaki farkın .53 standart sapma kadar olduğunu ve gösterir.

3.6. Model Analizi

Yapısal model analizi yapılırken, ilk aşamada ilgili kuramsal açıklamalar ve yapılan çalışmalar dikkate alınarak hipotez model kurulmaktadır.

Hipotez modele ilişkin bağımlı değişken Anonimlik İhtiyacı, Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı, Sıcak Yakın Olma İhtiyacı, Yalnızlık İhtiyacı (Özel alan, açılmadan kaçınma), bağımsız değişkenler ise İlişkisel, özerk, özerk-ilişkisel benlik biçimleridir.

Şekil 6. Anonimlik, Kişisel Bilgileri Koruma, Sıcak-Yakın Olma, Özel Alan, Açılmadan Kaçınma ile İlişkisel, Özerk, Özerk İlişkisel Puanlarının Model Analizi

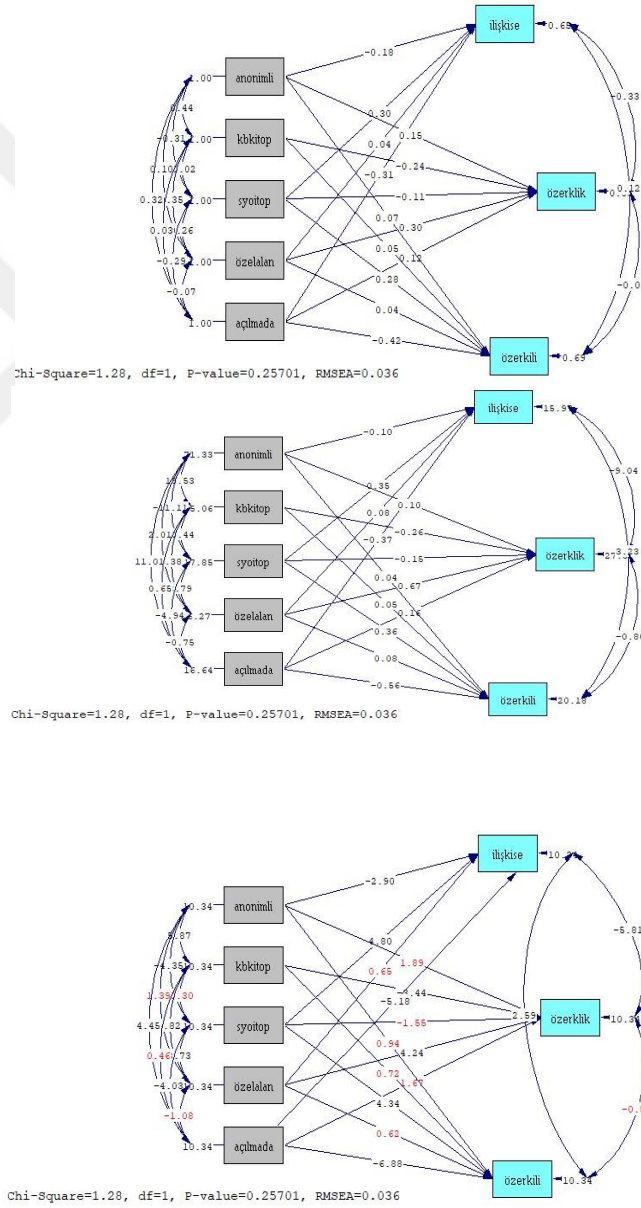
Şekil 6’da görüldüğü üzere, değişkenler arasındaki tek yönlü oklar öngörülen doğrudan etkileri belirtmektedir. Modele göre,

1. Anonimlik İhtiyacının ilişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
2. Anonimlik İhtiyacının özerk benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
3. Anonimlik İhtiyacının özerk-ilişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
4. Kişisel bilgileri koruma ihtiyacının özerk benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
5. Kişisel bilgileri koruma ihtiyacının özerk-ilişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
6. Sıcak yakın olma ihtiyacının ilişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
7. Sıcak yakın olma ihtiyacının özerk benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
8. Sıcak yakın olma ihtiyacının özerk-ilişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
9. Özel alan ihtiyacının ilişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
10. Özel alan ihtiyacının özerk benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
11. Özel alan ihtiyacının özerk-ilişkisel benlik üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.

Tablo 17. Modele Ait İyi Uyum İndeksleri

İyilik Uyum İndeksi	Değer
χ^2/sd	1.2
GFI	.94
CFI	.97
NNFI	.98
SRMR	.0010
RMSEA	.036

Tablo incelendiğinde DFA dan elde edilen $\chi^2=1.28$ ve $sd=1$ bulunmuştur ($p<.001$). Bu değerlerin birbirine oranı ise $\chi^2/sd=1.2$ 'dir. Bu da iyi uyumu göstermektedir. İyilik Uyum indeksi GFI .97 Yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA) değeri .036, karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) .97, normlaştırılmamış uyum indeksi (NNFI) .98 ve standardize edilmiş artık ortalamaların karekökü (SRMR) ise .01 olarak bulunmuştur. Bu değerler kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010; Şimsek, 2007). Bu değerler incelendiğinde modelin data ile uyum içinde olduğu görülmektedir. Model analizine ilişkin sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 7. Modele Ait Standart Edilmiş Yol Katsayıları, Estimateler ve T Değerleri

Şekilde de görüldüğü gibi, Anonimlik ilişkisel benlikle doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.10$, $p < .001$, $t=-2.90$) Ancak ilişki ters yönlüdür bu bulgu anonimlik arttıkça ilişkisellik azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir. Anonimlik özerk benlikle ilişkili çıkmamıştır ($\beta = .10$, $p < .001$, $t=1.89$) Anonimlik özerk-ilişkisel benlikle arasında da ilişkili çıkmamıştır ($\beta = .004$, $p < .001$, $t=.94$).

Kişisel bilgileri saklama ihtiyacı ve özerklik doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.26$, $p < .001$, $t=-3.44$). Ancak ilişki ters yönlüdür bu bulgu Kişisel bilgileri saklama ihtiyacı arttıkça özerklik azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir. Kişisel bilgileri saklama ihtiyacı ve özerk-ilişkisel benlikle arasında ilişkili çıkmamıştır ($\beta = .05$, $p < .001$, $t=.72$).

Sıcak yakın olma ihtiyacı ilişkisel benlikle doğrudan ilişkilidir ($\beta = .35$, $p < .001$, $t=4.80$). Sıcak yakın olma ihtiyacı ile özerk benlikle arasında ilişkili çıkmamıştır ($\beta = -.15$, $p < .001$, $t=-1.55$). Sıcak yakın olma ihtiyacı özerk-ilişkisel benlikle doğrudan ilişkilidir ($\beta = .36$, $p < .001$, $t=4.34$).

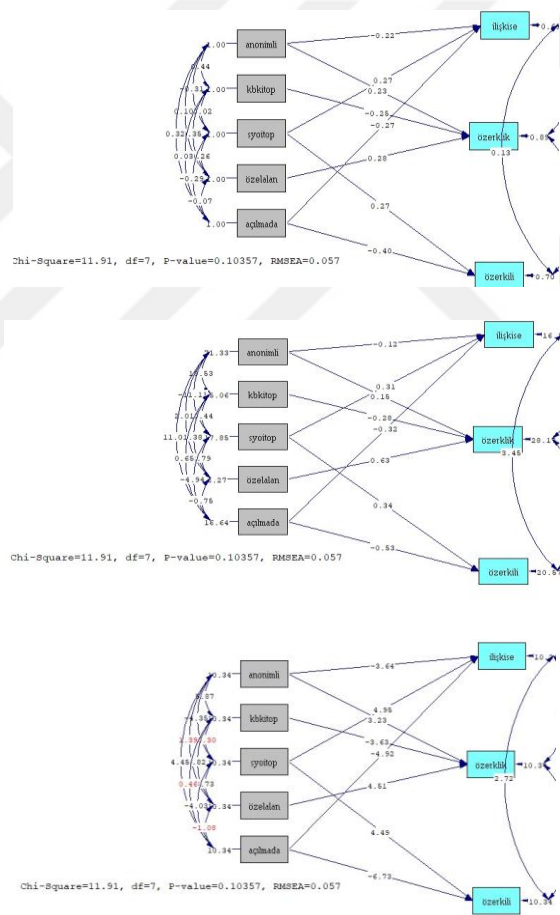
Özel alan ve ilişkisel benlik arasında ilişki çıkmamıştır ($\beta = .08$, $p < .001$, $t=.66$). Özel alan ve özerk benlik doğrudan ilişkilidir ($\beta = .67$, $p < .001$, $t=4.24$). Özel alan ve özerk-ilişkisel benlik arasında da ilişki çıkmamıştır ($\beta = .08$, $p < .001$, $t=.62$).

Açılmadan kaçınma ilişkisel benlikle doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.37$, $p < .001$, $t=-5.18$) Ancak ilişki ters yönlüdür bu bulgu kaçınma ihtiyacı arttıkça ilişkisellik azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir. Açılmadan kaçınma ve özerk benlik arasında ilişki çıkmamıştır ($\beta = .16$, $p < .001$, $t=1.67$). Açılmadan kaçınma ve özerk-ilişkisellik benlik doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.56$, $p < .001$, $t=-6.88$) Ancak ilişki ters yönlüdür bu bulgu da kaçınma ihtiyacı arttıkça özerk-ilişkisellik azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 18. Nihai Modele Ait İyilik Uyum İndeksleri

İyilik Uyum İndeksi	Değer
X^2/sd	1.7
GFI	.99
CFI	.99
NNFI	.95
SRMR	.045
RMSEA	.057

İlişki çıkmayan yollar çıkartılıp nihai model elde edilmiştir. Tablo 17 incelendiğinde DFA dan elde edilen $\chi^2=11.91$ ve $sd=7$ bulunmuştur ($p<.001$). Bu değerlerin birbirine oranı ise $\chi^2/sd=1.7$ 'dir. Bu da iyi uyumu göstermektedir. İyilik Uyum indeksi GFI .99 Yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA) değeri .057, karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) .99, normlaştırılmamış uyum indeksi (NNFI) .98 ve standardize edilmiş artık ortalamaların karekökü (SRMR) ise .04 olarak bulunmuştur. Bu değerler kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012); (Şimşek, 2007). Bu değerler incelendiğinde modelin data ile uyum içinde olduğu görülmektedir. Model analizine ilişkin sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 8. Nihai Modele Ait Standart Edilmiş Yol Katsayıları, Estimateler ve T Değerleri

Şekilde de görüldüğü gibi, Anonimlik ilişkisel benlikle doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.12$, $p < .001$, $t=-3.64$) Ancak ilişki ters yönlüdür bu bulgu anonimlik arttıkça ilişkisel

azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir. Anonimlik özerk benlikle doğrudan ilişkilidir ($\beta = .15, p < .001, t=3.33$).

Kişisel bilgileri saklama ihtiyacı ve özerklik doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.28, p < .001, t=-3.63$). Ancak ilişki ters yönlüdür bu bulgu Kişisel bilgileri saklama ihtiyacı arttıkça özerklik azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Sıcak yakın olma ihtiyacı ilişkisel benlikle doğrudan ilişkilidir ($\beta = .31, p < .001, t=4.95$). Sıcak yakın olma ihtiyacı özerk-ilişkisel benlikle doğrudan ilişkilidir ($\beta = .34, p < .001, t=4.49$).

Özel alan ve özerk benlik doğrudan ilişkilidir ($\beta = .63, p < .001, t=4.51$)

Açılmadan kaçınma ilişkisel benlikle doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.32, p < .001, t=-4.92$) Ancak ilişki ters yönlüdür bu bulgu kaçınma ihtiyacı arttıkça ilişkisellik azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir. Açılmadan kaçınma ve özerk-ilişkisel benlik doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.53, p < .001, t=-6.73$) Ancak ilişki ters yönlüdür bu bulgu da kaçınma ihtiyacı arttıkça ilişkisellik azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Gözlenen değişkenler ile uygulanan yapısal eşitlik nihai modeline göre Anonimlik, Sıcak-yakın olma, Açılmadan kaçınma ilişkisel benliğe ilişkin varyansın %33 ünü açıklamaktadır ($-0.12+0.37-32, Errorvar=16.05, R^2=33 p.001$).

Anonimlik, Kişisel bilgileri saklama ihtiyacı, sıcak-yakın olma, özel alan özerkliğe ilişkin varyansın %12 sini açıklamaktadır ($0.12-0.28-0.18+0.71, Errorvar=27.71, R^2=12 p.001$).

Sıcak-yakın olma, açılmadan kaçınma özerk ilişkisel benliğe ilişkin varyansın % 30unu açıklamaktadır ($0.35-0.53-0.18+0.71, Errorvar=20.57, R^2=30 p.001$).

SONUÇ TARTIŞMA ÖNERİLER

Batı kültüründe üstün görülen özerk, bağımsız olma, sorumluluk bilinci yüksek olma, başarıları bireysel yorumlama ve kişisel çıkar ve hedefleri ön planda tutma gibi özellikler beraberinde özerk-ayrışık benlik oluşumunu getirmektedir. Özerk benliğe sahip kişi, özel alanını koruma konusunda daha hassas, kişisel bilgi paylaşımında seçici ve gizliliğe önem verecektir. Doğu kültürlerinde ise büyük oranda önemsenen grubun çıkarları doğrultusunda hareket etmek, aidiyet duygusu ile kendini tanımlamak, davranış kalıplarını da grup normlarına göre oluşturmak beraberinde bağımlı-ilişkisel benlik oluşturmaktadır. Bağımlı-ilişkisel benliğe sahip birey, sıcak-yakın ilişkilere önem verecek, grupla anılmak isteyecek, gizlilik kontrolünü gruba göre şekillendirecektir. Yani mahremiyet algısında değişime yol açan faktörlerden biri kültür bağlamında benlik kurguları olmaktadır.

Mahremiyet algısının boyutlarına bakıldığında Westin, Altman ve Petronio'nun bireyin kendisine dair ne kadar bilgi paylaşımı yapıp yapmadığına odaklandığı görülmektedir. Westin'in ifade ettiği şekliyle mahremiyet kişinin yalnız kalabildiği, iletişimde olacağı insanlara, mekanlara, iletişimin içeriğine kendi karar verebildiği bir haktır. Westin mahremiyete dört boyut getirmiştir. Bunlar, yalnızlık, anonimlik, sıcak-yakın ilişki, kendini sakınma (kendini açmaktan sakınma)dır. Mahremiyet algısının dört temel nedene dayandığından söz etmektedir. Westin'e göre kişisel özerkliğimizi sağlamak, duygusal bir rahatlama hali, kendini değerlendirme için alan oluşturmak ve sınırlı hatta korumalı bir iletişim sağlamak için mahremiyeti kullanmaktayız (Margulis 2011'den akt. Semiz Türkoğlu, 2018).

Çalışmamız kapsamında Westin'in mahremiyet alt boyutları ön plana alınarak mahremiyet 4 temel alt boyutta incelenmiştir. Bu alt boyutlar; anonimlik, kişisel bilgileri saklama, sıcak yakın olma, yalnızlık (özel alan ve açılmadan kaçınma) dır. Bu alt boyutlar ile benlik

kurgularında var olan özerk benlik, özerk-ilişkisel benlik ve ilişkisel benlik arasındaki ilişki incelenmiş ve bulgular derlenmiştir.

Anonimlik, ilişkisel benlikle doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.12$, $p < .001$, $t = -3.64$) Ancak ilişki ters yönlüdür bu bulgu anonimlik arttıkça ilişkisellik azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir. Beta değerine bakıldığında bu araştırmadaki ilişkiselliğe ilişkin varyansın %12 sini açıklamaktadır. İlişkisel benlikte kişi kendini başkaları ile tanımlamakta, diğerleri ile yakın olmayı istemektedir. Karar ve düşüncelerinde yakınlarının etkisini vurgulamaktadır. Ayrıca Akın ve Eroğlu (2013)' na (Akın ve Eroğlu, 2013) göre ilişkisel benlik kurgusu ortak paydaşım ile olumlu ilişkiye sahipken, izolasyon ile negatif ilişkiye sahiptir. Bir gruba ait olmanın önemsendiği, toplumsal rol, ilişki ve statünün temelde olduğu, sosyal normlara uyum sağlama çabasının sıkça görüldüğü ilişkisel benliğin (Markus ve Kitayama, 1991'den akt. Koydemir ve Mısıır, 2015) bu özellikleri dikkate alındığında anonimlikle tek yönlü ilişkili olması beklenen bir durumdur. Toplumsal değişim nedeniyle büyüyen şehirler toplumsal mesafeye, meydana gelen bu mesafe de insanların birbirlerine karşı geliştirdikleri kayıtsızlığa yani birbiriyle ilgilenmeme haline yol açmaktadır. Birbirine hem duygusal hem fiziksel olarak uzak hissedene birey ilişkisel olarak da bağılılığını yitirecektir (Urry, 1999'dan akt. Altay, 2004). Ayrıca anonimliğe diğer bir pencereden bakacak olursak kişi hem sosyal anlaşmazlıklardan uzak kalacak hem de istenmeyen gözlerden korunacaktır. Bu yönüyle kültürümüzde anonimliğin ihtiyacının baskın olacağı düşünülebilir. Fakat Doğu kültürlerinde büyük oranda diğerlerine yakın olmayı isteyen, ortak paydaşımın önemini vurgulayan, gruba ait olmanın rahatlatıcı hissinden dem vuran birey anonim olmaya gerek duymamaktadır. Aksine grup tarafından bilinir olmak ilişkileri kuvvetlendireceğinden kültürel bazda, ilişkisel benlik kurguları ile anonimlik arasındaki ters ilişki beklenen doğrultuda bir sonuçtur.

Kişisel bilgileri koruma ihtiyacı ve özerklik doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.28$, $p < .001$, $t = -3.63$). Ancak ilişki ters yönlüdür bu bulgu kişisel bilgileri saklama ihtiyacı arttıkça özerklik azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir. Beta değerine bakıldığında bu araştırmadaki özerkliğe ilişkin varyansın %28 ini açıklamaktadır. Doğu kültürlerindeki kişisel bilgilerin korunarak özerkliğin artacağına olan inancın aksine Batı kültürlerinde özerklik duygu ve düşüncelerini ifade etme, açık iletişimde olma haliyle ilişkilendirilmektedir (Markus ve Kitayama, 1991; Singelis, 1994'ten akt. Kuyumcu, 2010). Türk kültüründe de tıpkı Batı

kültüründeki gibi bir çıkarım elde etmiş bulunmaktayız. Yani özerk benliğe sahip kişi temelde kendi amaçlarını gerçekleştiren, bu amaçlar doğrultusunda da kendini ifade eden ve nispeten kişisel bilgilerini de açık eden kişidir. Haliyle bulgular doğrultusunda Türk kültüründe baskın benlik olmasa da (özerk-ilişkisel benlik Türk kültürünü yansıtmaktadır) özerk benliğe sahip birey, kişisel bilgilerini koruma ihtiyacına vurgu yapmamaktadır. Bu özellikler dikkate alındığında kişisel bilgileri saklama ihtiyacı ile özerkliğin ters yönlü ilişkide olması beklenenin aksine bir durumdur.

Diğer bir taraftan özerk birey halihazırda zaten kendi yaşantısına, başarılarına ve hedeflerine odaklanmışken çevresindekinin kişisel bilgilerine karşı ilgisiz kalabilir. Çevresinden de beklentisi bu doğrultuda olan özerk benliğe sahip kişi “Zaten çevremdeki insanlar kişisel bilgilerime erişmek istemiyor.” ya da “Diğerleri neden kişisel bilgilerime sahip olmak istesin ki?” gibi bir düşünce sistemiyle kişisel bilgilerini koruma ihtiyacı hissetmiyor da olabilir. Bu açıdan bakıldığında diğerlerinin sınır ihlalden ya da müdahalesinden çekinmeyen özerk birey kişisel bilgilerini koruma ihtiyacı göstermemesi aslında bulgularla da doğrulanmıştır.

Sıcak yakın olma ihtiyacı ilişkisel benlikle doğrudan ilişkilidir ($\beta = .31, p < .001, t=4.95$). İlişkinin yönüne bakıldığında sıcak yakın olma ihtiyacı arttıkça ilişkisel benliğinde de arttığı şeklinde yorumlanabilir. Beta değeri ile de ilişkisel benlik varyansının %31ini açıkladığı söylenebilir. Türk kültüründe de çoğunlukla görülen çocuk yetiştirmede itaat ve bağımlılığın öncelikli olduğu, kuşaklararası ilişkilerin yoğun olduğu, geniş ailelerin sıkça görüldüğü bir benlik kurgusu olan ilişkisel benlik (Kağıtçıbaşı, 2012), dikkate alındığında sıcak yakın olma ihtiyacı ile anlamlı ilişkinin olması beklentiler doğrultusunda bir çıkarımdır. Doğu kültürleriyle de paralellik gösteren bu bulgular gruba aidiyet, grup birlikteliğinin öne çıktığı bireylerin aynı zamanda samimi ve yakın ilişkilere ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

Aynı zamanda sıcak yakın olma ihtiyacı özerk-ilişkisel benlikle doğrudan ilişkilidir ($\beta = .34, p < .001, t=4.49$). İlişkinin yönü baz alındığında sıcak yakın olma ihtiyacı arttıkça özerk-ilişkisel benliğin de arttığı şeklinde yorumlamak mümkündür. Beta değeri de bize araştırmadaki özerk ilişkisel benlik varyansının %34 ünü açıkladığını göstermektedir. Sosyal ilişkilerde bulunmayı içeren ilişkisellik ve bireyin bağımsız, özgür olma tercihini bir arada gördüğümüz (Kağıtçıbaşı, 2005), çocukluk yıllarından başlayan kontrol ve

özerkliğin bir arada oluşu, kuşaklararası duygusal bağın var olduğu aynı zamanda bireyin psikolojik değerinin de ön plana alındığı bir benlik kurgusu olan özerk- ilişkisel benlik (Kağıtçıbaşı,2012), özellikleri dikkate alındığında sıcak yakın olma ihtiyacı ile anlamlı ilişki olması beklenen bir durumdur.

Ayrıca Türk kültürünün bireyselliğini vurgulayan, özerk ve diğerlerinden soyutlanmış hareket etmek isteyen kişileri gruptan men etmesi, dışlama eğilimi, bireyleri bencillikle, kendini beğenmişlikle tanımlaması ve suçlaması bireyi aidiyet hissedebilmek için daha sıcak ve yakın ilişkiler kurmaya itebilmektedir. Üstelik ilişkisel ve özerk-ilişkisel benliğin sıkça görüldüğü kültürümüzde sıcak yakın olma oranının yüksek çıkması ölçeği dolduran bireyi kendinden bekleneni yapmaya, doğru olmadığını düşünse de yargılanma korkusuyla daha sıcak yakın ilişki ister bir imaj çizmeye itmiş olabilir.

Diğer bir taraftan ilişkisel ve özerk ilişkisel benliğin daha yoğun görüldüğü toplumumuzda yapılan araştırma örnekleminin hem PDR öğrencileri olması sebebiyle ilişkilerinde daha samimi ve sıcak yaklaşımlar sergileyen hem de genç yetişkinlik döneminde olan ve arkadaşlık ilişkilerine odaklanarak sıcaklığı arayan bu bireylerde sıcak yakın olma ihtiyacının nispeten yüksek olduğu düşünülmektedir.

Özel alan ve özerk benlik doğrudan ilişkilidir ($\beta = .63$, $p < .001$, $t=4.51$). Yani özel alan arttıkça özerk benlik de artmakta; özel alan azaldıkça özerk benlik de azalmaktadır. Beta değeri araştırmaya göre özerk benlik varyansını %63 oranında açıklamaktadır. Özerk benliğe sahip kişiler olayları değerlendirirken daha kendileriyle ilgili kısma odaklı ve rekabetçidir. Bu da iş birliği yapmaktan kaçınmayı beraberinde getirir (Utz, 2004). Türk kültüründe nispeten daha az görülse de özerk benliğe sahip kişinin hem fiziksel hem de duygusal olarak bağımsızlık isteğini doyuracak özel alanlara ihtiyaç duyduğu bilinmektedir. Kontrolün ve gerekli müdahalenin yalnızca kendisi tarafından sağlandığı bir özel alanın varlığı, diğer insanlarla yakın mesafede olarak fazlaca fiziki ve sosyal uyarana maruz kalan ve beraberinde stres durumunda kalan özerk benlikteki kişi için çok önemlidir. Birey oluşan bu stres durumundan uzaklaşarak “kurtulmuş bölgesi” olan özel alanında kalmak isteyecektir. Diğer taraftan belirlenmiş sınırlar, sonsuzluk hissini engelleyerek bireye mahremiyeti yüksek, konfor alanı sağlayabilmektedir (Bilgin, 2016). Özerk benliğe sahip kişilerin bu özellikleri dikkate alındığında özel alan ile anlamlı ilişkide olması beklenen bir durumdur.

Açılmadan kaçınma ilişkisel benlikle doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.32, p < .001, t=-4.92$) Ancak ilişki ters yönlüdür bu bulgu açılmadan kaçınma ihtiyacı arttıkça ilişkisel benlik azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir. Beta değerine bakıldığında ilişkisel benlik varyansının %32 sini karşıladığı söylenebilir. Uçar, (2016) ‘a göre kişilik özelliklerinden uyumluluk ve dışa dönüklük ile ilişkisel benliğin pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu söylemektedir. Türk kültüründe ilişkilerine önem veren, gruba uyumlu birey duygusal olarak kendini açmaktan çekinmemektedir. “Kol kırılır yen içinde kalır” gibi söylemleriyle çevresine kendini açmaması gerektiğini, olan bitenin gizli kalması gerektiğini vurgulasa da Türk kültüründeki birey açılmadan kaçınmamaktadır. Ya da ilişkilerin ve kendini açmanın önemi vurgulanan PDR öğrencilerinde formasyonun bir getirisi olarak da açılmadan kaçınma düşük çıkmış olabilir. Nitekim kültürün bir getirisi de olsa formasyonun bir getirisi de olsa bulgular doğrultusunda açılmadan kaçınma ile ilişkisel benlik anlamlı bir ilişkiye sahiptir.

Açılmadan kaçınma ve özerk-ilişkisel benlik doğrudan ilişkilidir ($\beta = -.53, p < .001, t=-6.73$) Ancak ilişki ters yönlüdür bu bulgu da kaçınma ihtiyacı arttıkça özerk-ilişkisel benlik azalmaktadır şeklinde yorumlanabilir. Beta değeri baz alındığında özerk ilişkisel benlik varyansının %53’ünü açıklamaktadır. Açılmakla ilgili bireylerin yaşadığı bazı tehlikeler vardır. Özellikle Türk kültüründe reddedilme korkusu yaşanmaktadır. Birey gizli alanını açık ederek toplumsal dışlanmaya sebebiyet olabilir. Özellikle duygusal açılmalar içinde bulunduğumuz grup içinde hoş karşılanmayabilir. Diğer bir tehlike de kontrol kaybıdır. Bazen açılma yaşadığımız konular canımızı acıtmak ya da bizi kontrol etmek için kullanılabilir (Taylor, Peplau ve Sears, 2015). Özellikle Doğu kültürünün normal karşıladığı dedikodu kavramına davetiye çıkararak sırların, mahrem duyguların bulunulan grup içinde konuşulmasına sebebiyet verebilir. Bu durumlar düşünüldüğünde Türk kültüründe baskın benlik yapısı olarak görülen özerk-ilişkisel benliğe sahip kişiden beklenen açılmadan kaçınmanın daha yüksek çıkmasıdır. Fakat beklenenin aksine başka bir dinamik devreye girmiştir. Bu dinamiğin çocuklukta güvenli bağlanmanın sağlandığı, özerklik ve ilişkiseliliğin birlikte ele alındığı bir ortamda büyüyen birey, paylaşımda bulunma konusunda problem yaşamayan, özgürce kendini ifade edebilen ayrıca buna bağlı olarak açılma konusunda bir kaçınmanın da yaşanmadığı gerçeği olabileceği düşünülmektedir (Morsünbül, 2013).

Cinsiyete göre anonimlik ihtiyacı, kişisel bilgileri koruma ihtiyacı, sıcak yakın olma ihtiyacı, özel alan ihtiyacı, duyguları açmadan kaçınmak ihtiyacı, özerklik ve özerk-ilişkisellik farklılaşp farklılaşmadığını bulmak için bağımsız gruplar için t testi yapılmıştır. Yapılan t testi sonucun göre kişisel bilgileri koruma ihtiyacı ortalama puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-2.716$, $p<.05$ $X_{erkek}=30.74>X_{kadın}=32.71$). Ortalamalar incelendiğinde kadınların kişisel bilgileri koruma ihtiyacı erkeklerden daha yüksektir. Mahremiyeti korumak için bir adım olan kişisel bilgileri korumak kadınlar için daha büyük öneme sahiptir. Özellikle Türk kültüründe mahrem ile kadını ilişkilendiren, kadının kendisini koruması ve gizliliğini sağlaması için katı normlar ortaya koyan düşünceler kadının kişisel bilgilerini koruma ihtiyacını artırmaktadır. Erkekler kendileriyle ilgili bilgileri korumaya daha az ihtiyaç duyarlar, çünkü kültürel olarak kişisel bilgilerini saklayan erkeğe “korkaklık etme adını ver”, “kız gibi adresini saklama”, “adamsan numaranı söylersin” gibi söylemler yöneltmektedir. Bu kalıplar içinde kadınlar sınır koyma ve mahremiyet aracı olarak kişisel bilgilerini koruma ihtiyacı gösterirken erkeklerin bunun tam tersini sergileyerek açıklığı güç ile özdeşleştirdikleri düşünülmektedir.

Duyguları açmadan kaçınmak ihtiyacı ortalama puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=3.674$ $p<.01$ $X_{erkek}=30.74>X_{kadın}=32.71$). Ortalamalar incelendiğinde erkeklerin açılmadan kaçınma ihtiyacı kadınlardan daha yüksektir. Kişisel bilgileri korumanın aksine duygularla ilgili açılma konusunda ise Türk kültürünün “Erkekler ağlamaz”, duygularından bahseden erkeğe “Kadın muhabbeti yapıyorsun.” Gibi söylemleri nedeniyle erkekler duygularıyla ilgili açılmaktan kaçınma eğilimindedir. Kadınlar ise duygulardan bahsetmeyi aşağılamaz ve özellikle de aynı cinsiyetten ve kendisini anlayacağını düşündüğü bireylere duygusal olarak açılmaktan kaçınmayacaktır.

Yapılan t testi analiz sonuçlarına göre anonimlik, sıcak yakın olma ihtiyacı, özel alan ihtiyacı ortalama puanları arasında erkek ve kadınlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna göre kültürel olarak erkeklerle daha çok anılan anonimlik ve özel alan ihtiyacının kadınlarda da bir ihtiyaç olduğu ve sıcak yakın olma ihtiyacına sahip kişilerin genelde kadınlar olduğu gibi yanılığın aksine erkeklerin de sıcak yakın olmaya ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Bu varsayıma göre araştırmanın yapıldığı örneklemin PDR öğrencisi olması sebebiyle toplumsal bazı kalıpların aksine daha eşitlikçi ve daha

kabullenici tavırlar sergilediği düşünülmektedir. Örneğin Türk kültüründe erkeklerin sıcak yakın olma ihtiyacını sergileme durumları dışlanma sebebi olurken ya da kadınların özel alana ihtiyacı gereksiz görülürken, PDR öğrencileri aldıkları formasyonun da katkılarıyla koşulsuz kabul ilkesini benimsiyor ve böylece kendi ihtiyaçlarını analiz etme, bunu kabullenme hatta bu ihtiyaçlarını ölçeğe yansıtmakta da sorun görmüyor olabilirler. Bu sonuçlar Türk kültüründe beklenenin aksini yansıtıyor gibi görünse de PDR öğrencilerinin aldığı eğitimin bir getirisi olduğu düşünülmektedir.

Yapılan t testi ne göre ilişkisellik ortalama puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-2.572$, $p<.05$ $X_{erkek}=31.62>X_{kadın}=33.46$). Ortalamalar incelendiğinde kadınların ilişkisel benlik düzeyleri erkeklerden daha yüksektir. Ve yine yapılan t testi ne göre özerk-ilişkisellik ortalama puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-3.618$, $p<.01$ $X_{erkek}=34.10>X_{kadın}=36.91$). Ortalamalar incelendiğinde kadınların özerk-ilişkisel benlik düzeyleri erkeklerden daha yüksektir. Bir gruba ait olma, gruba bağlılık ve elbette içinde bulunduğu grup kurallarına itaat düşünüldüğünde kadınlarda bunun daha yüksek olması beklenen bir sonuçtur. Diğer taraftan modern Türk toplumunda kadının eğitim düzeyindeki artış, üretime katılımı, çalışma hayatında aktif rol alması, ayakları yere basan güçlü kadın imajı düşünüldüğünde geleneklere daha az bağlı olması, özerkliği vurgulaması düşünülebilir. Fakat çalışma grubunda yer alan örneklem 18-25 yaş aralığında yoğunlaşması ve bu yaş grubu kadınların henüz çalışma hayatına adım atmadığı, ekonomik özgürlüklerini sağlamadığı ve yaşam standardını belirleyen temel faktörün ailesi olduğu düşünüldüğünde kendilerini tanımlarken bireyselliği ön plana çıkarmadan, gruba atıfta bulundukları düşünülebilir. Genel olarak bakıldığında Türk kültüründe sıkça rastlanan bir taraftan gruba uyum sağlamaya çalışırken bir taraftan da özgürlüğe dair ihtiyacın görülmesi özellikle de günümüz kadınında görülen bir benlik yapısıdır ve sonuç beklenen doğrultudadır.

Yapılan t testi analiz sonuçlarına göre özerklik ortalama puanları arasında erkek ve kadınlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Kültürel bazda bakıldığında her ne kadar modern toplumların özerkliklerine daha çok vurgu yaptıkları görülsede çalışmamız gösteriyor ki hem kadınlar hem de erkekler özerklik konusunda daha nötr kalmaktadır. Ve Batı toplumlarındaki erkeklerin özerk benlikteki baskınlığının aksine Türk toplumunda beklenen sonuçlar elde edilmemiştir. Bunun diğer bir sebebi de araştırmamızın PDR

öğrencileri üzerinde yapılması olabilir. Zira aldıkları eğitimin bir getirisi olarak gruptan bağımsızlığın, bireysel fikirlerin, özgürlüğün önemini fark eden kadın öğrenciler erkeklerle anlamlı düzeyde farklılaşmamış olabilir.

Çalışmamız hem mahremiyet konusunu tanımlamak isteyen araştırmacılara detaylı bilgi sunmakta hem de mahremiyet alt boyutlarıyla oluşturulmuş ölçek yardımıyla yapılacak diğer çalışmalara ışık tutmaktadır. Kültürel kodlardan olan benlik ile ilişkisini incelediğimiz mahremiyet algısı ile birçok kavramın ilişkisini incelemek mümkündür. Özellikle günümüzde ortaya çıkan teknolojinin beraberinde getirdiği, çeşitli uygulamalara veri olarak girdiğimiz kişisel bilgilerin deşifre olması tehlikesi, teknolojik aletlerin boyutlarındaki küçülme ve erişiminin kolaylığı sebebiyle kamera ve mikrofonların çokça kullanılarak bireyin anonimlik ihtiyacını görmezden gelme, açılmadan kaçınma durumuna saygı duyulmaksızın kayda alma ve açık etme tehlikeleriyle yüz yüzeyiz. Bunlar düşünülerek teknolojinin getirdiği mahremiyete ket vuran tehlikeler incelenebilir ve araştırmalar derlenebilir.

KAYNAKÇA

- Adugit, Y. (2013). Göreli mekanlarda ahlaki yalnızlık. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*(15), 1-24.
- Akgüç, Ö. (2004). *Mahremiyet açısından elektronik gözetim ve denetim: Tüketicinin denetimi, gözetimi ve online alışveriş siteleri üzerine bir uygulama*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Akgül, H., & Yeşilyaprak, B. (2008). Yalnızlığı azaltma psikoeğitim programının yaşlıların yalnızlık düzeylerine etkisi. *Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi*, 8(14).
- Akgül, M., & Hekimoğlu Toprak, H. (2019). Sosyal ağlarda mahremiyetin dönüşümü: Instagram örneği. *Online Academic Journal of Information Technology*, 10(38), 75-114.
- Akgün, A. (2014). Ayrışma- ayırıştırma temelli mekansal pratiklerin toplumsal pratiklerle ilişkisi üzerine bir çalışma. *İdeal Kent*(12), 28-39.
- Akın, A., & Eroğlu, Y. (2013). Self-compassion and relational-interdependent self-construal. *Studia Psychologica*, 2(55), 111-125.
- Alkan, S. (1996). *Hastanede yatan bireylerde yalnızlık*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Altay, D. (2004). *Kadın ve erkek yazarda farklı mahremiyet yaşantılarının mekan kullanımı ve toplumsal cinsiyet algısı ile ilişkilendirilerek incelenmesi*. İzmir: Ege Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilimdalı.
- Altay, D. (2004). *Kadın ve erkek yazarda farklı mahremiyet yaşantılarının mekan kullanımı ve toplumsal cinsiyet algısı ile ilişkisinin incelenmesi*. İzmir: Ege Üniversitesi.

- Altman, I. (1975). *The environment and social behavior: Privacy, personal space, territory, and crowding*. California: Brooks/Cole Publishing Company.
- Altman, I. (1976). Privacy: A conceptual analysis. *Environment and Behaviour*, 8(1), 7-27.
- Arslan, S. (2006). Farklı soyutlama düzeylerinde benlik temsilleri 1- Bireysel benlik ve kolektif benlik ya da 'ben'lik ve 'biz'lik. *Türk Psikoloji Yazıları*, 9(18), 81-99.
- Aslan Yılmaz, H. (2016). Bir derleme: benlik kavramına ilişkin bazı yaklaşımlar ve tanımlamalar. *Sosyal Bilimler Dergisi*(48), 79-88.
- Aydemir, M. (2012). *İşyerinde mahremiyet olgusu*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Bağlı, M. (2011). *Modern Bilinç ve Mahremiyet*. İstanbul: Yarın.
- Balta Peltekoğlu, F., & Peltekoğlu, Y. (2015). *Sosyal Ağların Açık Kitapları ve Evrilen Mahremiyet*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Baltacı, A. (2019). Sosyal sistem kuramı ve eğitim örgütlerine etkileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-19.
- Baruh, L., & Cemalcılar, Z. (2014). It is more than personal: Development and validation of a multidimensional privacy orientation scale. *Personality and Individual Differences* 70, 165-170.
- Baruh, L., & Cemalcılar, Z. (2014). It is more than personal: Development and validation of a multidimensional privacy orientation scale. *Personality and Individual Differences*, 165-170.
- Bauman, Z. (2011). Strange adventures of privacy (3). Z. Bauman içinde, *44 Letters from the Liquid Modern World*. Cambridge: Polity Press.
- Bauman, Z. (2013). *Modernite, kapitalizm, sosyalizm küresel çağda sosyal eşitsizlik*. (D. Ergün, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Belsey, A., & Chadwick, R. (1998). *Medya ve gazetecilikte etik sorunlar*. (N. Türkoğlu, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Belsey, A., & Chadwick, R. (1998). *Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar*. (N. Türkoğlu, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Bilgen, S. (1989). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ve bazı değişkenlerin uyum düzeylerine etkisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgin, N. (2016). *Sosyal psikoloji sözlüğü kavramlar, yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Binark, M., Yıldırım, A., Toprak Ali, Aygöl, E., Börekçi, S., & Çomu, T. (2014). *Toplumsal paylaşım ağı facebook: görüliyorum öyleyse varım!* İstanbul: Kalkedon.
- Booth, R. (2000). *Loneliness as a Component of Psychiatric Disorders*. Aralık 2019 tarihinde Medscape: <https://www.medscape.com/viewarticle/430545> adresinden alındı
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss, Vol. II: Separation, Anxiety and Anger*. New York: Basic books.
- Bozkanat, E. (2013). *Popüler kültür özneleri ve mahremiyet*. <http://kirkclareli.edu.tr> adresinden alındı
- Buluş, M. (1997). Üniversite öğrencileri üzerinde yalnızlık. *PAÜ. Eğitim Fak. Derg.*(3), 82-90.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32(32), 470-483. 2020 tarihinde alındı
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *İstatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cansever, T. (1997). *Kubbeyi yere koymamak*. İstanbul: İz Yayınları.
- Cevizci, A. (2002). *Paradigma felsefe sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Child, J., Pearson, J., & Petronio, S. (2009). Blogging, communication, and privacy management: Development of the Blogging Privacy Management Measure. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 60(10), 2079-2094.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuram ve uygulamaları*. (T. Eegene, Çev.) Ankara: Mentis Yayınları.

- Çakıl, N. (1998). *Grupla sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri üstündeki etkisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, S. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: spss ve lisrel uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- de Jong Gierveld, J. (1998). A review of loneliness: concept and definitions, determinants and consequences. *Reviews in Clinical Gerontology*, 73-80.
- de Jong Gierveld, J., & van Tilburg, T. (1995). Social relationships, integration, and loneliness. J. d. C.P.M. Knipscheer içinde, *Living arrangements and social networks of older adults* (s. 156-172). Amsterdam.
- Demirtaş, H. A. (2004). temel ikna teknikler: tutum oluşturma ve tutum değiştirme süreçlerindeki etkilerinin altında yatan nedenler üzerine bir derleme. *iletişim*(19). dictionary.cambridge.org/tr/. (2020, 05 09). <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce-t%C3%BCrk%C3%A7e/privacy> adresinden alındı
- Dolgun, U. (2008). *Şeffaf Hapishane Yahut Gözetim Toplumu*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Duman, K. (2011). Talk showlarda mahremiyet ve ' Oprah Winfrey Show'un başarısının sırrı: Tür, anlatı, format. H. Köse içinde, *Medya MahremMedyada Mahremiyet Olgusu ve Transparan Bir Yaşamdan Parçalar* (s. 149-169). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Durham, W., & Braithwaite, D. (2009). Communication Privacy Management Within the Family Planning Trajectories of Voluntarily Child-Free Couples. *Journal of Family Communication*, 9(1).
- Duy, B. (2003). *Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışmanın yalnızlık ve fonksiyonel olmayan tutumlar üzerine etkisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Emen, G. (2019). *Çok kültürlü takım performans üzerinde kültürel farklılıkların ve kültürlerarası yeterliliğin etkisi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Eralp, Ö. (2020, 10 08). *KPS (kimlik paylaşım sistemi), AKS (adres kayıt sistemi) uygulamaları ışığında bireysel mahremiyet*. www.eralp.av.tr:

<https://www.eralp.av.tr/kpskimlik-paylasim-sistemi-aksadres-kayit-sistemi-uygulamaları-isiginda-bireysel-mahremiyet/>. adresinden alındı

- Ercan, H. (2011). İlişkisel-bireyci-toplulukçu benlik ölçeği'nin psikometrik özellikleri çalışması. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(21), 37-45.
- Ercan, H. (2013). Genç yetişkinlerde benlik kurgusu üzerine bir çalışma. *Journal of World of Turks*, 5(2), 157-178.
- Ercan, H. (2013). Genç yetişkinlerde benlik kurgusu üzerine bir çalışma. *Journal of World of Turks*, 5(2).
- Erikson, E. (1950). Growth and crises of the "healthy personality. M. J. Senn (Dü.) içinde, *Symposium on the healthy personality* (s. 91-146). Jr. Foundation: Josiah Macy.
- Erözkan, A. (2009). The predictors of loneliness in adolescents. *Elementary Education Online*, 8(3), 809-819.
- Eskin, M. (2001). Ergenlikte yalnızlık, başetme yöntemleri ve yalnızlığın intihar davranışı ile ilişkisi. *IX. Anadolu Psikiyatri Günleri* (s. 5-11). Edirne: Klinik Psikiyatri.
- Galanaki, E. (2004). Are children able to distinguish among to concepts of aloneness, loneliness, and solitude? *International Journal of Behavioral Development*, 28(5), 435-443.
- Geçtan, E. (1998). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Giddens, A. (2008). The global revolution in family and personal life. A. Skolnick, & J. Skolnick içinde, *Family in Transition* (s. 25-31). Boston: Pearson Education.
- Göregenli, M. (1995). Kültürümüz açısından bireycilik-toplulukçuluk eğilimleri: Bir başlangıç çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(35).
- Göregenli, M. (2015). *Çevre Psikolojisi İnsan Mekan İlişkileri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Güleç, D., & Kavlak, O. (2013). Baba-bebek bağlanma ölçeğinin Türk toplumunda geçerlilik ve güvenirliğinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 170-181.

- Gün, F. (2006). *Kent kültüründe yalnızlık duygusu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji Anabilim Dalı.
- Habermas, J. (2000). *Kamusal alanın yapısal dönüşümü*. (T. Bora, & M. Sancar, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Harb, C., & Smith, P. (2008). Self-construals across cultures: Beyond independence-interdependence. *Journal of Cross-Cultural Psychology*(39), 178-197.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations* (2. baskı b.). Sage.
- İmamoğlu, E. (2003). Individuation and Relatedness: Not: Opposing but Distinct. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 129(4), 367-402.
- James, W. (1950). *The Principles of psychology* (Cilt 1). London: Dover Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel psikoloji – kültür bağlamında insan ve aile*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 403-422.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Benlik, aile ve insan gelişimi*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2017). *Benlik, aile ve insan gelişimi* (4. Baskı b.). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kalaman, S. (2017). Yeni medya ve mahremiyet dönüşümü: Facebook Türkiye örneği. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(14).
- Karagülle, A. E. (2015). *Günümüzde değişen mahremiyet algısının sosyal ağlar bağlamında incelenmesi*. İstanbul.
- Karaoğlu, G. (2010). *Kamusal ve özel alan ekseninde medya ve mahremiyet*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo, Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalı.
- Karasar, N. (1982). *Bilimsel araştırma yöntemi* (1 b.). Kendi yayını, Yayın no:1326823.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Kartarı, A. (2014). *Kültür, farklılık ve iletişim*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kavlak, O., & Şirin, A. (2007). Anne ve babaya ait bağlanma ve hemşirenin rolü. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 23(2), 183-194.
- Kavlak, O., & Şirin, A. (2009). Maternal bağlanma ölçeğinin Türk toplumuna uyarlanması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 189-202.
- Kaya, A. (2005). Çocuklar için yalnızlık ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 220-237.
- Kılıç, N. (2020). *İlkeli davranma eğilimi üzerine bir çalışma: ölçek geliştirilmesi ve ilkeli davranışın benlik kurguları, özgürlük ve psikolojik ihtiyaçlar açısından incelenmesi*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kinch, J. (1963). A formalized theory of the self concept. *American Journal of Sociology*, 68, 481-486.
- Kline, R. (2005). *Methodology in the social sciences. Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford Press, 2.
- Koçak, E. (2008). *Ergenlerde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi*. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Korkmaz, İ. (2013). Facebook ve mahremiyet: görmek ve gözetle(n)mek. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yalovasosbil/issue/21789/615767> adresinden alındı
- Koydemir, S., & Mısır, S. (2015). Benlik kurguları ve mutluluk: deneysel bir hazırlama çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 49-60.
- Körler, Y. (2011). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çeşitli değişkenler açısından yalnızlık düzeyleri ve yalnızlık ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Kuyumcu, B. (2010). Üniversite öğrencilerinin duygusal farkındalık duyguları ifade etme benlik kurgusu ve öznel iyi oluş durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 1(2), 104-113.

- Kütükoğlu, E. (2019). *Sosyal medyadaki mahremiyet algısının belirlenmesi: x, y ve z kuşakları üzerinde bir araştırma*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Liljeström, R., & Özdalga, E. (2002). *Autonomy and dependence in the family*. İstanbul: Swedish Research Institute.
- Livberber Göçmen, T. (2018). *Toplumsal yaşamda bireylerin mahremiyet yönelimleri: Sosyal ağ kullanıcıları üzerinde bir saha araştırması*. Doktora Tezi, Konya.
- Lyon, D. (1997). *Elektronik göz. Gözetim toplumunun yükselişi*. (D. Hattatoğlu, Çev.) İstanbul: Sarmal Yayınları.
- Margulis, S. T. (2005). *Privacy and Psychology*.
- McCarthy, J., & Schechter, R. (2019). *The Rights of Publicity & Privacy, 2d*. Washington: Thomson Reuters.
- McWhirter, B. (1990). Loneliness: A review of current literature, with implications for counseling and research. *Journal of Counseling & Development*, 68(4).
- Mead, G. (2017). *Zihin, benlik ve toplum*. (Y. Erdem, Çev.) Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Moore, B. (2017). *Privacy: Studies in Social and Cultural History*. New York: Routledge.
- Mor-Barak, M., & Miller, L. (1991). A longitudinal study of the causal relationship between social and health of the poor frail elderly. *J Appl Gerontol*, 10(3), 293-310.
- Morsünbül, Ü. (2013). Benlik kurgularının ergenlerin yaşam doyumu ve depresyon düzeylerine olan etkisi. *Klinik Psikiyatri*(16), 18-26.
- Morval, J. (1985). *Çevre psikolojisine giriş*. (N. Bilgin, Çev.) İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Nişanyan, S. (2020, 12 21). *Sözlerin soyağacı: çağdaş Türkçe'nin etimolojik sözlüğü*. <http://www.nisanyansozluk.com/?k=anonim> adresinden alındı
- Otrar, M., & Bayraktar, E. (2016). Tek ebeveynli ergenlerde algılanan yalnızlık düzeyleriyle öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(17), 137-144.

- Öksüz, E. (2011). Sosyal Değişim. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 0(12), 135-160.
- Özatça, A. (2009). *Ergenlerde sosyal ve duygusal yalnızlığın yordayıcısı olarak aile işlevleri*. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Özcan, Y. (2016). Kamusal/özel alan tartışmaları. M. Balcı içinde, *Genç Hukukçular Hukuk Okumaları* (s. 199-225). İstanbul: Hukuk Vakfı Yayınları.
- Özkan, H. S. (2019). *Üniversite öğrencilerinin sahip oldukları değerler ile sosyal duygusal yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Özkan, Ö. (2017). Türk toplumunda geleneksel değerlerin popüler kültür üzerinde dönüşümü. *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 12(24), 131-142.
- Öztürk, D., Eyüboğlu, G., & Göçmen-Baykara. (2019). Mahremiyet bilinci ölçeği: Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türkiye Klinikleri Dergisi Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi*, 27(1), 57-64.
- Pamuk, M., Atli, A., & Kış, A. (2015). Türkiye'de yalnızlık üzerine yapılan tezlerin cinsiyet bağlamında incelenmesi. *Journal of Theory and Practice in Education*, 11(4), 1392-1414.
- Payat, S. (2020, 06 18). *Bir inceleme: Saklı boyut- Edward T. Hall*. seldapayat.weebly.com: <https://seldapayat.weebly.com/yaz305lar305m/bir-inceleme-sakl-boyut-edward-thall> adresinden alındı
- Perlman, D., & Peplau, L. (1984). Loneliness research: a survey of empirical findings. L. Peplau, & S. (. Goldston içinde, *Preventing the harmful consequences of severe and persistent loneliness* (s. 13-46). Government Printing Office.
- Perlman, D., & Peplau, L. A. (1981). Toward a Social Psychology of Loneliness. R. Gilmour, & S. (. Duck içinde, *Personal Relationships in Disorder* (s. 31-56). London: Academic Press.
- Rizza, C. (2019, 12 6). *Westin's conception of privacy (1967): the four functions and states of privacy*. <https://www.researchgate.net/>:

https://www.researchgate.net/figure/Westins-conception-of-privacy-1967-the-four-functions-and-states-of-privacy_fig1_264310287 adresinden alındı

- Rokach, A. (2004). Loneliness then and now: Reflections on social and emotional alienation in everyday. *Current Psychology*, 23, 24-40.
- Rubinstein, C., Shaver, P., & Peplau, L. (1979). Loneliness. *Human Nature*, 58-65.
- Sarbin, T. (1952). A preface to a psychological analysis of the self. *Psychological Review*, 59(1), 11-22.
- Schwartz, S. H. (1990). Individualism–collectivism: Critique and proposed refinements. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 21, 139–157.
- Semiz Türkoğlu, H. (2018). Sosyal medya üzerinden mahremiyet farkındalığı ve değişimin ölçülmesine yönelik bir araştırma. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 54, 163-189.
- Sertaş Ertike, A. (2017). Türk televizyonlarında yayınlanan gündüz kuşağı programlarında mahremiyetin dönüşümü. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 9-27.
- Sharf, R. (2014). Bilişsel terapi. N. Voltan Acar içinde, *Psikoterapi ve psikolojik danışma kuramları* (s. 328-370). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Solove, D. (2006). A taxonomy of privacy. *University of Pennsylvania Law Review*, 154(3), 477-560.
- sozluk.gov.tr*. (2020, 08 20). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Şener, G. (2013). Sosyal ağlarda mahremiyet ve yeni mahremiyet stratejileri. *Yenimedya çalışmaları I. ulusal kongresi* (s. 396-405). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Şerif, M., & Şerif, C. (1956). *An outline of Social psychology*. New York: Harpers & Brothers.
- Şimşek, Ö. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: temel ilkeler ve lisrel uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Taylor, S., Peplau, L., & Sears, D. (2015). *Sosyal Psikoloji*. (A. Dönmez, Çev.) Ankara: İmge Yayınevi.

- Taylor, S., Peplau, L., & Sears, D. (tarih yok). *Sosyal Psikoloji*. (A. Dönmez, Çev.) İmge Kitabevi.
- Thomson, J. J. (1975). The right to privacy. *Philosophy & Public Affairs*, 4(4), 295-314.
- Turgut, T. (2019). *Üniversite öğrencilerinde aile iklimi ve iyi oluş arasındaki ilişkide benlik kurgularının aracı rolünün incelenmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tuzcu, Y. (2016). *Mahremiyet ilişkilerinin dönüşümü: geleneksel ve çekirdek ailelerde kadın-erkek ilişkileri*. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uçar, M. (2016). Lise öğrencilerinde kişilik, benlik kurguları, duygu gereksinimi ve eylem kimikleme arasındaki ilişkiler. *Turkish Journal of Education*, 5(4), 193-207.
- Uçar, M., & Konal, B. (2018). Öğretmenler ile Lise ve Üniversite öğrencilerindeki narsisizm kişilik özellikleri benlik saygısı ve duygu gereksinimi arasındaki ilişkiler. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 92-136.
- Uçar, M., & Morsünbül, Ü. (2018). Yatay dikey bireycilik/toplulukçuluk sosyal sermaye arasındaki ilişki. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16).
- Utz, S. (2004). Self-activation is a two-edged sword: The effects of I primes on cooperation. *Journal of Experimental Social Psychology*, 40(6), 769-776.
- Uzun Aydın, D. (2013). Osmanlı'nın son döneminde eğitim, kültür ve sanat hayatına genel bir bakış. *İstanbul Journal of Social Sciences*(4).
- Üçer, N. (2016). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında gençlerin sosyal media kullanımına yönelik niteliksel bir araştırma. *Global Media Journal TR Edition*, 6(12).
- Ümmet, D., & Ekşi, F. (2016). Türkiye'de genç yetişkinlerde internet bağımlılığı:yalnızlık ve sanal ortam yalnızlık bağlamında bir inceleme. *Türk Bağımlılıklar Dergisi*, 3(1), 29-53.
- Wasti, S., & Eser Erdil, S. (2007). Bireyci ve toplulukçuluk değerlerinin ölçülmesi: benlik kurgusu (self construal scale;scs) ve indcol ölçeklerinin Türkçe geçerlemesi. 15. *Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi'nde*, (s. 1-44). Sakarya.

- Weiss, R. (1973). *Loneliness: The experience of emotional and social isolation*. MIT Press.
- Westin, A. F. (1967). *Privacy and freedom*. Atheneum.
- Woodward, J., & Frank, B. (1988). *Rural adolescent loneliness and coping strategies*. Aralık 2019 tarihinde Pubmed: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/3195373> adresinden alındı
- Yalçındağ, B., & Özkan, T. (2015). Düzenleme odağı ölçeği (DOÖ), sebat ve risk alma ölçeklerinin Türkçe'ye uyarlanması ve DOÖ'nün psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 18(36), 49-68.
- Yalom, I. (2011). *Varoluşçu Psikoterapi*. (Z. İyidoğan Babayiğit, Çev.) İstanbul: Kabalcı yayınları.
- Yelken, R. (2003). Kamusal alan kim(ler)in alanı? *Sivil Toplum*, 1(2), 45-51.
- Yılmaz, A. (2012). Sosyal medya kullanımında güncel tartışmalar: üniversite öğrencileri örneğinde mahremiyet-kamusal alan ilişkisi. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 3(5), 246-264.
- Young, J. (1982). Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy. L. A. Perlman (Dü.) içinde, *Loneliness, depression and cognitive therapy: Theory and application* (s. 379-406). New York: Wiley.
- Yüksel, M. (2009). Mahremiyet hakkına ve bireysel özgürlüklere felsefi yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(1), 276-298.

EKLER

EK-1 Anonimlik İhtiyacı Ölçeği

	Lütfen aşağıda verilen yargı ifadelerini okuyarak bu ifadelere katılma derecenizi karşısında verilen ölçek üzerinde işaretleyiniz. Her ifade için sadece bir seçenek işaretlemeniz ve cevapsız soru bırakmamanız gerekmektedir.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Kimsenin beni tanımadığı, büyük bir şehirde yaşamayı isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Kalabalıklar içinde görünmez olduğumu bilmek, beni rahatlatır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Tartışmalarda ön planda olmayı istemem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Dikkat çekici giyinmekten hoşlanmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	İlgi odağı olmam gereken durumlarda (sunum, iş görüşmesi gibi) kendimi gergin hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Kalabalık olmayan, sakin mekanlarda vakit geçirmeyi tercih ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	İnsanların benimle ilgili çok şey bilmesini istemem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Elde ettiğim başarıları ya da yaptığım çalışmaları, başkalarıyla paylaşmak konusunda hevesli değilimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Kendimle ilgili, kimseye söylemediğim çok şey var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Yabancıların içindeyken söylediğim veya yaptığım şeylerin, beni tanıyan insanlara dönmeyeceğini (paylaşılmayacağını, gizli kalacağını) bilmek, benim için önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Konuşurken göz teması kurmaktan kaçınırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Derin (samimi) ilişkilerin bana göre olmadığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Başkalarının bana çok yaklaşmaması için kişisel alanımı koruyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Biri fiziksel olarak bana ilgi duyduğunda, genellikle karşılık vermem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	İnsanlar ile hızlıca samimi olmaya direnirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Samimiyetin, iyi hislerin yanı sıra kötü hislere de yol açabileceğini düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK-2 Kişisel Bilgileri Koruma İhtiyacı Ölçeği

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Fotoğraflarım ya da videolarımın paylaşılması beni rahatsız eder.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Kişisel gizliliği korumak için gizlilik yasaları güçlendirilmelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Anayasa da mahremiyetin temel bir yasa olmasını isterdim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Özel hayatımın detaylarını paylaşırken paylaştıklarımın başka insanlara da anlatılacağı düşüncesiyle endişelenirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Mahremiyet alanıma saygı duyma konusunda, kendi mahremiyetlerine dikkat etmeyen insanlara güvenmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Yakınlarımdan benimle ilgili sahip oldukları özel bilgileri başkalarıyla paylaşmayacağı ve kendilerinde saklı kalacağı konusunda emin olmak isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Mahremiyetime saygı duyacak arkadaşlar seçmek benim için önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	İnsanların vereceği tepkileri düşünerek bazı kişisel bilgilerimi kendime saklarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK-3 Sıcak Yakın Olma İhtiyacı Ölçeği

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Çevremdeki insanlarla uyumlu olduğumu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	İnsanlara yakın olma konusunda kendimi rahat hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Arkadaşlarımla bir kısıtlama olmadan istedikleri zaman beni görmeye gelebilmesi benim için önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Tanıdıklarımın benim hakkımdaki kişisel düşüncelerine ve hislerine karşı açığım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Yeni tanıştığım insanlara gerçek duygularımı gösteririm ve tamamen doğal davranırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Tanıdıklarımın gerçek duygularımı gösteririm ve tamamen doğal davranırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Başka birine karşı dürüst ve açık olmak, kendimi daha yakın (samimi) hissetmemi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK-4 Yalnızlık İhtiyacı Ölçeği

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Kendi kendimi idare edebildiğimi bilmek beni rahatlatır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Kişisel sınırlarıma saygı duyulsun isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Özel alanıma saygı duyulsun isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	İnsanların rahatsız edilmek istemediğim zamanların olduğunu bilmesi benim için önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	İnsanlara rahatsız edilmek istemediğim zamanları söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Başkalarının duygularını merak etmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Başkalarının anlattıklarıyla ilgilenmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Başkalarının duygularını dinlemeyi sevmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Başkalarının anlattıklarını dinlemeyi sevmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Sadece ortak çıkarları paylaştığım insanlara yaklaşıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK-5 Tez Değerlendirme Formu

Aksaray Üniversitesi Tez Değerlendirme Formu		
Öğrencinin Adı Soyadı:		EVET
Kapak		
1	Tez Başlığı tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapaktaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, Çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, Abstract, Giriş, Sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve Üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı Kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 6 ☐ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik Beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşluklar ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, Çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun	

Bu tezin tarafımdan “Tez yazım kuralları” okunarak dikkatlice hazırlanmış olduğunu ve doğabilecek her türlü olumsuzluktan sorumlu olacağımı kabul ederim.

Öğrencinin imzası